

РЕЛІГІЙНА ПАНОРАМА

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

8-9⁽⁴⁹⁾

2004

- ПРОЕКТ КОНЦЕПЦІЇ ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

- ПАРЛАМЕНТ РЕЛІГІЙ У БАРСЕЛОНІ

- КУРУЛТАЙ КРИМСЬКИХ ТАТАР ПІДТРИМАВ ДІЯЛЬНІСТЬ
ДУХОВНОГО УПРАВЛІННЯ МУСУЛЬМАН КРИМУ

- КРОС-РЕГІОНАЛЬНИЙ МОНИТОРИНГ РЕЛІГІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

СТОРІНКА КОНФЕСІЇ:

Нова Спільнота Преображеного Людства
ВЕЛИКЕ БІЛЕ БРАТСТВО ЮСМАЛОС

Дорогий Читачу!

В цьому числі часопису ми видрукували проект «Концепції державно-церковних відносин в Україні», опрацьований в комісії з питань духовності Верховної Ради України. Загалом заслуговує схвальної оцінки прагнення на рівні вищого органу влади

прийняти таку концепцію. Висловлю думку, ЦЕРПС УАР та Відділення Релігієзнавства ІФ НАНУ з приводу неї.

Позитивним у запропонованому проєкті є наступне:

1. врахування в проєкті «Концепції державно-церковних відносин в Україні» міжнародних документів з питання свободи релігії та віровизнання і водночас висока оцінка їх значимості;

2. прагнення через додаток до проєкту досягти одночасності в розумінні тих поняття і категорій, які використовуються в практиці налагодження державно-церковних відносин;

3. визнання того, що відокремлення Церкви від Держави не тотожне відокремленню Церкви від суспільства, а відтак визнання права Церкви на активну діяльність в сфері суспільного життя;

4. наголошення на тому, що державно-церковні відносини мають сприяти збереженню традиційної релігійної культури суспільства;

5. положення про необхідність спеціального навчання державних службовців, у сферу діяльності яких входять питання забезпечення свободи совісті;

6. визнання права Церкви на соціальне служіння, створення міжконфесійних об'єднань при його організації;

7. положення про партнерські відносини між Церквою і Державою.

8. положення про право Церкви на заснування своїх загальноосвітніх навчальних закладів всіх рівнів;

9. наголошення на необхідності толерантності не лише в сфері міжконфесійних відносин, а й у сфері відносин віруючі-невіруючі;

10. відповідальність релігійних організацій за зміст імпортованої ними і поширюваної друкованої продукції;

11. невизнання жодної конфесії і релігії, а також Церкви, як загальнообов'язкової, державної;

12. положення про шанування релігійними організаціями органів державної влади, конституційних символів Держави, державної мови.

Водночас цілий ряд положень проєкту викликає застереження:

1. прагнення проєкту забезпечити абсолютну незалежність Церкви від Держави, не підконтрольність останній всіх форм діяльності релігійних організацій, право на безперешкодне здійснення ними будь-яких обрядових форм. Церква існує в системі правового поля держави, має бути йому підпорядкована, а не «что хочу, то и волочу»

РЕЛІГІЙНА ПАНОРАМА

№ 8-9' 2004

Головний редактор:
А. Колодний

Редколегія:
О. Саган
Л. Филипович

Засновник:
Українська Асоціація
релігієзнавців
(Центр релігійної
інформації та свободи)

Свідоцтво КВ № 4407 від
20.07.2000 р.
Державного Комітету
інформаційної політики,
телебачення і
радіомовлення України

Адреса редакції:

01001, Київ-1,
Трьохсвятительська 4,
к. 323.
Тел. (044) 229-04-18,
462-01-73
Факс: 229-48-12.

Передплатний індекс:
21953

**Каталог видань
Журнали України**

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

ЗМІСТ

Релігійне життя України	2
Суспільне буття релігії і Церкви	2
Православ'я	5
Світ римо-католицизму і греко-католицизму	10
Життя протестантів	14
Харизматичні Церкви України	15
Етнічні релігії	16
Язичництво	17
Мусульмани в Україні	18
Іудейський світ	19
Нові релігійні течії України	20
Містика	21
Релігія в сучасному світі	22
Релігія і світ	22
Католицизм	26
Протестантизм	29
Православ'я	31
Мусульманський світ	33
Буддизм	37
Іудаїзм	40
Нові релігії світу	40
Інші релігійні традиції	41
Містика	41
Теми номеру	43
Концепція державно-конфесійних відносин в Україні (проект)	43
Новини релігійної та релігієзнавчої літератури	59
Свобода совісті	60
Конференції, мистецькі акції, літня школа	62
Сторінка конфесії	69
Нова Спільнота Преображеного Людства Велике Біле Братство Юсмалос	69
Цікаво знати	80
Анонси	81
Аналітичний додаток	82

РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНИ

СУСПІЛЬНЕ БУТТЯ РЕЛІГІЇ І ЦЕРКВИ

«Якщо ви вірите в Бога, то до якого релігійного напрямку або конфесії себе відносите?». З таким питанням Всеукраїнська соціологічна служба звернулася в серпні до 2400 респондентів. Вона одержала такі наслідки цього опитування: 50,44% — до УПЦ Київського Патріархату; 26,13% — до УПЦ Московського Патріархату; 8,02% — до УГКЦ; 7,21% — до УАПЦ; 2,19% — до протестантських церков; 0,63% — до іудаїзму; 3,2% — до інших релігійних течій. (*День*. — 2 вересня)

Все ж надто багато у нас забобонних — 41%. Вірять лише в чорну кішку 37% опитаних. Самовпевнених людей («Вірю лише в себе») виявилось 22%. (*Столичка*. — №67)

План дій Віктора Ющенка «Десять кроків назустріч людям» передбачає встановлення в країні міжконфесійної злагоди. Серед кандидатських обіцянок інших претендентів на Президентську посаду, видрукованих в «Столичних новостях» (№31-32), лише В.Нечипорук наголосив на недопущенні «релігійної дискримінації», Н.Вітренко — на «свободі совісті», а Л.Черновецький визнав, що у сфері культури «християнство і християнські цінності мають бути головними».

В день Незалежності України в Києві відбулося покладання квітів вищими керівниками держави Л.Куч-

мою, В.Литвином та В.Януковичем до пам'ятників князю Володимирі, Тарасу Шевченку та Михайлу Грушевському. При цьому їх супроводжував Предстоятель Православної Церкви України юрисдикції Московського Патріархату митрополит Володимир (Сабодан).

Прем'єр-міністр України Віктор Янукович відвідав разом з главою УПЦ Московського Патріархату столицю чернечої республіки на Святому Афоні — Карею. Тут вони мали зустріч з керівництвом Священного Кіноту — керівного органу чернечої республіки, відвідали Пантелеймонівський та Іверський монастирі.

Група вчених НАН України надіслала листа в редакцію РП. Оцінюючи подію 950-річної давності — розрив між православною і католицькою церквами в 1054 році, вони пишуть: «На жаль, сучасне християнство поділено на три гілки — православ'я, католицизм і протестантизм. І в цьому, на нашу думку, зіграв роль саме людський фактор. Спочатку Церква була одна і дотримувалася ретельно Святого Письма. Але поступово священники стали відхилятися від нього, поблажливо відноситися до гріха в Церкві, що й призвело до розбещеності священства. Церква ставала більше політичною організацією, стала втрачати свою духовну силу і своє призначення. Почалися сварки між Церквами, що й призвело до остаточного розриву між ними».

Група вчених Академії наук України (А. Князюк, В. Дверняков та ін.) в своєму листі, надісланому главам всіх православних і католицьких Церков України, висловили свою стурбованість виявами язичництва в діяльності православних церков. Вони, зокрема, зауважують: Священики «пробуджуються тоді, коли привозять мощі святих або фрагменти їх тіл, поклоняючись людському праху, що приховує в собі тенденцію до долослужіння, викликає нездоровий азіотаж серед віруючих, що нагадує язичницькі ритуали, А людям, які не знають Священного Писання, все одно, якого ідола вшановувати... Народ не має знаходитися в п'їтмі».

Вся Біблія виписана на тих іконах наших пращурів, які зберіг для нащадків славний Іван Гончар. Один із залів нововідкритого «Музею Івана Гончара» (Січневого повстання, 29) — це світ ікон. Не маючи власної держави, українці будували державу духовну. Оберегом її поставав козак Мамай. Музей має колекцію його картин.

Парафії Українських Церков Австралії відчують «голод» на священиків. Особливо це стосується православних храмів. Так, парафію в столиці країни Канберрі обслуговує священник із Сіднею, який десь раз-два на місьць приїздить сюди. Канберський православний храм, дзвіниця, споруда на честь 1000-ліття хрещення України-Русі — це величний комплекс, який потребує свого постійного духовного опікуна. Дещо легше в Австралії громадам Греко-Католицької Церкви. Молодий священник відправляє Служ-

би Божі в столиці. Парафія св.Андрія нещодавно відзначила десятиліття ієрейських свячень отця Ждана Коломійця.

«Ми хочемо поділитися з Вами нашим покровительством». Такі слова сказав київський міський голова Олександр Омельченко, даруючи Харкову бронзового архістратиґа Михайла, який тримає в руці меч, що символізує захист добра від зла. Це — точна копія головного символу столиці України. Її було встановлено в парку ім. Т.Г.Шевченка міста на честь 350-річчя Харкова.

Київ продовжує відтворення знищених храмів — із 69 зруйнованих в тоталітарні часи храмів вже відбудовано 33. В 2004 р. почнуться роботи з будівництва Церкви Іллі-пророка та Петра і Павла. Дві нові Церкви з'являться в Пирогово. Буде побудовано на місці зруйнованої дзвіницю Кирилівської церкви. Перебуваючи в Харкові, мер Києва заявив, що «плануємо відновити усі до одного». Знайдені на Подолі рік тому залишки храму XII ст. (умовна назва Миколи Чудотворця на Ручаї) будуть законсервовані і накриті спеціальним павільйоном. Йде пошук коштів на виконання цих робіт.

Павло Загребельний, якому в серпні виповнилося 80, не схвалює непередуману «реконструкцію» столиці, а особливо «безсмыслену» відбудову храмів. «Це ж муляжі! — зауважує письменник. Собор — це Софія, а так... Хотите мати церкву — побудуйте нову».

Ще сім фресок Михайлівського монастиря Росія повернула до їх історичного дому. Це — переважно орнаментальні зображення без ліків святих. Розміри їх —

десь 1 x 1,6 м. Ермітаж передав свої збереження, а ось Московська Третяковка зволікає. А там знаходиться найбільш цінний фрагмент — зображення святого Дмитрія Солунського. Його вважають засновником Михайлівського монастиря, який в давні часи називався Дмитрівським.

Знову горять храми. 30 серпня вранці загорівся Вознесенський храм в Білгород-Дністровському. Зіпсований вогнем внутрішній розпис стін. Храм — пам'ятник архітектури XIX ст. Згорів також в серпні православний храм в селі Кислицькому на Вінниччині. Храм горів всередині, а громада в цей же час обідала на церковному подвір'ї. Тут було дві привезені з Афону ікони ще XIX ст. Причин загорання шукають багато, але першою завжди постає необережність з вогнем свічок і лампад. Чогось про це менше всього говорять, бо ж треба нарешті притягувати до судової відповідальності за пожари і настоятелів храмів, і церковний актив, який би міг організувати постійні чергування мирян, протипожежні дружини.

«Я не кажу, що наш народ темний, як глупа ніч, чи сам собі ворог. Але він уражений вірусом неповноцінності.

А ця недуга страшніша від СНІДу». Так оцінив український народ у своєму інтерв'ю газеті «Вечірній Київ» відомий письменник Анатолій Дімаров. Ці слова цілком спрацьовують при його виборі православних Церков, що діють в Україні, коли рідне для багатьох українців (УПУ КП та УАПЦ) постає чужим, а чуже (УПЦ МП) — своїм.

Давній український звичай заручин, як відомо, з 1 січня ц.р. офіційно введено Сімейним кодексом України. Правда, не всі виявляють бажання користатися ним. У Вінниці вирішили відродити обряд обручення офіційно. Відтепер, перш ніж передати в орган реєстрації шлюб відповідну заяву, юнак і дівчина в присутності запрошених родичів і друзів просять благословення на їх шлюб у батьків. З цього дня і до дня вступу на рушник вони вважаються зарученими. За 8 місяців цього року, згідно офіційних повідомлень Міністерства юстиції, обрядом обручення вже скористалося 267 пар, хоч територіально по Україні тенденція до його проведення надто нерівномірна. Безумовним лідером тут є Житомирська область (129 пар), потім йдуть Кіровоградська (53 пари) та Луганська (24) області. Хоч у Львівській області лише 12 пар звернулося до обряду заручин, проте тут вже складається деяка традиція оформлення його. Так, дівчина тут дарує хлопцю вишиванку, в якій він буде запрошувати потім на весілля батьків. Батьки нареченої пов'язують молодятам руки рушником. В обряд включено також запалювання свічки як символу гостинності, добра і щастя. В 15 областях України, в т.ч. й у місті Києві,

обряд обручення ще не прижився. Тут все зводиться до формального прийняття від молодої пари заяви на одруження.

ПРАВОСЛАВ'Я

Перший повний православний переклад Біблії українською мовою був

представлений 8 вересня в Українському національному інформаційному агентстві. Представляючи новий переклад Біблії, який сьогодні є четвертим повністю виданим перекладом українською мовою, Патріарх Філарет підкреслив, що це, здійснене Київським Патріархатом, видання є першим повним виданням Біблії, яке включає як канонічні, так і неканонічні книги, а переклад став першим перекладом Священного Писання на сучасну церковну літературну українську мову. Існуючі на сьогоднішній день переклади Біблії українською мовою — Пантелеймона Куліша, митрополита Іларіона (Огієнка) та Івана Хоменка — не були сприйняті Церквою для богослужбового вжитку через те, що мова цих перекладів відрізняється як від сучасних літературних норм, так і від норм церковності мови. Для сучасного читача

деякі місця з цих перекладів залишаються частково або повністю не зрозумілими, а окремі терміни та форми висловлення в цих перекладах, прийнятні в розмовній мові, не можуть використовуватися в богослужінні. Зважаючи на всі ці недоліки, а також враховуючи серйозну потребу Церкви в повному перекладі Біблії українською мовою, Патріарх УПЦ КП взяв на себе працю з перекладу Старого Завіту. Переклад Нового Завіту, здійснений на початку 70-х років богословською комісією під керівництвом тоді ще митрополита Філарета, вперше був виданий до Тисячоліття Хрещення Руси-України 1988 р., а пізніше перевиданий Київським Патріархатом з незначними виправленнями тексту, увійшов до нового видання Біблії в незмінному вигляді, а ось переклад Старого Завіту був лише фрагментарним, бо під час перекладу богослужбових книг було перекладено лише ті його частини, які вживаються за Богослужінням. Відповідаючи на питання журналістів, Патріарх Філарет підкреслив, що перший повний православний переклад Біблії українською мовою став ще одним впевненим кроком до утвердження в Україні Помісної Православної Церкви. На його думку, поруч з акцією «Божий Закон в кожному оселю» це також є внеском Київського Патріархату у справу духовного відродження українського народу. Від імені мовознавців присутній на прес-конференції доктор філології Василь Німчук дав новому перекладу високу оцінку, зазначивши, що здійснене Патріархом Філаретом видання стало не тільки важливою подією церковного та духовного життя в Україні, але й

особливим явищем культурного життя українського народу. (Прес-служба Київської Патріархії)

Наріжний камінь під будівлю Петропавлівського храму закладено в Києві на Берковецькому кладовищі. Освятив його Патріарх УПЦ КП Філарет. Святійший назвав глибоко символічним місце розташування храму, бо кладовище нагадує нам про смерть, а храм — про вічне життя і воскресіння з мертвих.

Велику копію Туринської плащаниці одержав в дарунок Володимирський собор Києва, а малу — Свято-Троїцький духовний центр Тернополя. Їх привіз архієпископ православної Церкви Італії Антоній, який здійснив прощу святими місцями України.

Луцько-Волинська єпархія УПЦ КП презентувала свою капеланську службу. Вона відтепер тут є чітко організованою інституцією. Волинські капелани нестинуть свою службу не тільки у військових частинах, як ми звикли до цього, а й у в'язницях, громадських установах, навчальних і медичних закладах — там, де потрібне духовне окормлювання. Капелан — це священник при каплиці, помічник парафіяльного священника. Капеланська служба, окрім роботи з побудови каплиць, вестиме благодійницьку роботу єпархії, спеціальні програми (антиалкогольну, антинаркотичну, проти розлучень, абортів, евтаназії та ін.).

На рідній землі Богдана Хмельницького — Чигиринщині лише чотири Церкви належать до Київського, а двадцять — до Московського Патріархату. Парадокс нашої національної

долі в тому, що земляки Богдана і Тараса приспані часом і ще лежить тут «Церква-домовина». Але не тільки в цьому біда. За всі часи діяльності на чигиринщині Церкви Московської юрисдикції люди взагалі втратили віру. Вони з'являються до храму лише у великі свята, переважно на Пасху. Навіть в богдановому Суботіві Ільїнську церкву, яка, на щастя, належить до Київського Патріархату, відвідують одиниці парафіян. Тут гостро стоїть питання оцерковлення вірних. Священник храму Володимир Лагоцький з побажання батьків особливої уваги приділяє духовній опіці над дітьми. Він веде в місцевій школі факультатив з християнської етики, організовує екскурсії дітей до святих місць України. (Українська газета. — № 25)

Систему передзвонів Покровського храму, який споруджується на Хортиці, буде контролювати комп'ютер. Вже наявна угода на виготовлення такої «електроніки» з французькою фірмою, яка створила електронну систему для Собору Паризької Богоматері, інших храмів Франції і Бельгії. Самі дзвони виготовлять у Києві.

Священний Синод УПЦ Московського Патріархату оприлюднив своє звернення до духовенства і мирян з нагоди виборів Президента України. Насамперед Синод закликав громадян України виконати свій громадянський обов'язок перед Вітчизною і взяти участь у виборах. А оскільки Церква Христова не від світу цього, то вона має знаходитися поза політикою, за сферою боротьби партій. Відтак во-

на не може закликати суспільство до підтримки якоїсь політичної сили або конкретного політичного діяча. Проте це не означає, що кожний із нас не повинен мати власної політичної позиції. «Будь-хто з християн має право віддавати перевагу політику, — говорить у Зверненні, — якого вважає більш здатним очолити державу. Ніхто не може виявляти на нас тиск з метою вплинути на наш політичний вибір». Синод радить «шукати тих, хто прагне виконати у своєму житті волю Божу, а не пустословить про духовність... Прагніть вибрати того, хто вже виявив свою чесність, принциповість, хто довів, що вболіває за свою державу, щиро любить свій народ і засвідчив це конкретними справами. Обирайте того, хто вже зумів довести свою спільність з вами, хто поважає православну віру і Святу Церкву».

Деякі українці відвідують богослужіння в храмах Церкви Московського Патріархату ще тому, що не знають історичну долю цієї Церкви. А не знають тому, що не знають про ті біди, які принесла Україні колонізація її Росією. Соціологічні дослідження засвідчили, що 38% опитаних знають історію України в межах знань, одержаних ними ще в радянській школі, і лише 27% — в роки незалежності.

Російський цар Петро I, який перебрав на себе фактично керівництво Московською Православною Церквою, ліквідувавши патріаршество, чинив в Україні щось подібне до гітлерівців. Нещодавно археологи виявили в колишній українській столиці Батурині 70 поховань, біля 30 з

яких — дитячі. Нищівно розправлялися воїни Православної Московії з мешканцями міста. Ось як описують знахідку археологи: «На розкопі цього року ми побачили поховання дітей, які лежать рядочками, без трун, з вуглем у засипці. Є поховання з простреленими черепами, з розбитими головами. Є по двоє в могилі. Це — діти, підлітки — від 2 до 15 років. Знахідка свідчить, що різанина тут була тотальною. В Батурині не залишилося нікого живого... Вирізали не тільки все населення, а й повикидали покійників, які лежали на паперті Воскресенської церкви». Вбитих воїнами фашиста Петра I переховувати батуринці не стали. Могили освятив священник дійсної Української Православної Церкви, якою є Київський Патріархат, і їх знову закопали. Біля поховань встановлено кам'яний хрест без написів. Людство ще має засудити геноцид Московії щодо українців, влаштований Петром I та його сатрапами. (*Україна молода*. — №162)

Предстоятель УПЦ МП Володимир відкрив меморіальну дошку в Успенському храмі Києво-Печерської Лаври. Вона встановлена на тому місці, де знаходилася рака з головою хрестителя Русі князя Володимира. Голову було загублено в тридцятих роках м.ст. Проте віруючі не втрачають надії на те, що святиня колись все ж буде знайдена.

Перебуваючи в Хмельницькій єпархії УПЦ Московської юрисдикції, владика Володимир (Сабодан) взяв участь там в церемонії запуску другого енергоблоку Хмельницької АЕС. В присутності Президента Л.Кучми,

голови Верховної Ради В.Литвина, голови Президентської Адміністрації В.Медведчука та інших державних діячів, обласного керівництва Предстоятель Церкви освятив енергоблок.

«Предстоятель» — так називається виставка на честь глави УПЦ Московського Патріархату, яка відкрилася в Успенському Соборі Лаври. Виставка розповідає про етапи життєвого шляху владики, видатні події в його архіпастирській діяльності. Вона приділяє особливе місце духовним і життєвим звершенням митрополита. Тут же виставлені облачення з різниці владики, старовинна і нова література з його бібліотеки.

Відомий своїми проросійськими настроями, українсько-орденоносний митрополит Одеський УПЦ МП Агафангел вже став дорікати Російську владу за те, що вона у своїх відносинах з Україною недостатньо враховує «фактор церковної єдності в лоні Руської Православної Церкви». «Скільки приїздить в Україну російських політиків, журналістів, бізнесменів, — обурюється з Росії в Україну завезений владики, — а кровоточива рана церковного розколу і саме становище Матері-Церкви (Руської Православної Церкви) на багатотраждальній землі України їх, на жаль, не цікавить. Мова йде про спроби відколоти її від Московського Патріархату, про бандитські загарбання храмів УПЦ, про цькування Церкви у ЗМІ та ін. Яке може бути стратегічне партнерство Росії та України при байдужості до святині Церкви?». Як бачимо, російський митрополит не врахував те, що Матір'ю-Церк-

вою щодо Московської митрополії (потім — Патріархату) є Київська митрополія (нині її наступниці — УПЦ КП та УАПЦ). Названі ним «бандитські загарбання храмів» є не чим іншим, як поверненням власне українськими Церквами (УГКЦ, УПЦ КП, УАПЦ) того, що історично їм належить. Мовчання приїжджих російських гостей щодо ситуації в Православ'ї країни засвідчує їх високий розум, усвідомлення того, що Україна є незалежною державою і свої внутрішні проблеми вона має вирішувати сама, без якогось внутрішнього втручання в процес їх розв'язання. Скажімо, в Україні є парафії Російської закордонної Православної Церкви, але ж вона не диктує Московському Патріархату те, як він має вирішувати у себе свої відносини з цією Церквою. Дивує те, чому на такі настрої Агатангела не реагує Київське керівництво УПЦ МП. В Україні кажуть: мовчання — ознака згоди. То чи це так?

Закарпатська єпархія УПЦ Московського Патріархату налаштована на федералізацію України. Лідер карпатських русинів, священник Церкви Московської юрисдикції Дм. Сидір зокрема заявив, що «півмільйона карпатських русинів бажають автономії Підкарпатської Русі». Він наголосив також на тому, що «православні будуть голосувати проти Ющенка, бо ж Ющенко — це Філарет Денисенко». Закарпатська єпархія має нині понад 700 парафій. В ній панує проросійський настрій, думка, що входження Закарпаття до України є історичною помилкою, допущеною ко-

муністами, бо ж в 1946 р. в Москві йшла мова про входження його до складу Росії. (Мир. — № 16)

Всеукраїнське об'єднання «Держава» спільно із УПЦ МП випустили 500 тис. шкільних щоденників, які можна потрактувати як агітацію за В.Януковича. На першому форзаці — зображення цього кандидата у Президенти України разом із Предстоятелем УПЦ МП митрополитом Володимиром (Сабоданом). На наступній сторінці — звернення-привітання Митрополита Володимира до всіх школярів України. Цей щоденник відрізняється від звичайних тим, що в ньому, зокрема, є спеціально відведене місце, де учні мають вписувати свої добрі справи, які робитимуть упродовж навчального року. Після того діти зможуть відіслати щоденник за зазначеною тут адресою ВО «Держава» і стати учасниками розіграшу трьохсот путівок до Міжнародного дитячого центру «Артек». Щоденник розповсюджується двома шляхами: церковним і через міські відділи освіти. Цікаво, що штаб В.Януковича відмежувався від цієї благодійної акції.

Митрополит Одеський та Ізмаїльський УПЦ МП Агафангел бере участь в агітаційній кампанії на користь В.Януковича. Про це заявив виконуючий обов'язки секретаря Одеської єпархії УАПЦ, настоятель храму Воскресіння Христового о.Володимир Клебан. На думку отця, «українське духовництво має молитися за порятунок душ Рабів Божих, серед яких є і всі без винятку кандидати на посаду Президента України. Втручання у виборчу

кампанію не є справою церковною». А тому «віруючі мають відгукнутися на передвиборчу активність Московського Патріархату протестом проти цього. Церква не є політичною організацією. Церква була, є, і буде покликаного на духовну опіку над людьми. Ми маємо лише молитися і просити Господа, щоби Він нам допоміг зробити на виборах Президента України вірний вибір. Але, не більше...». (RISU)

В догоду УПЦ Московського Патріархату міська влада Кіровограду налаштована на перейменування свого міста на Єлисаветград. Єлисавета — це ім'я доньки відомого винищувача українців і українства Петра І. Таблички в храмах УПЦ МП це рішення міськради запевняють парафіян, що місто стане Єлисаветградом. Організоване Російською Православною Церквою привезення з Єрусалиму мощей великомучениці великої княгині Єлисавети Федорівни і їх завезення в Україну (певно що й до Кіровограду) сприятиме тим, хто обстоює перейменування «степової столиці» в Єлисаветград. Зауважимо, княгиня ніякого відношення до України не мала. Дружина генерал-губернатора Москви князя Сергія Романова, після революції відмовилася залишити Росію і в квітні 1918 року в Алапайвську була живцем вкинута в шахту.

Проповіді із безпеки життєдіяльності звучать віднині в храмах УПЦ Московського Патріархату на Луганщині. Враховуючи те, що більшість із тих, хто загинув від нещасних випадків тут є людьми похилого віку, які, як правило, газет не читають, началь-

ник обласного Управління із надзвичайних ситуацій Михайло Болотських звернувся до митрополита Луганського Іоанікія з проханням використати можливості Церкви закликати своїх вірних дотримуватися правил технічної безпеки, зокрема обережності з вогнем, газом, а також на воді.

Вперше відкрито й освячено офтальмологічний (очний) кабінет в Зименському Святогорському жіночому монастирі УПЦ МП, що поблизу Володимира-Волинського. В монастирі цьому зберігається чудотворна ікона Божої Матері, яка, при ревній молитві до неї, як свідчать, допомагає людям з проблемами зору. Кабінет упорядковано найсучаснішим обладнанням, до роботи в ньому залучені кращі лікарі. Благословення на відкриття в монастирі цієї лікарської установи дав глава УПЦ МП митрополит Володимир, який разом з головним дитячим офтальмологом Сергієм Риковим ще три роки тому відвідав обитель. Кабінет благодійний, а тому лікування в ньому безкоштовне.

Старовинний православний печерний монастир Чалтер-Коба, розташований на кримській горі Ай-Тодор, буде відроджено. Відповідні роботи вже розпочали клірики храму Різдва Христового с.Червоний Мак (Бахчисарайський район). «Монастир бере початок від VIII ст. і багато років був великим центром православ'я в Криму, — розповів ієромонах Серапіон. — Майже 500 років тому монастир припинив свою діяльність, і зараз є можливість почати його відродження». За словами ієромонаха, від сере-

дини червня у монастирі Чалтер-Коба періодично відправляються богослужіння та постійно проживає священник. До зими сюди прийдуть ще кілька ченців, які займуться організацією господарства та всього необхідного для життя. Ієромонах Серапіон також повідомив, що усі питання, пов'язані з відродженням цього монастиря, зокрема, земельне, врегульовані з місцевою владою. (*Risu.org*)

Українська Православна Соборна Церква, очолювана митрополитом Мойсеєм, поповнилася 15 парафіями Фастівського благочинія УПЦ КП (Київська область). Свій перехід священники цих парафій мотивують відсутністю будь-якої допомоги релігійним громадам з боку Патріархії Церкви.

СВІТ РИМО-КАТОЛИЦИЗМУ І ГРЕКО-КАТОЛИЦИЗМУ

Папа Римський своєю відволікальною відмовою у наданні Патріархату УГКЦ чинить проти волі вірних цієї Церкви або, як писав Т.Шевченко, «людською волею торгує». За результатами опитування, проведеного Центром з інформаційних проблем територій НАН України, 90% послідовників греко-католицизму підтримують звернення синоду єпископів УГКЦ і 150 народних депутатів про визнання Патріархату.

Глава УГКЦ Любомир Гузар не налаштований оптимістично щодо патріаршого вивершення керованої ним Церкви. В своєму інтерв'ю газеті

« G a z e t a
Wyborcza «
він, зокрема,
с к а з а в :
« П а т р і а р -
х а т — це важ-
ливий і
п о т р і б н и й
е л е м е н т д л я
в н у т р і ш н ь о г о
ц е р к о в н о г о
ж и т т я і д л я с о -
п р и ч а с т я з

іншими Церквами. Патріархат не му-
сить виникнути до кінця року, ні най-
ближчими роками. Він попросту дуже
потрібний... Є дуже багато труднощів
у проголошенні Патріархату. У Римі
панують дві остороги. По-перше, дех-
то остерігається, що коли ми станемо
Патріархатом, то відійдемо від
спільноти наступника Петра. По-дру-
ге, бояться, що наша Церква стане
національною. Мусимо сказати, що це
не так. Ці побоювання безпідставні»
(Українська думка. — 19 серпня).
Можна лише подякувати кардиналу за
ту відвертість щодо позиції Ватикану,
в якій розкривається слушно антиук-
раїнськість побоювань Апостольської
столиці. До речі, про це писали ще
Т.Шевченко та І.Франко. Варта уваги
також ремарка кардинала, що греко-
католицька Церква не стане
національною. То ж, питається, а яко-
му народу вона буде служити?

**Думки вірних УГКЦ не співпада-
ють з думками глави Церкви Любоми-
ра Гузара, що Патріархат не виникне
«найближчими роками». Проведені
соціологічні дослідження на замовлен-
ня громадського руху «За патріархат**

УГКЦ» засвідчили, що 80% греко-ка-
толиків позитивно ставляться до на-
дання Папою Римським статусу
патріархату їх Церкви, а 70% вважають,
що при вирішенні цього питання не
потрібно зважати на позицію інших
Церков, зокрема Московського Патрі-
архату, який разом з імперською вла-
дою протягом десь 45 років гноїв
вірних УГКЦ, нищив її єпископат. (Ук-
раїнська думка. — 19 серпня)

**Два напрямки душпастирського
плану УГКЦ — парафіяльного життя та
формування священства — обговорені
на 24-й сесії Синоду єпископів, який
відбувся 2-3 вересня у Зарваниці. Ці пи-
тання також будуть винесені на розгляд
Великого Синоду УГКЦ 5-12 жовтня
у Києві, повідомив 6 вересня на прес-
конференції Глава УГКЦ Патріарх Лю-
бомир (Гузар). «Нашим бажанням є
змалювати постать священника, якого ми
потребуємо і хочемо бачити у нашій
Греко-Католицькій Церкві. І не тільки
на терені України, але й всюди, де є наші
поселення», — зазначив кардинал.
На думку Глави УГКЦ, такий душпастир
має бути людиною з широким кругозо-
ром, «людиною культури і знання».
«Найважливіше, щоб це була людина
духовно дуже вироблена, а це легко і
швидко не приходить, це вимагає багато
праці», — наголосив він. З питанням ду-
шпастирства тісно пов'язане питання
парафіяльного життя. «Ми хочемо, —
зазначив владика, — поставити наголос
на тому, щоби церковна громада більше
відчувала себе спільнотою». Відповідаю-
чи на запитання журналістів, Глава
УГКЦ несхвально оцінив випадки збору
підписів на підтримку кандидатів у Пре-
зиденти України під храмами.**

Глава УГКЦ кардинал Любомир Гузар відзначив день незалежності України у місті Рочестер (США), де проживає понад 25 тисяч українців. Метою поїздки владики до Америки є збір коштів на завершення будівництва греко-католицького храму в Києві. Колись його називали Патріаршим, а тепер після відомої угоди кардинала Каспера з патріархом Олексієм II це буде скоріше кафедральний храм Києво-Вишгородської єпархії.

Патріарх УГКЦ Йосиф Сліпий постав у бронзі біля входу до католицького собору в Тернополі. Споруджено пам'ятник за ініціативи місцевого духовенства і при підтримці влади міста. Двадцять років минуло від дня смерті Великого Українця. Кращим пам'ятником йому була б реалізація ідеї його життя — возведення відродженої ним УГКЦ в статус Патріархату. Глава УГКЦ Любомир Гузар приїздив до Тернополя лише для освячення пам'ятника, а не його відкриття.

У результаті вибуху зруйнована українська греко-католицька церква Святої Марії в американському штаті Коннектикут. Причини вибуху з'ясовуються. Трагедія сталася 10 вересня

рано-вранці. За повідомленням очевидців, вибух був дуже сильним, уламки від будівлі розкидані на великій території. За попередньою інформацією, ніхто не постраждав, в тому числі і священник храму о.Кирило Манолев та його сім'я. Поліція евакуювала родину настоятеля і оточила місце інциденту. Настоятель храму вважає дивом те, що фігура Святої Марії, що розміщена на подвір'ї вцент зруйнованого храму, уціліла. Цегляна Церква Святої Марії, парафіянами якої є 55 сімей, була збудована 1955 р. На ці вихідні громада готувалася взяти участь у щорічному українському фестивалі у Стемфорді.

Марійський Духовний центр села Зарваниця прийняв 8 серпня міжнародну прощу Любові і Прощення. Зібралось 220 тисяч паломників з України і Польщі, Данії і США, Великобританії і Німеччини, Чехії та Казахстану, інших країн. Архієрейську літургію очолили кардинал з України Любомир Гузар і кардинал з Польщі Юзеф Глемп. Паломники молилися за мирне християнське співжиття українського та польського народів, за те, щоб наші історичні непорозуміння залишилися в минулому.

Опікуючись українцями, які виїхали за кордон на заробітки, УГКЦ призначила своїм Апостольським візитатором в Італії, Іспанії та Ірландії владика Гліба Лончина. В Італії вже є 16 священників Церкви, які живуть в різних її містах і відправляють св. літургію, 20 виконують цю роль наїздами в суботу чи неділю з Риму. Церква потребує священників, які могли б жити на місці. «Мені потрібно

шукати священників, — каже влади-ка, — які готові на жертвну місіюну працю, та їхати за кордон не для того, щоб заробити, а щоб послужити нашим людям і тримати їх у вірі».

Перша сесія Собору монашества УГКЦ під назвою «Ідентичність монашества в покликанні і служінні УГКЦ»

завершила свою роботу 11 вересня 2004 р. у приміщенні Львівської духовної семінарії Святого Духа. Це зібрання стало сигналом початку активної участі чернечої спільноти, яка нараховує 1650 осіб, у житті Церкви. На Собор прибуло 60 делегатів — представників чернецтва УГКЦ як з України, так і з Польщі, Хорватії та Словаччини. У роботі Собору взяло участь 9 єпископів УГКЦ з України. Загалом кількість учасників Собору сягала 120 осіб. На прес-конференції за результатами Першої сесії Собору монашества, яка відбулася 14 вересня на Святоюрській горі у Львові, голова Патріаршої і Митрополичої комісії для справ монашества УГКЦ с.Дія Стасюк наголосила на двох важливих моментах: По-перше, після виходу УГКЦ з підпілля це перший в історії собор монашества цієї Церкви, де йшлося про вирішення вже не побутових, організаційних і статутних питань, а говорилося про реальне удосконалення чернечого досвіду в житті УГКЦ. По-друге, вперше перед чернечеством було поставлене питання про необхідність

зайнятися серйозною наукою, плекати чернечу культуру та зайняти активну позицію і місце в житті Церкви. Вперше на Соборі чернеча спільнота УГКЦ заявила про свою підтримку статусу Патріархату для УГКЦ. З цього приводу делегати Собору направили Звернення до Синоду єпископів УГКЦ. «Від імені монаших спільнот висловлюємо нашу підтримку ... патріаршого устрою УГКЦ... Твердо переконані в тому, що патріарший устрій нашої Церкви не може і не повинен зашкодити пошукам єдності Церкви та спокою між християнами», — йдеться у Зверненні. Член оргкомітету Собору о.Ярослав Приріз ЧНІ, наголосив, що кінцевий документ Собору, який стане директивою для монашества УГКЦ, опрацюється Соборовою комісією і буде прийнятий на наступній сесії Собору монашества у 2006 р.

Орден Ярослава Мудрого V ступеня отримав Голова Конференції римо-католицьких єпископів України кардинал Мар'ян Яворський. Нагороду за «особистий вклад у соціально-економічний та культурний розвиток України, а також з нагоди річниці Незалежності України», вручив напередодні Дня Незалежності України Президент України Л.Кучма. У вересні кардинал був нагороджений також відзнакою «За особистий вагомий внесок у зміцнення миру та міжнародної злагоди в Україні», яку владиці вручив Голова Державного комітету у справах національностей і міграції Г.Москаль. У привітальному слові пан Москаль наголосив також на важливості такої проблеми, як повернення РКЦ монастирів і храмів. За його словами, Держ-

комнаціміграції має намір активно сприяти ухваленню відповідного респитуційного законодавства, адже проблему реституції вже давно законодавчо вирішили всі європейські держави. (RISU)

Римо-Католицька Церква розширює свою присутність серед національних меншин України. Так, в Харкові вже діє невеличка громада вірмен-католиків. Раніше така громада була лише у Львові. Свої богослужіння ця громада проводить в кафедральному костелі Успіння Пресвятої Діви Марії Римо-Католицької Церкви.

Парафіяни вінницької римо-католицької парафії Матері Божої Ангельської звернулася до Прем'єр-міністра України Віктора Януковича з листом, в якому прохають повернути парафіяльній громаді приміщення капучинського монастиря. У листі йдеться про те, що в новому 2004-2005 катехитичному році зросла кількість дітей та підлітків, які відвідують катехитичні заняття, а приміщень для проведення цих занять не вистачає. Існуючі ж зали для навчання знаходяться у підвальному приміщенні й не відповідають вимогам праці з дітьми та підлітками. Парафіяни наголосили, що у жовтні 2002 року вже зверталися із цим проханням до міського голови Олександра Домбровського, однак відповіді досі не отримали.

В Україні проголошено Провінцію Братів Менших. Їх у нас за звичкою (щоб відрізнити від інших францисканців) подеколи ще йменують бернардинами. Історична пов'язаність ук-

раїнської провінції архангела Михаїла з краківською провінцією Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії, заснованої святим Бернардом, ще певний час відлункуватиметься в українському францисканському житті. Цю думку висловив перший в Україні францисканський провінціал отець Геркулян Мальчук. (*Парафіяльна газета.* — № 26)

П'ятьох хлопчиків 9-12 років в парафії св.Йосипа Обручника в Немирові, що на Вінничині, посвячено урочисто в міністранти. І раніше тут хлопчики справляли таку службу, але висвяти їх на це не було. Підготовка міністрантів продовжувалася протягом року на спеціальних уроках Катехізису. (*Парафіяльга газета.* — №26)

ЖИТТЯ ПРОТЕСТАНТІВ

Баптистська преса визнає наявність в сучасному ортодоксальному евангелізмі двох ухилів: зліва — ліберальна харизматія та законництво. Але при цьому зазначається, що будь-який ортодоксальний харизматизм є харизматичним за своєю духовною сутністю у вірному розумінні цього слова. Харизма — це милість, божественний дар благодаті. Хибний харизматизм включає в себе всі різновиди імітації надприродних явищ, що виходять нібито від Духа Святого, різноманіття чисто душевних, емоційних, психічних явищ — це вигуки, рукоплескання, тілесні рухи, танці, ритмічна музика, фамільярне ставлення до Біблії, вульгарне поводження з її текстами, артистизм в співі і проповіді та ін. (*Християнська газета.* — № 8)

На честь 100-річчя першого українського перекладу Біблії відбувся місіонерський велопробіг Україною. Організатором заходу був місіонерський відділ Всеукраїнського Союзу Об'єднань євангельських християн-баптистів. Головною метою акції було розповсюдження біблійних цінностей серед населення. У велопробігу взяли участь 52 представники різних міст України. Учасники були поділені на чотири групи, які з Києва рухалися у 4 напрямках: північ (на Чернігів), південь (на Миколаїв), захід (на Львів), схід (на Луганськ). В цілому учасники велопробігу проїхали 4 тисячі кілометрів територією 15 областей, зупинилися у 53 населених пунктах (переважно невеликих селах). Під час зупинок групи демонстрували фільми «Ісус» та «Сходження», мультфільм «Ти — особливий». За списками, наданими місцевими адміністраціями, роздавалася мало-забезпеченим гуманітарна допомога, проводилася євангелізація. За словами Юрія Решетнікова, керівника прес-служби ВСОЄХБ, подібна акція була проведена в Україні вперше. Наступного року місіонерський відділ ВСОЄХБ планує провести спільно з Російським союзом ЄХБ подібний велопробіг територією Росії. Крім того, в Києві буде створено християнський клуб велосипедистів. (Прес-служба ВСОЄХБ)

Відділ християн-підприємців створено при Всеукраїнському Союзі Церков Християн Віри Євангельської. Завідуючий відділом Адам Мельник визнає, що в Церкві ще не всі сприймають основну ідею цієї структури, бо ж дехто ще вважає, що бізнес — це гріх. «Але час показує, — зауважує

А.Мельник, — що якщо Бог не підніме «Давидів» з числа багатих людей, то надалі буде дуже важко щодо росту і устрою церков. Кількість церков росте, а допомога із Заходу зменшується». То ж потрібно піднімати бізнесменів в церквах. «Людина працювати в бізнесі християнськими методами без керівництва Духа Святого не зможе». (Благовісник. — №2)

В Севастополі було організоване перебування «Медичної клініки на колесах». Це стало можливим завдяки фінансуванню Лютеранської місії «Думки про віру» та роботі благодійницького фонду «Дар життя» у співпраці з Севастопольською громадою Української Лютеранської Церкви. Клініка ця — це два автобуси, обладнані сучасним устаткуванням для надання педіатричної та стоматологічної допомоги. Цього літа майже 700 мешканців міста, насамперед сироти дитячих будинків, чи із мало-забезпечених сімей та інтернату №4 отримали стоматологічну допомогу або пройшли педіатричне обстеження. Діти безкоштовно одержали медикаменти і вже під контролем дільничних педіатрів продовжили лікування. Кожний пацієнт мав можливість одержати Біблію рідною мовою, різну християнську літературу.

ХАРИЗМАТИЧНІ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ

Послідовник харизматичної Церкви Посольство Боже, лідер Християнсько-ліберальної партії Леонід Черновецький, виступаючи як кандидат в Президенти, заявив, що значну ма-

теріальну допомогу пенсіонерам і злиденним можна надати, продавши всі ті «Мерседеси», які належать державним службовцям всіх рангів. Правда, при цьому Л.Черновецький сказав, що це не поширюється на ті авто, які належать йому, бо ж він їх (а це 20) просто колекціонує і використовує як «рекламу комерційної здатності моєї фірми». «Правекс-банку», який очолює претендент на президентську посаду, належить один із трьох найвних в Києві автомобілів марки «Майбах». Вартість такого авто — півмільйона євро. «Мерседес» коштує лише сто тисяч євро. (Факты. — № 157)

На основі видінь пастора найбільшої в світі євангельської Церкви Давида Йонгті Чо в Дніпропетровську відкрито біблійну семінарію «Елім». Основна мета семінарії — підготовка місіонерів для діяльності в Україні і в інших країнах. Протягом перших двох років місіонерської діяльності випускник семінарії одержує повне фінансове забезпечення. Навчальна програма семінарії складається з 50 біблійних і загальноосвітніх дисциплін. Студенти її знаходяться на повному забезпеченні Церкви.

Харизматична Церква «Посольство Боже» провела протягом п'яти днів (26 — 30 липня) молитви за майбутнє українського народу напередодні президентських виборів. Молільники, а вони зібралися зі всіх куточків України, а також гості із США, Індії, Німеччини, Бельгії, Білорусі, Росії, Норвегії та інших країн (їх було біля півтори тисячі), просили Бога про стабільність і процвітання для України і її народу.

Харизматичні церкви служать об'єктом неприязні на Луганщині. Так, в місті Ровеньки на виділеній церкві «Слово життя» земельній ділянці під храмову забудову явочним порядком з волі депутата місцевої Ради А. Тимошенка було побудовану спортивну площадку. Тин, який огороджував виділену ще в 1993 р. громаді землю, було знесено, робітників побито. Міліція при цьому виявилася бездіяльною. (Камень Краеугольный. — №8)

Церква «Перемога» провела в кінці серпня в Центральному парку культури і відпочинку Чернігова чотириденний фестиваль Ісуса. Тут були і спеціальні програми для жінок й дітей, і молитви за звільнення від алкогольної та наркотичної залежності, і молитва за бізнес, і програма за мир і благополуччя в сім'ї та ін. Фестиваль відкрив святковий концерт, проповідь Слова Божого старшим пастором Церкви Генрі Мадавою.

ЕТНІЧНІ РЕЛІГІЇ

Глава Вірменської апостольської Церкви католікос всіх вірмен Гарегін II освятив у Харкові храм св.Арутюна. Його збудувала харківська громада вірмен (а їх тут до 10 тисяч) на місці зруйнованого в 30-х роках м.ст. вірменського храму. Вже чотири роки йде будівництво храмового комплексу у Харкові, будівництво ще повністю не завершене. Зокрема передбачене спорудження ще

недільної школи для дітей-вірмен. В день Незалежності нашої країни католикос поклав квіти до пам'ятника Соборній Україні. У Харкові також діє невелика громада вірмено-католиків. Богослужіння для неї періодично відбуваються у кафедральному римокатолицькому костелі Успіння Пресвятої Діви Марії Харківсько-Запорізької дієцезії.

ЯЗИЧНИЦТВО

Організація «Язичницьке співтовариство», яка займається, з її слів, «природним магічним активізмом» запланувала серію «очисних ритуалів» під час передвиборчих змагань. Вона проведе серію «магічних церемоній», спрямованих на «очищення» міст від «шкідливої енергії» великої політики. Але не всі маги і чародії будуть працювати на цю мету. Дехто з них вже штурмує кандидатські штаби, обіцяючи претенденту в Президенти за відповідну оплату добитися всенародної любові до нього і обов'язкової перемоги. І не мало просять! Від двох до п'яти тис. доларів за постійні сеанси і по 500 доларів за кожний сеанс зокрема. Дійшли слухи, що вже дехто з кандидатів «кльонув на цю вудочку». «А чим чорт не жартує!» (Столичка. — №119)

Язичницьких пам'яток найбільше знайдено на Хмельниччині. Їх тут аж чотирнадцять. Якщо в інших місцевостях давні ідоли виготовлялися з дерева, а відтак вже давно згнили, то на Поділлі їх робили із вапняку, якого тут вдосталь. Отож не дивно, що скульптурні шедеври тодішніх майстрів майже цілісінькими дійшли до наших днів. Деякі з них потрапили в музеї,

а деякі, зокрема у Суржинцях, ось уже півтори тисячі років стоять на своєму звичному місці.

Язичники були в Пирогово під Києвом 28 серпня під час зібрання тут знахарів-травників. Серед них — Іван Просунок. Своє прізвище знахар Іван пояснює тим, що його пращури завжди випрошували в богів гарної погоди і саме на цьому спеціалізувалися. Лише пізніше вони стали лікувати травами. Бабця Івана на ім'я Богівна була відомою на Батурищині знахаркою і шептухою. Померла у віці 112 років. Від неї залишилася розшита золотом хустка, яка також має зцілювальні властивості. (Хрещатик. — 1 вересня)

МУСУЛЬМАНИ В УКРАЇНІ

Делегати курултаю кримськотатарського народу, що відбувся в Сімферополі, підтримали діяльність Духовного управління мусульман Криму, яке, на їх думку, «діє на основі справжніх цінностей ісламу, терпимості та добросусідства щодо всіх людей». Водночас було засуджено діяльність на півострові прихильників забороненої в багатьох країнах політичної організації «Хиз-бут-Тахрір», прихильники якої вимагають радикалізму й жорсткого ставлення до іновірної держави. Як зазначив Мустафа Джемільов, не можна не помічати реальної небезпеки того, що на півострові вже нараховується понад тисячу «хизбутчиків» і «ваххабітів», які створили понад 30 релігійних громад. Останні не підкоряються муфтіяту і послідовно домагаються загострення ситуації в Криму. Ці ор-

ганізації, на думку Джемільова, мають собі за мету дестабілізацію обстановки в Криму. А тому, на думку делегатів курултаю, ситуація вимагає негайного втручання й адекватної реакції держави, якщо вона не бажає допустити розвитку некерованого конфлікту ще й на кримському ґрунті. Поки що на півострові не відчувається жодної протидії радикальним ісламським течіям. Адже в Криму вже були кілька спроб дестабілізувати ситуацію на міжнаціональному ґрунті. Тепер очікуються спроби зробити це на ґрунті релігійних протиріч, і їм поки що немає адекватного протистояння. *(День. — 15 вересня)*

Духовне управління мусульман Криму (ДУМК) застерігає мусульман півострова проти розколу. Воно звернулося до єдиновірців із закликом не піддаватися впливу радикальних ісламських організацій, що діють в Криму. У заяві ДУМК зазначається, що «останнім часом серед деяких наших єдиновірців ведеться активна діяльність із розповсюдження ідеї, яка не має нічого спільного ані з ісламом, ані з Кораном і Сунною Пророка Мухаммеда, і яка завдає шкоди мусульманству в цілому». «Розкольніцька діяльність, спрямована проти єдності мусульман, почала набувати організованого характеру, — підкреслюється в документі. — Використовуючи релігійні почуття нашої молоді, нас протиставляють один одному». Автори документа наголошують, що мусульмани Криму і кримськотатарський народ ніколи не повернуть з обраного шляху. Згідно з прийнятими поста-

новами Курултаю і рішенням Муфтіяту Криму, імами в мечеті призначаються і, у випадку невідповідності займаній посаді, звільняються Муфтіятом. Протягом серпня цього року Сімферопольська мечеть Кебир-джами залишається в центрі уваги прихильників релігійно-політичної організації «Хизб-ут-Тахрир», які відвідують намази для висловлення протесту проти звільнення з посади імама мечеті Мустафи-ефенді (Руслана Мустафаєва). *(RISU)*

Україна також може стати об'єктом нанесення теракту угрупованням «Ісламська єдність» (Islamic Tawhid). «Ми готові і очікуємо зручний час, щоб нанести удар по тих всіх європейських країнах, які направили свої війська до Іраку», - сказано в ісламському сайті угруповання. Прем'єр-міністру Італії Сільвіо Берлусконі бойовики написали: «Ви знищили солдат ісламу, тепер вас очікує ісламський землетрус». Після Італії на черзі в угруповання Нідерланди.

«Ми не прагнемо бути репрезентантами мусульман України, а лише вважаємо себе невід'ємною частиною як мусульманської спільноти цієї країни, так і світового мусульманського співтовариства». Так визначив статус Асоціації «Арраїд» її голова д-р Фарук Ашур. При цьому він зауважив: «Участь в громадському житті українського суспільства на основі гуманістичних принципів ісламу, в тому числі тісний контакт з мусульманами у справі ісламського просвітництва і виявлення істинного і світлого образу нашої релігії — цю мету засновники

Арраїда на самих початках його мали за основу... Асоціація зайнялася також благодійницькою діяльністю, що природно, бо ж принцип взаємодопомоги є одним із основних в ісламі. Арраїд розглядав благодійницьку діяльність завжди не як самоціль, а як наш внесок у справу підтримання соціальної стабільності в Україні».

Мусульмани України допомагають православним відновлювати їх святині. Так, Ринат Ахметов подарував Святогорській Лаврі 5 млн. гривень. Кошти підуть на комплекс реставраційних робіт з відбудови споруд монастиря, культурно-історичного ареалу, туристської інфраструктури. Відроджений комплекс заплановано освятити ще в цьому році.

Мусульманський цвинтар «Азізлер» не для ринку. Кримські татари невдоволені спробами Бахчисарайської міськради переглянути своє рішення про його перенесення. Біля 600 татар блокували міськраду з вимогою негайного закриття торжища. Вони планують створити на території древнього цвинтаря музей під відкритим небом. (С.Герасков)

Знімаючи кінофільм «Татарський триптих», відомий режисер Олександр Муратов зустрічався в Криму з різними парадоксами. Так, під час зйомок різних масовок татари-мусульмани доводять, що не можна знімати роздягнену жінку, що це аморально і суперечить Корану, і водночас вони ж працюють в газетних кіосках обвішаних фотознімками повністю оголених красунь. (Вечірній Київ. — 1 вересня)

ІУДЕЙСЬКИЙ СВІТ

Антисемітські (антиєврейські) настрої в Україні не існують. Таку думку висловило 49% опитаних Інститутом соціальної та політичної психології АПН України 2414 респондентів. Вагалися з відповіддю ще 22%. Лише 21% опитаних зазначили, що вони однозначно або скоріше згодні. То ж битою є карта тих з єврейських кіл, які на весь світ роздмухують питання наявності в Україні антисемітизму, всіляко дискредитуючи в угоду комусь нашу молоду державу. Якщо ж в Україні і з'являються поодинокі випадки антисемітизму, то ж до їх появи аж ніяк непричетні українці. (День. — 18 серпня)

Побиття одеських рабинів здійснили невідомі злочинці. Серед жертв злочину глава міської єшиви «Томхей Тмімім» рабин Давид Фельдман і рабин міста Білгород-Дністровська Фішел Чичельницький. Це вже третій випадок побиття в Одесі рабинів. Нападників не вдається вловити.

Словесна війна між главою Всеукраїнського єврейського конгресу Вадимом Рабиновичем і ректором Академії управління персоналом Георгієм Щокіним розгортається. В часописі «Персонал» ректор видрукував статтю, в якій називає Рабиновича одним із головних збирачів майбутнього «сатанинського лігва», а відтак одним із сучасних предтеч антихриста. При цьому в статті Г.Щокіна говориться, що в Ізраїлі

існує Інститут храму, де збираються необхідні речі для функціонування єрусалимського храму Єгови, ведеться заготівля будівельних матеріалів для будівництва цього храму. Рабинович вже передав у цей Інститут біля 700 кг золота, з якого виготовлено Менору для храму. У світській проєврейській пресі такі розмірковування Г.Щокіна названі «шизофренією на марші». (Столичка. — №120)

НОВІ РЕЛІГІЙНІ ТЕЧІЇ УКРАЇНИ

Засновник Єдиної Віри Церкви Останнього Заповіту Віссаріон знову відвідав Україну. Представники конфесії відвідали Крим та столицю України. Ініціатори сибірського екооосферного поселення, що вчать жити на Землі і не приносити їй болю, не порушувати екологічної рівноваги, намагаються замінювати споживацьке відношення до Природи на бережливе співробітництво з нею, цього разу розпочали свій візит на Україну з її півдня. В Києві 4 вересня в приміщенні Центру культури та мистецтва національного авіаційного університету відбулася зустріч з Вчителем Віссаріоном під девізом «Не-

має питань, на які не було б відповідей». На зустрічі він відзначив: «Духовне Вчення, яке покликане допомагати людині, насправді повинно вчити не лише вірити, але і нормально думати, міркувати. Людина має не лише чуттєвий світ, який формується по законам Віри, але й здатний мислити апарат».

Євангелізаційна група Церкви Христа урізноманітнює форми своєї роботи на Прикарпатті. Насамперед це виступи театральної групи із спектаклем «Святкова казка» в школах краю, демонстрації кінофільму «Ісус», лекції на теми Євангелія. Відзначаючи значення дитячого театру в євангелізаційній пропаганді, лідер групи Василь Оришук сказав: «Ми помітили, що під час дитячих вистав руйнується той бар'єр, який ще підсвідомо має дехто щодо нас, євангелістів. Зрозуміло, вони в цьому якоїсь вини не мають, адже роками їх лякали «сектами» і «баптистами».

Нова Спільнота Перетвореного Людства, як тепер частіше називає себе Велике Біле Братство, започаткувала видрук свого нового часопису «Культура». Перше число часопису насамперед дає систематизований виклад езотеричного Вчення Марії ДЕВІ Христос, своє бачення духовної історії людства, названої тут «Одкровенням Духа Святого» — від часу явлення Ісуса Христа і до появи релігії Любові Матері Світу. Більш повно розкриваються деякі аспекти вчення Марії ДЕВІ Христос, ставлення цієї конфесії до православ'я тощо.

Якийсь Костянтин Лінгурян прагне втягнути у передвиборчі президентські баталії Велике Біле Братство. В листівках, які поширюються від імені ВББ Юсмалос, говориться про те, що духовний вчитель конфесії Марія ДЕВІ Христос нібито має бути вбитою за наказом влади України. В заяві посвячених ВББ, яка надійшла до редакції «Релігійної панорами», говориться, що листівки ці є фальшивками, оскільки «Велике Біле Братство ЮСМАЛОС не займається політичною діяльністю і не бере участі у передвибірчій агітації за жодного з кандидатів» і «не перешкоджає вільному волевияву юс-маліан у виконанні ними своїх громадянських прав». ВББ виступає за міжконфесійний мир, проти розпалювання ворожнечі на релігійному ґрунті.

Центр Олени Блаватської відкрито в Дніпропетровську по вул. Ленінградській, 11. Тут жили Фадееві (діво-че прізвище Блаватської) в 1815-1834 роках. В цьому будинку народилася

Олена Петрівна. Центр нараховує понад 7 тисяч експонатів. Новий музей є історико-культурним, а не окульт-ним центром.

МІСТИКА

Маг і цілитель Анатолій Кашпіровський має намір з вересня активізувати свою діяльність в Києві. До цього його спонукала та протидія з боку православних вірних, яку він зустрів під час проведення своїх сеансів у містах різних областей країни. Так, в Сумах ті, хто протидівав «шарлатанству Кашпіровського», навіть лягали на дорогу, щоб перешкодити руху автомобіля з ним.

Віруючі люди легше сприймають «розлучення з дорогими їм людьми, які йдуть у світ інший. Вони вірять, що рано чи пізно зустрінуться з ними там. Атеїст не має такої надії». Так сказав відомий письменник-фантаст С.Дяченко. Побувавши в Єрусалимі і побачивши гроб Господній письменник відчув, як в його атеїзмі з'явилася прогалина. (Факты. — 28 серпня)

РЕЛІГІЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

РЕЛІГІЯ І СВІТ

Цікавою є релігійна карта Німеччини. Дві третини її населення (десь 55 млн. з 82,3 млн.) — це християни. З них 26,8 млн. — католики і 26,2 млн. — протестанти. Православних в Німеччині 1,2 млн. осіб. Багатьох хвилює зростання в країні кількості мусульман. Якщо в 2001 році їх було 3,2 млн., то нині — десь 3,5-4,2 млн. У ФРН діє більше тисячі мечетей, наявні різноманітні ісламські культурні центри. Буддистів в Німеччині 150 тисяч, індуїстів — 100 тисяч, іудеїв — біля 100 тисяч.

Протестантів в США з кожним роком стає все менше. Цю тенденцію зафіксувала соціологічна група, що працює в університеті Чикаго NORC. З 1993 до 2002 року їх кількість тут зменшилася на 11% (з 63% в 1993 р. до 52% в 2002 р.). До 1993 р. кількість протестантів в Америці була відносно спокійною. За означені 10 років зменшилася з 64% до 56% кількість американців, вихованих у протестантизмі. До протестантів дослідники відносили членів епископальної, лютеранської, методистської та баптистської церков, деяких дрібніших деномінацій.

Лише 17% росіян висловлюються за єднання православної і католицької Церков. Більшість, а це 69%, висловилися проти такого об'єднання. Тут більш жорстокими були жінки і рес-

понденти з порівняно високим освітнім рівнем.

В Японії на 120 млн. її населення припадає 200 млн. віруючих. А це тому, що багато японців водночас сповідують дві релігії — синтоїзм і буддизм. В їх оселях є по два вівтарі — синтоїстський (камідана) і будистський (бацудан). Серед японців ще зустрічається поєднання синтоїзму з даосизмом, конфуціанством або християнством.

Претенденти на президентську посаду у США враховують роль релігійного чинника у впливі на думки електорату. Методист-республіканець Дж.Буш, як відомо, з'їздив на аудієнцію до Папи Івана Павла II, який свого часу критикував його за агресію американців у Іраці. Католик-демократ Дж. Керрі організував в Бостоні сніданок під назвою «Віруючі за Керрі», де були, окрім його одновірців, також протестанти та іудеї. Особливу увагу претенденти приділяють протестантам, бо ж американці дещо підозріло дивляться на католиків, враховуючи їх залежність від Ватикану, а відтак — зарубіжжя, і перевагу віддають президенту-протестанту.

Лідери християнських, мусульманських та іудейських громад Фінляндії домовилися про створення постійного форуму, в якому братимуть участь керівники різних релігійних спільнот. «Взаємодія релігій над-

звичайно важлива сьогодні, коли суспільство прагне стати більш відкритим і багатокультурним», - говориться в підсумковому документі зустрічі.

Сертифікат спільного хрещення прийняла більшість Церков Австралії, які входять до її Національної Ради. Згідно цієї угоди 15 Церков, а це англіканська, конгрегаціоналістська, лютеранська, католицька, об'єднана, чотири православні, пресвітеріанська та ін., визнають законність хрещення мирянина в якійсь іншій Церкві при зміні ним своєї церковної належності. Ряд членів Національної ради Церков Австралії погодилися також співпрацювати при будівництві церковних споруд, будинків молитви тощо.

Комітет ЮНЕСКО з культурної спадщини виключив із об'єктів свого збереження храмовий комплекс Ангкор в Камбоджі, форт Балу в Омані та ін. Визнано, що влада цих країн достатньо турбується про їх збереження. Водночас комісія включила до списку 32 нові об'єкти, серед яких знаний Кельнський собор. І справа тут не в тому, що він знаходиться поза увагою фахівців і руйнується. Стурбованість Комітету ЮНЕСКО викликала загроза силуету собору, що визначає неповторність великого ландшафтноміського комплексу. Із-за хмарочосів і заводських труб спостерігач вже не відразу відшукує вежу собору. Тому ЮНЕСКО має на меті переконати владу міста залишити як символ увіковічення стародавній собор, а не розчиняти його в суєті цивілізаційного прогресу. Варто врахувати це і

адміністрації українських історичних міст. *(За вільну Україну. — 8 липня)*

Двохтисячоліття початків поширення християнства буде з листопада ц.р. і в наступному році відзначати Грузія. Для проведення святкових заходів утворено спеціальну комісію, яку очолив Президент країни Михайл Саакашвілі. Заходами комісії передбачено відновлення і реставрацію церковних та архітектурних грузинських пам'яток.

Екуменічна зустріч католицьких і православних богословів відбулася в Римі. Йшла мова з питання про примат Папи. Від православних були посланці Константинопольського, Грецького, Чорногорського, Сербського та Болгарського Патріархатів. Московський Патріархат в останній день відмовився відрядити на зустріч своїх представників, ніяк не мотивуючи це. Богослови зібралися в апартаментах Папської ради з питань християнської єдності, яку очолює кардинал Вальтер Каспер.

Президент Казахстану Нурсултан Назарбаєв визнав реальну загрозу для себе з боку радикального ісламізму. «Відкритість Казахстану вабить всіх активних гравців міжнародної політики, і у нас наявний ґрунт для зростання впливів екстремістських організацій, — заявив він. Незаконна діяльність релігійної партії «Хізб-ут-Тахрір» набуває відкритих форм... І ніякої реєстрації цих вірувань ми проводити не можемо, бо ж релігія у нас відокремлена від держави». Президент запропонував парламенту прийняти закон «Про протидію екстремістській

діяльності», який дасть можливість силовикам «складати чорні списки терористичних організацій і забороняти їх діяльність в Казахстані».

Тероризм в Росії, Іраці та Ізраїлі має не релігійний — протистояння релігій, а політичний характер. Народи Чечні, Іраку та Палестини зігноровані Росією, Ізраїлем і Америкою при визначенні їх права на державне виокремлення, самостійність у вирішенні проблем своїх національних прагнень. Нинішня епоха терору-антитерору засвідчила, що силового вирішення проблема не має. Тероризм перекинувся вже на терени тих країн, які безпосередньо не причетні до протистоянь політиці диктату Америки, Росії чи Ізраїлю. Не виняток тут і Україна. Мусульманські екстремісти ще не поставили її в чергу серед тих, хто опосередковано підтримує державні амбіції названих держав. Саме останні є основним підґрунтям появи і розвитку ісламського тероризму. Винуватців осетинської трагедії слід шукати серед тих, хто слідує путінівській політиці «мочить в сортире». І якщо російські вояки як зайшли імперіалісти «мають право» нищити мирних чеченців на їх рідній землі, то в них цьому ж праву вже навчилися й чеченські бойовики. То ж мусульманства у виявах терактів якогось сліду немає. Маємо слід імперської політики Росії. Співчуваючи жертвам трагедії Беслану, водночас слід засудити тих, хто провокує чеченців на такі дії. *(Із преси)*

Московський Новодівочий монастир включений в список світової спадщини ЮНЕСКО. Таке рішення було прийнято напередодні на 28-й сесії

Комітету з всесвітньої спадщини цієї структури ООН. Монастир, побудований у стилі московського бароко, є одним із найблискуліших досягнень російської архітектури, вважають експерти ЮНЕСКО. «Монастир надто тісно пов'язаний з політичною, культурною і релігійною історією Росії. Тісно пов'язаний він і з історією московського Кремля», — відзначається в рішенні комітету ЮНЕСКО. Фахівці зі світової спадщини особливо оцінили багате внутрішнє оздоблення приміщень монастиря, чудовий фресковий живопис, колекції інших коштовних творів мистецтва. Чудовий архітектурний комплекс XVI-XVII століть, розташований на березі Москви-ріки, став двадцятою російською визначною пам'яткою в списку пам'яток ЮНЕСКО.

Російська влада не забуває нагороджувати предстоятелів конфесій, які діють в РФ, орденами. Нагороди, за словами В.Путіна, даються за «відданість своєму народу, безкорисливе служіння йому в найвищому змісті цього слова, з повною віддачею і блискучими результатами». Серед нагороджених більшість представників традиційних конфесій: православних, мусульман, іудеїв. Одержавши орден, наприклад, Берл Лазар відзначив, що «у пошуках національної ідеї в Росії були висунуті дві основні концепції: повернення до духовних коренів і толерантність й повага до сусідів. ... Я розглядаю вручений мені орден як визнання необхідності зміцнювати ці основи нашого суспільства», — підкреслив Головний рабин Росії. В росіян є чому навчитися предстоятелям конфесій і Церков України.

В православній Греції під час Олімпійських ігор в порівнянні з Австралією було надто мало євангелістів. Тоді в Сідней, а це 2000 р., сотні церков несли служіння. В Греції ж масштабна євангелізація серед учасників і гостей ігор не проводилася, були відсутні місіонерські команди, які проводять короткотермінові богослужіння. Певною мірою це пояснюється неохильністю до місіонерства Православної Церкви, а до неї відносять себе десь 95% греків.

Відтепер християнин, який відвідав такі святині, як Хресний шлях Ісуса Христа, храм Гробу Господнього, Назарет і Віфлеєм, одержуватиме спеціальні релігійні сертифікати прочанина. Про це повідомив міністр туризму Ізраїлю Гідеон Езра. Ізраїль розраховує, що цей захід збільшить потік туристів-християн. Таке рішення прийняте певне з врахуванням зменшення в минулому році на 30% кількості прочан до Ізраїлю. Люди просто бояться їхати в країну, де можна легко потрапити в зону теракту.

Уряд Іраку взяв під свою охорону християнські церкви на всій території країни. Це пообіцяв главам християнських спільнот віце-прем'єр країни Бургам Салех. Він також повідомив, що уряд прийняв рішення повністю компенсувати всі витрати на відновлення християнських храмів і молитовних будинків, які зазнали руйнувань від рук екстремістів. Міліцейські нині часто знаходять вибухівки в християнських храмах або припаркованих біля них автомобілях. Голова Ради церков Близького Сходу Папа Шенуда

III виступив із заявою в Каїрі. Він висловив занепокоєння постійними диверсіями щодо християнських спільнот Іраку і зауважив, що це призведе до міжрелігійних чвар в іракському суспільстві.

У фондах Псковського музею-заповідника виявлений оклад ікони з алмазами. Його виявили експерти державної інспекції Пробірного нагляду РФ Північно-Західного округу, які прибули в Псков із плановою перевіркою музейних експонатів, що містять дорогоцінні метали і коштовності. При перевірці окладу ікони XVI ст. з образом Спаса з'ясувалося, що розсипи прозорих каменів, які оточують дорогоцінні і напівкоштовні камені окладу і які вважалися зробленими зі скла, насправді є алмазами. Матеріальна цінність окладу незмірно виросла. Проте він і раніше вважався одним із найдорожчих експонатів музею — тут майже два кілограми позолоченого срібла, витончена робота майстра, кілька десятків дорогоцінних і напівкоштовних каменів.

Сподівання на релігійний чинник у збільшенні народжуваності в Росії виявилися марними. Використання запобіжників від вагітності і кількість абортів зросли. Навіть сім'ї протестантів і мусульман вже не такі багатодітні, як це було колись. Країна потребує робочих рук і водночас боїться поповнення їх із-за кордону, особливо з мусульманського світу та Китаю. Проте, незважаючи на це, в РФ зростають ксенофобські настрої. 60% росіян виступають за виселення з країни кавказців, 42% — обмеження євреїв. Як

відзначає директор експертно-аналітичного центру Московської Гельсінківської групи Тетяна Локшина, «влада грає з націоналізмом, шукає внутрішнього ворога і тим самим підіграє й підтримує ксенофобські настрої населення. Таким ворогом зробили кавказців і євреїв. Все це робиться замість того, щоб прагнути якимось згладити ситуацію й виховувати толерантність. Потрібно розслідувати факти насилля на расовому і релігійному ґрунті». В Росії за останні роки вдвоє зростає кількість скінхедів, а звідси — й значне зростання злочинності на расовому й етнічному ґрунті. (ВВ.- 18 серпня)

КАТОЛИЦИЗМ

Папа Римський Іван Павло II засудив намір соціалістичного уряду Іспанії дозволити одностатеві шлюби і відмовитися від обов'язкового викладання католицької релігії в державних школах. Крім того, уряд Луїса Родрігеса Сапатеро у своїй передвиборній програмі обіцяв спростити процедуру одержання дозволу на аборти. Свою позицію до цих нововведень Папа висловив під час вручення вірчих грамот новим послом Іспанії у Ватикані Х.Дескальаром. Понтифік засудив аборт як «зазіхання на священне право на життя». Він виступив також у захист родини як осередку суспільства, засудивши шлюби між людьми однієї статі та визнання за ними права на усиновлення дітей. Глава Римсько-католицької церкви заявив також, що викладання релігії в школах необхідно для морального здоров'я суспільства. При цьому Понтифік відзначив, що Святий Престол дуже дорожить близькими відно-

синами з Іспанією, яка є оплотом католицизму у світі.

Папа Іван Павло II засудив роботу із клонування ембріонів людини. Цей осуд є в його зверненні до учасників зустрічі католицьких діячів культури, політики і бізнесу. Папа заявляє, що вчені не повинні «маніпулювати людиною у відповідності з проектом, який вони високомірно вважають кращим, ніж проект самого Творця».

Здоров'я Папи Івана Павла II децю покращилося. Про це свідчить його прибуття із замської резиденції Кастельгандофо до Риму на акт передачі одного із варіантів ікони Казанської Матері Божої. В Папи вже не було таких труднощів з мовою, рухами і диханням, які він мав під час поїздки до Лурду.

Папа Іван Павло II здійснив одноденне паломництво в італійське місто **Лорето**. Тут зберігаються каміння з будинку Діви Марії і її чоловіка Йосипа, привезені хрестоносцями із Святої Землі. Стан здоров'я не дозволяє Папі Івану Павлу II восени ц.р. відвідати Мексику і взяти участь 10-17 листопада в роботі Міжнародного євхаристійного конгресу, який проходитиме під гаслом «Євхаристія — світло й життя в новому тисячолітті». Папа замість себе посилає на конгрес свого легата — кардинала Йозефа Томку, а сам спостерігатиме за роботою конгресу по телебаченню й скерує його роботу своїм спеціальним зверненням. (С.Гераськов)

«Це моя остання поїздка». Ці слова Папи Івана Павла II, сказані ним ніби-

то своїм помічникам після поїздки до Лурду, а також інформація особистого лікаря Понтифіка, що прописані йому ліки вже не допомагають, викликали роздуми про скору смерть Івана Павла II і про можливого його наступника. Кандидатом на папський престол називають більше 10 кардиналів, але серед них виділяється бельгійський владика Готфрід Даннелс. Прогнози будуються на основі розміщення сил у Священній колегії. При цьому до уваги береться співвідношення між представниками різних країн та регіонів, різних ідеологічних концепцій — консерваторів і прогресистів. Якщо брати географічні показники, то тут із 135 кардиналів 66 — європейці (23 — італійці), 24 — латиноамериканці, 18 — азіати, 14 — північноамериканці, 13 — африканці. При цьому обрання африканця вважається передчасним, а вплив латиноамериканців все ж великий. Що стосується ідеологічного чинника, то тут у внутрішніх проблемах Церкви — віровчення і мораль — Папа виявився великим консерватором, а у зовнішніх, зокрема в питаннях міжрелігійного діалогу і відносинах з іншими Церквами, лібералом. Як слов'янин, він надто захопився відносинами з Московським Патріархатом і виявив при цьому таку поступливість, яка граничила із приниженням РКЦ. Яка ж нині можлива розкладка голосів? Великою популярністю користується кардинал Діоніджі Таттаманці, що нині на Міланській кафедрі. Його підтримують як «ліберали», так і «консерватори» (більше — останні). «Східноєвропейський блок» симпатизує пражському владіці Мирославу Влчу (за ним і «ліберали»). Популярні

також латиноамериканці Оскар Андрес Родрігес Маральяга та Норберто Рівера Каррера. Популярний не лише серед африканців нігерієць Френсіс Арінзе, а й серед «консерваторів». Проте досвід історії обрання пап такий: Понтифіком стає не той, кому симпатизують. А це деякою мірою від того, що під час виборів Папи кожний кардинал, якому менше 80, буде обирати сам, оскільки будь-які консультації чи переговори виключаються самим розміщенням їх в нещодавно збудованому готелі «Св. Марта».

Побачив світ новий документ Ватикану «Про взаємовідносини чоловіків і жінок в Церкві і світі». В ньому насамперед говориться про повагу до жінок і їх права в сфері праці. Проте при цьому робиться застереження щодо спроб зняти якість відмінність між статями. Нині часто, говориться в документі, жінки бачать себе суперниками чоловіків, замість того, щоб бути самими собою. «Зіткнувшись з проблемою зловживання владою жінки починають прагнути до влади. Цей процес призводить до опозиції між чоловіком і жінкою, а це має безпосередній вплив на структуру сім'ї а також призводить до неоправданих наслідків». Ватиканський документ закликає суспільство переглянути роль матері у справі виховання дітей і прирівняти виховання дітей до звичайної праці. Зазначається, що у сфері праці не повинні існувати якісь обмеження для жінок. Розглядається також питання жіночого священства. При цьому Ватикан стоїть на старих позиціях, мотивуючи це тим, що Ісус Христос до служіння закликав лише

чоловіків, що жінка має можливість виявити себе в інших сферах християнського життя і що роль жінки в Церкві — це роль свідка, прикладом якого для них може бути Діва Марія.

Ватиканський документ «Про взаємовідносини чоловіка і жінки в Церкві і світі» викликав неоднозначну оцінку в католицькому світі. Так, відома американська феміністка Френсіс Кіслінг сказала: «Такі заяви можуть звучати лише з уст чоловіків, які не мають серйозних відносин з жінками і не знають нічого про ті позитивні зміни, які рух за права жінок приніс і жінкам, і чоловікам».

Ватикан висловив свою згоду постати в ролі посередника-миротворця в тих конфліктах, які останнім часом розгортаються в Іраці. Заст. директора прес-служби Ватикану о.Бенедеттіні повідомив, що такі прохання до Апостольської столиці надходять від різних сторін конфлікту. «Святий Престол, звісно, завжди готовий вести діалог, заявив отець, — за умови, що справді існує бажання піти мирним шляхом у розв'язанні конфліктів».

Єпископська конференція США ініціювала звернення до сенаторів, в якому висловлене прохання підтримати конституційну поправку, яка витлумачує шлюб як союз одного чоловіка і однієї жінки. Це звернення спричинене тим, що в США інститут шлюбу не захищений на загальнодержавному рівні і навіть чітко не визначена в законах його сутність. Так, фактом є те, що в США десь біля 10 млн. дітей виховувалися гомосексуальними

парами. В документі зокрема сказано: «Союз чоловіка і жінки створений не державою чи Церквою, а самим Богом. Саме тому ні держава, ні Церква не можуть змінити значення і структуру шлюбу».

Католицькі кардинали добре знають твори Леніна. Так, у нещодавньому інтерв'ю польському інформагентству КАІ кардинал Йозеф Ратцингер (Ватикан) зазначив: «Ми повинні визнати, що чисельність послідовників ніколи не була головним достоїнством християнства. Як учив Ленін, сильна меншість, якій є що сказати і є що дати суспільству, може відіграти вирішальну роль у майбутньому». (КАІ)

«За мого правління насильство над християнами повністю припиниться». Ці слова належать новому прем'єр-міністру Індії Монмахон Сінгу. Вони були сказані ним під час зустрічі з делегацією Католицької єпископальної конференції Індії, очолюваної кардиналом Телесфором Топпо. Католицька делегація схвалила політичну програму нового уряду й запевнила у своїй співпраці в досягненні завдань, поставлених новим керівництвом Індії.

«Євхаристійна гостинність», тобто причащання некатоліків у католицьких храмах, можлива за певних обставин. Так вважає президент папської ради із сприяння християнській єдності кардинал Вальтер Каспер. Останнім часом євхаристійна гостинність широко поширилася в ряді країн, особливо в Німеччині й Швейцарії, що викликає затурбованість. Цікаво, що у своїй енцикліці «Ecclesia

de Eucharistia» («Церква євхаристії», 2003 р.) Папа Іван Павло II наполягає на тому, що в католицьких церквах можуть причащатися тільки католики. За словами Понтифіка, інтеркомуніон (спільне причастя католиків і протестантів) — це злочин проти екуменізму, тому що в наслідок цього створюється враження, що інші Церкви поділяють вчення католиків про євхаристію. У недавній інструкції «Redemptionis Sacramentum» ватиканська Конгрегація таїнств також застудила практику «євхаристійної гостинності» як тяжке порушення канонів. Відповідно до правил Церкви, некатолики можуть приймати католицьке причастя тільки у випадку крайньої необхідності (наприклад, близької смерті) і за умови, що вони приймають католицьке вчення про євхаристію. Кардинал Каспер не став перераховувати, у яких саме випадках протестантам дозволяється приступати до католицької чаші. Прелат лише зауважив, що такі випадки можливі.

Німеччина, на думку кардинала Вальтера Каспера, який звідси родом, знову стала поганською країною. До такого висновку кардинал прийшов після ознайомлення зі всіма сторонами життя країни «постхристиянського поганства». Як зазначив Каспер, в наш час ідолами для німців стали гроші, секс, мода і кар'єра.

Доступ до однієї з найважливіших римсько-католицьких святинь у Британії буде закритий, якщо черниці не зможуть до 1 жовтня віднайти 400 тис. англійських фунтів на оснащення будинку каплиці підйомниками для

відвідувачів-інвалідів. Більшість віруючих і експертів вважають ситуацію «абсурдною й аморальною». У підземній каплиці знаходяться мощі 105 католицьких мучеників, які постраждали в Тайборні в 1535-1681 роках. Каплиця відкрита для щоденного відвідування, однак є недоступною для відвідувачів-інвалідів. Згідно акту про дискримінацію інвалідів, який набирає сили у жовтні, всі будинки, відкриті для відвідування публіки, повинні мати зручний доступ як для здорових людей, так і для тих, хто має проблеми з пересуванням. Будь-яка організація, що порушує вищезгаданий закон, може постати перед судом.

ПРОТЕСТАНТИЗМ

Семимісячна Всеросійська місіонерська експедиція «Євангеліє народам Росії» проведена Російським Союзом євангельських християн-баптистів з грудня 2003 по липень 2004 року. За 220 днів місіонери відвідали 220 міст, проїхали понад 50 тис. км шляху. Якщо безпосередню участь в експедиції взяло 150 осіб, то в її підтримці — десятки тисяч християн не тільки Росії, а й інших країн СНД. За дні проповіді Благую Вість почули й отримали Євангеліє понад 50 тисяч осіб, сотні людей навернулися до Бога.

Перший Всеросійський конгрес євангельських християн-баптистів відбувся на базі відпочинку недалеко від Брянська. Понад три тисячі християн брало участь в його роботі. Йшла мова про долю євангельського руху в Російській Федерації. Форум працював під гаслом «Тільки Хрис-

тос, тільки Писання». «Бог став першим місіонером, прийшовши на цю землю, — сказав у своєму виступі на зібранні голова Російського Союзу ЄХБ Юрій Сипко, — Дай Боже, щоб конгрес став не кінцем євангелізаційної експедиції, а лише початком євангелізації нашої величезної Росії». Питанням є лише те, чому це на всеросійському форумі баптистів представники з України були не в якості гостей, а учасників. Фактом же є те, що Україна не є частиною Росії. Навіть Президент Л.Кучма назвав свою книгу «Україна — не Росія».

Баптисти Росії дискутують питання щодо їх служби в лавах Збройних Сил. Так, якщо голова Союзу воїнів-християн Олег Аскаленок вважає, що російська армія з її гострими проблемами дідівщини, самогубства й моральної деградації потребує свого християнського вливання, то московська спільнота ЄХБ в особі її пастора Михайла Фадіна обстоює думку, що християни прийшли у світ не з метою наروضування зла шляхом вбивств, а для спасіння людських душ, використовуючи при цьому не зброю, а Слово Боже. Конгрес баптистів Росії, який відбувся цього літа, висловився за можливість кожному вірному самостійно вирішувати питання свого служіння у війську.

Пресвітеріани у світі кількісно зменшуються. Цей спад почався ще з 1983 р. В минулому році їх втрачено понад 46,5 тисяч. Нині в світі 240531 активних пресвітеріан згідно тієї статистики, яку подає їх світове керів-

ництво. Ще не пройшли конфірмацію 343000 вірних, 49200 не є практикуючими. В США до Пресвітеріанської Церкви належить 11064 парафій. Вона за своєю кількістю є дев'ятою номінацією в США.

Представники Англійської церкви просять Королівську поштову службу виключити зображення сніговика, сніжинок та подарунків із різдвяних поштових марок й в майбутньому радять використовувати тільки християнську тематику. Нападки на адресу виробників марок — одна з тем, обговорюваних церковним синодом цього літа. Суть скарги полягає в тому, що нібито за квітчастою різдвяною мішурою забувається саме свято Різдва Христового. Деякі члени синоду думають, що це відбувається із-за того, що поштова служба виконує забаганки світського суспільства, а тому наполягають на тому, що суспільству потрібно постійно нагадувати про суть свята. При цьому Англійська Церква підкреслює, що не має претензій до представників інших релігій, чиї свята також можуть зображатися на поштових марках. 71% населення Великобританії вважають себе християнами, що змушує Королівську поштову службу враховувати їх інтереси. Представник поштової служби повідомив, що щороку розглядаються варіанти з дизайном марок на християнську тему: «І хоча Різдво — це християнське свято, ми не повинні забувати, що живемо в суспільстві, де люди сповідають багато релігій».

Протестантські церкви знаходяться в Китаї у глибокому підпіллі. Влітку

ц.р. владою вдалося виявити й арештувати біля 100 лідерів домашніх протестантських громад, які зібралися разом в окрузі Сінцзян. Піддаються арешту в Китаї не лише вірні незареєстрованих протестантських конфесій, а й визнаних владою. Так, влітку було арештовано Цзінь Да — 34-літнього лідера Протестантського союзу церков, що об'єднує 46 громад.

Англіканський єпископ Нігерії Келечі Єзе заборонив вірним своєї Церкви користуватися сотовими телефонами в храмах, назвавши любов до мобільного зв'язку новою формою ідопоклонства. Єпископ у своїх розмірковуваннях дійшов до того, що заборону на мобільки оголосив одинадцятотою заповіддю. «Ця заповідь необхідна. Оскільки багато хто з християн Нігерії і у всьому світі, — відзначив владика, — почали поклонятися своїм мобільним телефонам, як ідолам».

В Росії проводить служіння євангельсько-баптистська місія «Благовісники на відкритому повітрі». Служіння це виникло ще в 1892 р. Своєю головною метою воно має ефективне повідомлення Благої вісті тим, хто її ще не прийняв. Основною формою служіння місії є заклична проповідь Євангелія, яка проводиться водночас з наочною ілюстрацією її на дощці для малювання. Мета саме такого благовісткування — привернути увагу перехожих до основної проповіді. Проповідники проводять прямо на вулиці різні вікторини, конкурси, а також демонструють короткі театральні вистави євангельського змісту.

ПРАВОСЛАВ'Я

Патріарх Варфоломій не втрачає надії прийняти Івана Павла II 30 листопада у своїй резиденції у Фанарі. Обіцянку прибути до Вселенського Патріарха з візитом-відповіддю Папа дав під час візиту Варфоломія I до Риму на день Петра і Павла. В останні роки намітилося значне потепління у відносинах між двома Церквами. Це засвідчує і та декларація, яку підписали в Римі Понтіфік і Патріарх. Варфоломій I вважає, що слід давно вже перейти від з'ясування змісту поняття «єкуменізм» до його реального наповнення. «Ми повинні вийти за межі технічної термінології та перейти до більш сердечних, братерських і людських відносин... Відсутність повної злагоди не унеможливорює любов, як і любов не виключає різниці поглядів... Ми можемо подолати відмінності та здатні дискутувати без емоцій і навіть з симпатією, а також без упереджень стосовно тих християн, які, волею історії, належать до Римокатолицької Церкви». (www.wiara.pl)

Трагічно загинув Патріарх Олександрійський Петро VII. 11 вересня зазнав аварії і впав в Егейське море гелікоптер, на якому блаженніший Папа і Патріарх Олександрійський і всієї Африки Петро VII разом з ієрархами Олександрійського патріархату та особами, що його супроводжували (всього 18 осіб) прямував з Афін на святу гору Афон.

Російська Православна Церква схвалила додатки до Закону про рекламу, згідно яких вводиться в РФ обмеження на пропаганду пива в засобах

масової інформації. «Губить людей не пиво — губить людей нав'язлива пивна субкультура, особливо якщо нею успішно промивають молоді мізки», — відзначив заст. голови ВЗЦЗ МП Всеволод Чаплін.

Патріарха Московського Православ'я Олексія II нагороджено золотою медаллю «За полезное». Такою медаллю в царські часи нагороджувалися ті, хто відзначився «на службі Отчезству и Государю». Відроджену нагороду нині вручають тим, хто багато зробив для зміцнення Російської державності, має багато суспільно значимих діянь.

Західноєвропейський митрополит Авраам (Грузинська ПЦ) виступив із гострою критикою діяльності Московського патріархату. У відповідь на заяву Олексія II щодо врегулювання військових конфліктів у Південній Осетії і припинення там братовбивства, митрополит Авраам у своєму відкритому листі закликає главу Російської ПЦ відповісти на кілька питань: «Чому Ви не виступили із миротворчими ініціативами і заявами, коли під керівництвом російських політиків і військових, з активною участю «православного російського воїнства» здійснювався геноцид та етнічні чистки грузинського народу в Абхазії та Південній Осетії? Адже жертвами етнічних чисток та геноциду були грузинські православні. Чому Ви допускали участь Російської ПЦ у нагнітанні напруженості в конфліктних регіонах, заохочуючи тим самим антигрузинські настрої? Так, Ви допускали до співслужіння

священника В.Пілія, який, як Вам було відомо, не підкоряється грузинській церковній владі. За які діяння він отримує підтримку й нагороди від Російської Церкви? Про який мир і спокій може йтися, коли впродовж 12 років фактично анексовано частину території Грузії й сотні тисяч біженців не можуть повернутися до своїх осель. Усе це сталося внаслідок агресивної політики Російської держави». На думку автора листа, «не грузинські та осетинські народи озброїлися один проти одного. Має місце протистояння між агресивною імперською політикою Росії та державними інтересами суверенної Грузії». (*Portal_Credo.ru*)

Тихвинська ікона Божої Матері повернута в Росію. Це є одна із найшанованіших святинь православного світу. Понад шістдесят років вона зберігалася в США. Із Чикаго представники Російської ПЦ Закордонної наприкінці червня привезли її спочатку в Ригу, звідки вона була вивезена під час Другої світової війни. Після цього ікона на тиждень була привезена для поклоніння в Москву, а згодом — у Санкт-Петербург. Нині ікона перебуває у м.Тихвін.

Ікону Казанської Божої Матері 28 серпня, на свято Успіння, було передано Патріарху РПЦ Олексію II. Цю ікону Папа Римський Іван Павло II одержав як подарунок 11 років тому від американських католиків, які купили її у антиквара за мільйон доларів. Прощаючись в Римі з іконою, Папа поцілував її і сказав: «Єпископ Римський духовно поєднується зі

своїм Братом по єпископському служінню Патріархом Російської православної церкви і молитись тобі, о Мати Свята, про заступництво, щоб прискорити час повного поєднання між Сходом і Заходом, повного спілкування всіх християн». Відтак передача ікони з Риму в Москву — жест примирення з РПЦ. Як відомо, Московська Церква, посиляючись на те, що подарована ікона всього-на-всього є однією із копій втраченого десь на початку ХХ ст. оригіналу, не з особливим ентузіазмом відгукувалася на можливість такого подарунку Понтифіка. Можливо вона усвідомлює те, що ця ікона є символом завоювання Московією татарського народу, своєрідною санкцією цього поневолення, а тому не бажає акцентувати на цьому зайвий раз увагу. Стало відомо, що Московський Патріархат хоче повернути дарунок Папи у відроджений з часом монастир на місці явлення чудотворної ікони (нині це — тютюнова фабрика). Але проти відновлення цього монастиря й повернення в Казань символу загарбницької політики Росії виступає громадськість Татарстану, домінуючою релігією якого є мусульманство. То ж подарунок Папи не з особливим ентузіазмом сприйнятий в Московській Патріархії, бо ж при прийнятті його з улевливих рук кардинала Каспера Патріарх зауважив, що за останнє десятиліття Церква повернула, окрім цієї, й інша святині. Відтак російські аналітики вважають, що мало ймовірності в тому, що папський подарунок якось сприятиме покращенню відносин РПЦ з Ватиканом.

МУСУЛЬМАНСЬКИЙ СВІТ

Уряд Іспанії розробив комплекс заходів, покликаних забезпечити мусульманам всі можливості для відправлення релігійного культу. Подаючи урядову ініціативу, для реалізації якої передбачається задіяти бюджетні кошти, міністр юстиції Хуан Фернандо Лопес Агілар відзначила, що чисельність мусульман в Іспанії вже досягла 700 тис. осіб і продовжує рости, вносячи помітний внесок у розвиток держави. Відповідно до Конституції, Іспанія є «плюралістичним суспільством», а тому, зазначила Агілара, «державна зобов'язана поважати всі віросповідання, а не перетворювати католицьку релігію в привілейовану». Буде зроблено все необхідне для нормального функціонування мечетей, багато з яких змушені діяти в не пристосованих для цього приміщеннях. По державному телебаченню Іспанії в майбутньому планується транслювати не тільки католицькі меси, але й мусульманські служби. У державних школах діти мусульман зможуть за бажанням їхніх батьків вивчати точно так само, як їхні однолітки-католики вивчають. Лідери Ісламської комісії, що представляє інтереси мусульманської громади Іспанії, вітали урядову ініціативу, заявивши, що ці заходи «відкривають новий етап взаєморозуміння і співробітництва» після «періоду застою, що тривав вісім років», під яким вони мають на увазі правління в Іспанії консервативної партії Хосе Марія Аснара.

Всесвітній мусульманський союз улемів утворено під час роботи першого ісламського семінару з іджтіаду в столиці Сирії Дамаску. «Ми хочемо, щоб ті люди, які сьогодні знаходяться на шляху іджтіаду (настирливість), одним оком бачили іслам і його основи, а другим — сучасний світ з його здобутками. Лише тоді вони зможуть збагнути, як поєднати одне з другим», — заявив мусульманський науковець д-р Юсуф Кардаві, з ініціативи якого створено Союз. При цьому він зауважив, що очолюваний ним Союз «буде тією народною, незалежною організацією, яка пропагує науково обгрунтовані ісламські погляди, що відзначаються помірковістю».

100 тисяч мусульман Афін не мають де помолитися із-за відсутності в місті мечеті. Підвал невеличкого магазинчика, обладнаний під мечеть, не вміщує всіх бажаючих здійснити намаз. Хоч настоятель одного з головних соборів Афін Деметріус Ніку й не заперечує проти побудови в столиці мечеті, але Елладська Православна Церква, до якої належить десь 95% населення країни, навряд чи на це погодиться.

Комерційний «Кевсарбанк» Азербайджану почав працювати за законами шариату, згідно яких заборонено лихварство і передача коштів під процент. Щоб не порушувати релігійні закони шариату, вкладники банку не будуть одержувати проценти, а за домовленістю з банком одержуватимуть дивіденди з річного доходу. Оскільки Азербайджан є світською державою,

то банк веде подвійну бухгалтерію. Одну — за шариатом, другу — за офіційним банківським законодавством. Принцип такий, що якщо клієнту треба купити якийсь обладнання, то банк купляє його сам і віддає клієнту, погодивши при цьому з клієнтом графік погашення вартості купленого. При цьому клієнт виплачує банку не проценти, а лише вартість банківського обслуговування. Національний банк Азербайджану вважає, що ведення діяльності «Кевсарбанком» на ісламських принципах суперечить Конституції країни, яка не дозволяє створення інститутів на релігійних засадах. То ж маємо міжбанківський конфлікт. (Столичка. — 21 червня)

Мусульманський лідер Іспанії імам Мохаммед Камаль Мустафа відсидить за ґратами 15 місяців й ще сплатить великий штраф за заклики до насилля чоловіків над жінками. Так вирішив іспанський суд за позовом мадридської Ради жінок. В книзі «Іслам і жінка» імам давав поради одновірцям, як здійснювати покарання жінок. Так, щоб на тілі не залишилися сліди їх побиття, Мустафа радив використовувати невеличку палку певної форми. Адвокат імама заявив, що вердикт суду суперечить здоровому глузду, бо ж його підзахисний лише повторив ті рекомендації, які є в Корані.

Носіння паранджі заборонено із 27 липня у місті Аззано (Італія) указом мера Енцо Бортолотті. Це зроблено під приводом необхідності добитися від емігрантів поваги до національних законів та звичаїв Італії, місцевих тра-

дицій, а також в ім'я дотримання безпеки суспільства у світлі загрози міжнародного тероризму. Мусульманські емігранти, яких в Аззано десь біля 200, сприйняли указ мера мовчазно. Водночас Бортолотті одержав величезну кількість телеграм підтримки. Мери декількох інших міст країни планують видання таких же указів.

Всіх палестинців винищити не можна. Слід визнати право цього народу на існування, право мати свою державу. Відтак лише це відверне ті теракти, до яких вони вдаються від імені «Бригади Еззедіна аль-Кассама» з метою помсти за вбивства їх духовних лідерів шейха Ахмеда Ясіна та Абдельазіза Рантисі, за інші незліченні вбивства мусульман. Черговий теракт — знищення двох автобусів — стався 31 серпня в місті Беер-Шаве. На цей акт помсти ізраїльтяни відповіли своїми погромами в Хевроні. То ж два баранці зійшлися на кладочці. Жодний з них не бажає дати дорогу іншому, а зрештою — обидва опинилися у воді.

Два іракські духовні лідери шіїтів поміркований Алі Сістані і екстремістський Моктада Садр досягли домовленості про виведення «Армії Магді» із Неджефа. Але, знаючи Садра, мало хто вірить в те, що він погодиться на роззброєння своїх бойовиків. Мета його — стати верховним марджою (релігійний сан) не змінилася. Хоч він нині й поступився Алі Сістані, але свою боротьбу продовжить, бо ж його послідовники не пішли переможеними від гробниці Алі. Зброю вони понесли з собою.

«Ісламська армія Іраку» в кінці серпня захопила двох французьких журналістів, вимагаючи від влади цієї країни відмінити заборону на носіння традиційних мусульманських хусток в навчальних закладах. В тому разі, коли їх вимогу влада Франції зігнорує, журналістів чекає смерть. Президент Франції відмовився задовільними вимогу екстремістів. Хоча більшість французів й висловила згоду із своїм президентом, але є й такі, які вимагають спасти життя журналістів. В Парижі 30 серпня відбувся багатолюдний мітинг, учасники якого висловилися на підтримку К.Шесно і Ж.Мальброно. В натовпі було багато мусульманок у хустках-хіджабах. Вони вважають, що носіння хіджабу є їх невід'ємним правом. Проте цивілізована Франція розглядає Закон як такий, що не має антимусульманського спрямування, бо ж водночас він забороняє носіння в навчальних закладах християнських хрестиків та іудейських кіпи. Закон не спрямований проти якоїсь з релігій, він лише зміцнює давно вже сформоване у Франції розмежування держави і Церкви. Характерним є те, що із закликом визнати цей закон виступили духовні лідери французьких мусульман. Вони ж засудили екстремістів з «Ісламської армії Іраку» з посиланням на те, що Франція була однією з країн, яка засудила американську агресію у цю арабську країну (Факты. — 1 вересня). Надійшла інформація, що захоплені журналісти погодилися працювати на «Ісламську армію Іраку». Проведені у Франції соціологічні дослідження засвідчили, що 47% французів вважають несумісним іслам з республіканськими цінностями своєї

країни. Третина французів засвідчила можливість вживання ісламських і республіканських цінностей. Майже співпадають серед французів негативні і позитивні оцінки ісламу (відповідно 33% і 32%). 77% опитаних визнали, що вони погано знають іслам, а 22% — що відносно добре.

Американці нехтують святинями ісламу. Це засвідчують ті бомбардування, які вони вчинили в священному для мусульман-шиїтів місті Ен-Неджефі, бомбардування мечеті, в якій знаходиться усипальниця імама Алі. Можна ж було просто оточити місто і виждати згоди лідера радикалів Муктада Садра на мирне вирішення питання. Тим більше, що він висловлював слова надії на це. І тут він виявився мудрішим. Садр дав вказівку своїм сподвижникам передати мечеть під контроль верховного шиїтського аятоли Алі Систані, щоб, як він сказав, «не допустити проникнення невірних у святиню». Водночас Садр пообіцяв продовжити боротьбу «Армії Махді» з американськими окупантами Іраку.

Посол Росії в Україні Віктор Черномірдин вважає, що до Іраку США вперше в 1999 р. випробували на Балканах «свою нову філософію війни і перебудови світу». В Югославії був вперше нанесений удар по міжнародним правовим нормам, по християнським і загальнолюдським цінностям, які вироблялися тисячоліттями і які дали можливість людству вижити на Землі. Якщо держава, яка вважає себе демократичною, відмовляється від дотримання норм міжнародного права, нехтує нормами християнської мо-

рالی, то чого ми тоді хочемо від терористів?» (Православний мир. — №6). Хороше Посол сказав про США. Його слова можна використати і щодо політики Росії в Чечні.

Мусульманська громада «Бригади Ісламбулі», яка причетна до всіх терактів в Росії (з літаками і метро, захоплення школи), є організацією чеченських бойовиків, пов'язаних з «Аль-Каїдою». Ісламбулі — це ст. лейтенант єгипетської армії, що організував вбивство президенту Єгипту Анвара Садата у 1981 р. Нині керівником цього угруповання є скоріше брат Халеда Ісламбулі Мухаммед, який добре знайомий з Бен Ладеном.

Росія розплачується за свою зневагу до законних прав чеченського народу на самовизначення, про що говорив ще її комуністичний лідер В.Ленін. «Бригада Ісламбулі» визнала свою причетність до загибелі двох літаків ТУ-154 і ТУ-134. Тепер вона взяла на себе відповідальність за вибух в метро «Ризька». Угруповання заявило про продовження хвилі терактів, які є відплатою за масові вбивства мусульман у Чечні. «Будуть, з волі Аллаха, нові хвилі атак, вони будуть продовжуватися до того часу, доки ми не знищили державу з ім'ям Росія... Удари по Росії — це тільки початок кривавої війни проти тих, хто присвятив себе знищенню ісламу», — говориться в заяві «Бригади Ісламбулі». Відтак вину за жертви має брати на себе керівництво Росії, яке не бажає рахуватися з волею чеченців мати свободу, а також росіяни, які таку політику цього керівництва підтримують. І тут пра-

вим є міністр оборони РФ С.Іванов, який сказав: «Нам оголошено війну». Війна завершується чиєюсь перемогою. Росії перемогти чеченців не вдається уже півтора століття.

Теракт з двома літаками в Росії — помста мусульман за вбивства в Чечні російськими солдатами мусульман. На сайті підрозділу «Аль-Каїди» у групування «Бригади Ісламбулі» зокрема сказано: «Літаки — це наш перший удар, за яким наступить серія інших. Ми переможемо і в Чечні, і в інших мусульманських областях, в яких наші брати страждають від рук невірних». Російська влада відмовилася коментувати цей сайт. А між тим що тут коментувати: Росія буде мати жертви, поки не усвідомить, що народи не хочуть жити у її «в'язниці». То ж винуватцями теракту є не мусульмани, а ті, хто спровокував їх до таких дій-відповідей. (Факты. — 28 серпня)

Побачив світ перший номер інтернет-часопису «Аль-Ханса», який видають радикальні ісламісти. Видання покликане навчити жінок радикальних ісламістів підтримувати своїх чоловіків в їх боротьбі проти невірних, готувати себе фізично до бойових завдань, якщо виникне в них потреба. Журнал має тісні зв'язки з інтернет-виданням «Голос джихаду» В ньому зокрема можна прочитати: «Кров наших чоловіків і частини тіл наших дітей — це наша священна жертва».

Хвиля антиалкогольних погромів прокотилася по столиці Іраку Багдаду. Фанати мусульманської віри знищили сім магазинів, які торгували спиртним.

В Іраці торгівля алкоголем офіційно не заборонена, але торгують ним не мусульмани, а люди, які сповідують інші релігії. Іслам вимагає поставити перепону вільному поширенню спиртних напоїв.

«Ми перетворимо Рим у пекло, якщо ваші військовики будуть залишатися на мусульманській землі». Таке застереження від Аль-Каїди одержав італійський прем'єр Берлусконі. Але при цьому екстремісти зауважили, що Апостольська столиця і сам Папа Римський ніколи не будуть мішенню їх терористичних актів.

БУДДИЗМ

Відносини між Далай-ламою та китайським урядом знову загострилися. Офіційний Пекін згоден вести переговори лише із «особистим представником Далай-лами», а не із ним самим. Це означає, що переговори не можуть привести до прийняття якогось важливого рішення. За версією китайського уряду, повернутися на Батьківщину духовний лідер буддистів зможе лише в тому випадку, коли повністю відмовиться від спроб домогтися незалежності Тибету, тобто офіційно визнає Тибет та Тайвань невід'ємною частиною Китаю. Після окупації Тибету у 1950 р. Пекін кілька разів погоджувався на проведення переговорів із Далай-ламою, проте припиняв їх практично без якихось пояснень. Адже успіх переговорів і повернення Далай-лами у Лхасу, на думку китайців, може призвести до спалаху антикитайських повстань, як це було наприкінці 1980-х років, коли Пекін вимушений був за-

стосувати військову силу й оголосити в Тибеті військовий стан.

Буддисти Таїланду мають обряд, зорієнтований на забезпечення доброго здоров'я і довгого життя тварин. Так, для слонихи Мотоли, яка підірвалася на протипіхотній міні під час роботи в джунглях і нині є національною героїнею, зробили спеціальний протез замість відірваної ноги. На релігійну церемонію з цієї нагоди, яку провів викликаний із столиці брамін, з'їхалися молільники зі всієї країни, хто ж бо знає, може в героїчній слонисі перебуває душа якогось знаного воїна.

Буддистське свято духів із містичною назвою «Голодна примара» відзначили на початку вересня тайванці. Згідно з китайським місячним календарем саме в цей день відчиняються ворота підземного світу, що дає можливість злим духам вийти на білий світ. Але вони з'являються, згідно вірувань в них, голодними, а тому їх прагнуть частувати, обдаровувати. Вшанування духів супроводжується урочистою ходою, традиційними китайськими феєрверками. Все це супроводжують музиканти, барабанщики, співаки, майстри бойових мистецтв. На воду спускаються запалені човники, що нібито дає можливість примарам легше орієнтуватися на білому світі. Після виконання певних обрядових дійств всі приношення спалюють, бо ж тільки після цього в їх духовному вигляді вони стають доступними для користування ними примар.

Буддисти вшановують все незвичайне у тваринному світі. Так, коли в поселенні Чбар Ампу в Камбоджі со-

бака народила кошеня, то це було проголошено «знаком богів». За тисячу кілометрів, почувши про це, камбоджійці приходять, що б поклонитися тваринам, принести їм пожертву.

Буддисти Непалу спалили мечеть у столиці своєї країни Катманду, розгромили офіс арабських авіаліній. Такою є відповідь непальців на страту в Іраці 12 їх співвітчизників, які працювали тут в японській фірмі за контрактом (нині в країні працює до 17 тис. непальців). Угруповання «Ансар аль-Сунна» («Сунітські воїни») у своїй заяві говорить: «Ми стратили 12 непальців, які прибули зі своєї країни, щоб боротися з мусульманами та прислуговувати жидам і християнам, вірячи в Будду як свого Бога». Непал є переважно буддистською країною. Лише 3,5% її двадцятимільйонного населення є мусульманами.

Фігура Будди чомусь надто вшанується в Німеччині. Навіть на фестивалі пісочних скульптур, який відбувся в серпні у Берліні, виліпленню їх була віддана перевага. Цим були зайняті майстри з одинадцяти країн. До послуг майстрів завезли чотири тонни спеціального піску.

Буддисти Камбоджі вважають мавпу священною твариною. Тому й новонароджену дівчинку із 10-ти сантиметровим хвостом вони ототожили з мавпочкою і, враховуючи незвичність, стали їй поклонятися. Паломників так багато, що батьки дівчинки вирішили на цьому підзаробити. Відтепер кожний, хто приходить в їх дім, має принести й пожертвування.

ІУДАЇЗМ

Міністр оборони Ізраїлю Зеєв Бойма вважає, що неучасть в боротьбі проти ісламського тероризму не забезпечує імунітет від терактів. Прикладам цього може бути Франція, яка не входить в антиіракську коаліцію і в той же час піддається випробуванням мусульманських екстремістів (міністр має на оці викрадення двох французьких журналістів). На думку З. Бойма перемогти терор може лише поєднання зусиль країн свободи. (День. — №157)

«Мені, як людині, яка все своє життя захищала євреїв у війнах Ізраїлю, боляче тому, що зараз від євреїв треба захищати мене». Ці слова належать прем'єр-міністру Ізраїлю Арієлю Шарону, якому єврейські екстремісти загрожують смертю, як це було із одним з його попередників Іцхаком Рабіном, за те, що він погодився на евакуацію єврейських поселень із сектору Газа. При цьому насильство одержало виправдання в ухвалах деяких рабинів країни.

«Я хочу, щоб неєвреїв не було в нашій державі! — заявив колишній міністр внутрішніх справ Ізраїлю, лідер релігійної партії ШАС Елі Ішай. — Приїжджають репатрати-гої, будують церкви... Нехай залишаються в своїх країнах». Ель Ішай дав зрозуміти неєвреям Ізраїлю, що вони законно є об'єктами переслідувань з боку релігійної

частини ізраїльського суспільства». Депутат кнесету Михаїл Кляйн вважає, що «у гоїв не може бути рівних прав з євреями». До речі, за такі висловлювання ніхто в Ізраїлі названих персон фашистами не називає. В своїй статті в газеті «Труд» російський кореспондент К. Капітонов пише, що в Ізраїлі існує заборона на професії, згідно якої понад 80 професій не можуть займати неєвреї (так називають офіційно тут тих, хто не є євреєм). На обзивання російських дітей в школах «гоями або свинями» вчителі реагують досить оригінально: просять батьків, щоб зробили тобі гіюр, тобто прийняли іудаїзм. За носіння хрестика росіянин може втратити роботу, а між тим їх в Ізраїлі біля 500 тисяч. Той же М. Кляйм про них сказав: «Росіяни — це помії, які Росія зливає в Ізраїль».

13 вересня в Ізраїлі розпочала роботу конференція Центру каббали. Понад 2 тисячі з 22 країн приїхали на цей духовний захід. Серед знаменитостей в роботі конференції брала участь навіть відома співачка Мадонна, яка вже давно захоплюється давнім містичним вченням і вивчає каббалу під керівництвом одного рабина. Конференція працювала два тижні. Її учасник зустрічався з місцевими рабинами, які є знавцями у витлумаченнях містичних та алегоричних текстів каббали.

Державна заборгованість із зарплати священнослужителям становить в Ізраїлі 300 млн. шекелей (біля 67 млн. дол.). Всеізраїльська

конфедерація профспілок «Гістадрут» зініціювала із-за цього страйк рабинів. В серпні вони паралізували реєстраційний процес, не проводять похорони і весілля. Жодного посвідчення про народження, шлюб і смерть, кошерність товарів не було видано. В Ізраїлі такі посвідчення рівне тим, які в Україні видає ЗАГС. Термін страйку профспілка не визначила. Існує побоювання того, що 1 вересня не почнеться навчальний рік в школах, бо ж починати його без рабина не можна. Складності з'явилися і з похованням покійників, бо ж не у всіх містах є приватні ритуальні фірми.

ИНДУЇЗМ

Кастовий поділ, який в Індії ще обстоює індуїзм, може спричинити тяжкі наслідки. В провінції Джуху Західного Мумбаї відбувся сімейний конфлікт. Агент з нерухомості Рем Джадхав був застрелений своєю невісткою Фарідою після того, як виявив сумнів щодо кастової чистоти її молодшої сестри Гаджали, тобто своєї дружини. Старша сестра не змогла стерпіти такої надто тяжкої за індуїстськими мірками образи і пустила в хід зброю. Потім все відбулося за класичним індійським кіносценарієм. Відплачена Гуджала, замість того, щоб належно оцінити благородство своєї сестри, вихопила з її рук пістолет і вбила чоловіка Фаріди — бізнесмена Шахіда Ахмеда. Вбивці тут же були арештовані поліцейським.

Вчення індуїзму про реінкарнацію дає можливість витворювати

такі діяння, які з позицій інших релігій можуть розглядатися як безглуздя. Мешканці індійського штату Ассам зіграли весілля двох жабок — «наречений» Ронгмон і «наречена» Хамфахі. При цьому були присутні «свідки» і багато гостей. «Весілля» було організоване з корисних міркувань. В такий спосіб мешканці штату прагнули умиловити богів, щоб вони послали дощ. Згідно місцевих вірувань, «одруження» двох жабок є найбільш бажаним для богів дійством, коли в них просять дощу.

Тисячі індусів цього літа здійснили паломництво в гори Кашміру. Згідно їх вірувань, одна із льодяних гір краю є символом бога Шіву. Такі паломництва індуси здійснюють щорічно.

НОВІ РЕЛІГІЇ СВІТУ

Міжрелігійна міжнаціональна федерація за мир у всьому світі, підтримувана Муном, проводить восени ц.р. (2-16 вересня і 8-21 жовтня) свої миротворчі програми в Ізраїлі. Метою програми є створення сприятливого фонду вирішення ближньосхідного конфлікту. До участі в його роботі запрошені представники країн, що з'явилися на теренах колишнього Союзу. В план миротворчої програми входить Марш миру, міст міжнаціонального примирення, міжрелігійне паломництво, екскурсійна програма, семінар Міжрелігійної міжнаціональної ради миру.

ІНШІ РЕЛІГІЙНІ ТРАДИЦІЇ

400-ліття священної книги Гуру Грант Сахіб сикхи всього світу відзначили 1 вересня, зібравшись у священному для них місті Мрітсарі, що в штаті Пенджаб. Тут їх було біля 4 мільйонів. Центром урочистостей стала відреставрована до ювілею святиня сикхів Золотий храм. Згідно оповідей, саме сюди 400 років тому священну книгу Гуру Грант Сахіб приніс п'ятий гуру сикхів Арджан Дев. Книга вміщує 6 тисяч віршів — гімни п'яти гуру і божественну поезію вішнунітських святих та мусульманських суфіїв. Нині в світі проживає десь біля 16 млн. сикхів. Похвальним в їх цьогорічній діяльності було те, що саме сикхи взяли на себе роль продовольчого забезпечення семитисячного Парламенту релігій світу в Барселоні.

Згідно оцінок експертів, в Італії нині від 2 до 5 тисяч сатаністів. Нині поліція вивчає питання, чи не причетні вони до ряду вбивств підлітків. Так, стало відомо, що біля Мілану під час ритуальних жертвоприношень члени спільноти «Бестії сатани» з надмірною жорстокістю вбивали молодих людей. Їх жертвою, зокрема, стала одна молода пара, що брала участь в одному з ритуалів. Коли їх привели в ліс біля міста Везезе, то там вже стояли дві відкриті домовини. Молода пара була забита до смерті спеціальними молотками. Один із членів секти

сказав: «Ми вбили дівчину тому, що для нас вона була уособленням Божої Матері».

Спільнота сатаністів «Орден Чорної Венери» після виконання нею всіх бюрократичних формальностей з оформлення документів може бути зареєстрованою офіційно державними органами Естонії. Проти легалізації її діяльності виступили Російська партія Естонії, Російсько-Балтійська партія та Російська партія єдності.

Язичницькі боги «воскресли» як талісмани на Олімпійських іграх в Греції. Талісманами тут стали гротескні Фівос та Афіна. Згідно оповідей, Фівосом, мантия якого символізує море, в дитинстві називали бога світла Аполлона. Афіну ж всі знають ще з шкільного курсу стародавньої історії. Войовнича богиня є покровителькою грецької столиці.

МІСТИКА

Згідно вірувань місцевих племен провінції Лімпопо Південно-Африканської республіки смерті як такої не існує, а є лише відокремлення тіла і душі. Відтак для того, щоб особам протилежної статі залишатися разом і після фізичної смерті, важливо їм бути одруженими. Скріплений любов'ю їх шлюб продовжиться і на тому світі. В селі Керес цієї провінції юнак по імені Девід Масента посварився із своєю дівчиною Мгваніні Моломо. В гніві він застрелив її з рушниці, потім —

застрелився сам. Одягнувши молодих у весільний одяг, родичі покійників організували для них церемонію шлюбу у відповідності з місцевими обрядами. Після цього їх поховали.

30 чародіїв віросповідної спільноти «муті» арештовано в штаті Анамбра Нігерії. На місці проведення ними ритуальних таїнств виявлено біля 50 розчленованих тіл і 20 людських черепів. Ритуальне вбивство — звичайне явище в деяких регіонах цієї найбільшої за кількістю населення країни Африки. Тут відбулося змішування місцевих традиційних вірувань з християнством та ісламом. Існує повір'я, що можна стати мільйонером, використовуючи як сильнодіючий амулет певні частини людського тіла. Попередня експертиза засвідчила, що покійники загинули після проведення з їх участю якогось релігійного ритуалу. Чародії знаходили в своїй діяльності підтримку багатих бізнесменів і впливових політичних діячів Нігерії.

Клонування людини, до якого вдається американський медик Панос Завос, називають в церковних колах «франкенштейнівською наукою» і звинувачують дослідника в спробах «гратися в Бога», бо ж лише Бог мав здатність створити людину. Хоч перший експеримент Завоса завершився невдало, він нині оголосив про своє бажання воскресити двох людей, які загинули під час автокатастрофи. Це — 11-річна дівчинка і її 33-річний батько. ДНК їх вже лабораторним шляхом імплантовані в живі яйцеклітини. Оскільки в США заборонено проводити клонування, то Завос не рекламує, де він проводить свій черговий експеримент.

Відомий актор Віктор Авілов був містичною особою. Своє захворювання (рак печінки), яке зрештою спричинило його смерть, Авілов пов'язував із роллю Воланда в «Майстері і Маргариті». «Я не забобонний, — говорив він в одному з інтерв'ю, — але знаю, що ті сили, про які йде мова в романі Булгакова, існують. Ми привезли «Майстра і Маргариту» в Берлін, і там у мене було дві клінічні смерті. Мене просто витягували з того світу».

ТЕМА НОМЕРУ

КОНЦЕПЦІЯ ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ (ПРОЕКТ)*

У листопаді 2002 р. на черговому засіданні Круглого столу «Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин», який організують Центр Разумкова спільно з Державним комітетом України у справах релігій та Представництвом Фонду Конрада Аденауера в Україні, була ініційована розробка Концепції державної політики стосовно релігії і Церкви в Україні. На наступних засіданнях були сформульовані головні засади Концепції, а координацію роботи з підготовки проекту була доручена Центру Разумкова. Учасники Круглого столу визнали, що завдання Концепції полягає в гармонізації церковно-державних відносин в інтересах суспільства, покращанні ситуації у міжцерковних і церковно-державних стосунках. Концепція має стати документом, який визначить партнерську (коопераційну) модель церковно-державних відносин в Україні, основою для подальшої розробки нормативно-правових актів з питань забезпечення свободи совісті та діяльності релігійних організацій. Керівним принципом вироблення проекту Концепції учасники Круглого столу назвали врахування демократичних норм побудови та розвитку сучасного суспільства, зокрема: верховенства права, пріоритету прав і свобод людини. Підкреслювалося, що учасники роботи над проектом Концепції мають бути свідомі необхідності компромісів і взаємних поступок з метою досягнення загальноприйнятних рішень з максимально можливого числа проблем. Саме ці засади були покладені в основу діяльності Робочої групи, до складу якої увійшли представники християнських церков — учасниць Круглою столу. На думку учасників Робочої групи, прийняття Концепції сприятиме набуттю українськими церквами і релігійними організаціями повноцінного правового та соціального статусу, розширенню можливостей конструктивної співпраці Церкви, держави і суспільства.

В лютому поточного року розробку проекту Концепції було закінчено, а 19 березня і 24 червня він був обговорений і схвалений на засіданнях Комісії з питань культури і духовності ВР України. На осінній сесії Верховної Ради України планується винести проект Концепції на обговорення народних депутатів.

Враховуючи важливість цього документу для подальшого розвитку державно-церковних відносин в Україні, редакція «РП» вважає за необхідне передрукувати текст Концепції, який нижче подається без скорочень.

* * * * *

Базовий Закон України «Про свободу совісті та діяльність релігійних ор-

* Передрук із журналу «Національна безпека і оборона» (2004.— №3. — С. 3-10). Перша версія концепції була надрукована у цьому ж журналі в № 5 за 2003 р.

ганізацій», прийнятий у 1991 р., має демократичний характер, у цілому відповідає нормам міжнародного права у сфері забезпечення права на свободу совісті та відіграв важливу роль у нормалізації державно-конфесійних відносин в Україні. Водночас, протягом часу, що минув від моменту прийняття Закону, у ставленні суспільства до релігії і Церкви, в церковно-релігійній ситуації, у міжконфесійних та державно-конфесійних відносинах, в розвитку українського суспільства загалом сталися значні зміни. Новий етап суспільного розвитку, пов'язаний із формуванням громадянського суспільства та правової держави в Україні потребує нових концептуальних засад державно-конфесійних відносин.

Актуальність Концепції зумовлена потребою удосконалення загальних засад реалізації права людини на свободу совісті та партнерських взаємовідносин між державою і церквою (релігійними організаціями) в Україні.

Концепція ґрунтується на Конституції України та міжнародних нормативно-правових актах з питань забезпечення свободи совісті та діяльності релігійних організацій, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також інших актах міжнародного права, до яких приєдналася Україна і які є невід'ємною частиною цієї Концепції.

Концепція виходить з того, що принципи верховенства права та рівності громадян і їх об'єднань перед законом є основою усіх правовідносин в Україні у сфері забезпечення права на свободу совісті та діяльності церкви (релігійних організацій). Концепція передбачає, що іноземні громадяни, особи без громадянства та біженці, які законно перебувають на території України, користуються правом на свободу совісті нарівні з громадянами України. Всі положення Концепції стосуються церков (релігійних організацій), що діють в Україні на законних підставах.

Прийняті на основі Концепції законодавчі та інші нормативно-правові акти повинні забезпечувати кожній людині повну свободу совісті, повноцінний правовий і соціальний статус церков (релігійних організацій) в умовах демократизації, становлення в Україні політичної нації, громадянського суспільства та правової держави. Завданням держави є забезпечення на всій території України уніфікованого застосування законів України та інших нормативно-правових актів, прийнятих згідно з цією Концепцією.

Невід'ємною частиною Концепції є додаток «Головні терміни і поняття».

1. Загальні засади забезпечення права на свободу совісті та партнерських взаємовідносин між державою і церквою (релігійними організаціями)

1.1 Свобода совісті — невідчужуване право людини.

Свобода совісті — право людини, що гарантує недоторканність її совісті (сумління) в питанні ставлення до релігії, тобто право на свободу:

❖ мати (визнавати, дотримуватися) та змінювати релігійні переконання (вірсповідання) за власним вибором або дотримуватися нерелігійних (у т.ч. атеїстичних) переконань;

❖ індивідуально або спільно з іншими сповідувати публічно або приватно свою релігію (віросповідання), брати участь у релігійній практиці, вільно поширювати свої релігійні або нерелігійні (атеїстичні) переконання.

Право на свободу совісті закріплене в Конституції України як право *на свободу світогляду і віросповідання* (стаття 35). У цій Концепції назване право визначається з урахуванням як зазначеного конституційного положення, так і визначень, що містяться в міжнародних нормативно-правових актах, зокрема в Загальній декларації прав людини (статті 18, 19).

Отже, поняття свободи совісті охоплює свободу віросповідання (право людини вільно визнавати, дотримуватися та змінювати віросповідання, брати участь у відповідній релігійній практиці) та свободу невизнання релігії (право людини мати та вільно поширювати нерелігійні переконання, не брати участь у жодній релігійній практиці). Концепція виходить з того, що поняття «свобода совісті», «свобода совісті та віросповідання (релігії, віри, віровизнання)» є синонімічними.

Забезпечення права на свободу совісті передбачає і тягне за собою: *по-перше*, забезпечення рівності перед законом громадян, незалежно від їх ставлення до релігії; *по-друге*, забезпечення рівності перед законом об'єднань громадян за релігійною ознакою (церков, релігійних організацій).

Необхідною передумовою такого забезпечення є дотримання принципу невизнання жодної релігії (або нерелігійної форми переконань) у якості обов'язкової, жодної церкви (релігійної організації) — у якості державної. Це забезпечується через встановлення світського характеру держави та освіти, що надається державною школою, тобто через відокремлення церкви (релігійних організацій) від держави та школи — від церкви (релігійних організацій). Названий принцип задекларований у Конституції України: «Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа — від церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова» (стаття 35).

1.2 Відокремлення церкви (релігійних організацій) від держави, школи від церкви (релігійних організацій) та встановлення партнерських взаємовідносин між державою і церквою (релігійними організаціями).

В сучасній практиці державно-конфесійних відносин в Україні (як і в суспільній свідомості загалом) залишається звужене трактування принципу відокремлення церкви (релігійних організацій) від держави. Цей принцип трактується фактично як заборона участі церкви (релігійних організацій) у суспільному житті, що випливало з ототожнення в тоталітарній державі держави і суспільства. Демократія усуває таке ототожнення.

Демократія передбачає і визнає співіснування держави і громадянського суспільства як відносно самостійних суспільних суб'єктів, кожен з яких має власні сфери діяльності та відповідальності. Україна проголосила себе демократичною, правовою державою (Конституція України, стаття 1).

З цієї точки зору, церква (релігійні організації) є одним з інститутів громадянського суспільства, що задовольняє певні (релігійні) суспільні потреби та

діє в інтересах суспільства. Отже, відокремлення церкви від держави жодним чином не означає відокремлення церкви від суспільства, заборону її участі в суспільному житті. Навпаки, цей принцип звільняє церкву (релігійні організації) від її одержавлення, тотального контролю держави над її внутрішнім життям, внутрішніми приписами та релігійною практикою.

Відокремлення церкви від держави. Принцип відокремлення церкви (релігійних організацій) від держави в його демократичному трактуванні означає взаємне невтручання цих двох суспільних інститутів у специфічні сфери діяльності один одного і жодним чином не передбачає витіснення релігії з життя суспільства. Цей принцип не означає заборону (неможливість) співпраці церкви (релігійних організацій) і держави; неможливості присутності церкви в державних структурах, включаючи освітні заклади; неможливості фінансування державою суспільно корисних програм за ініціативою та/або участю церкви (релігійних організацій).

Водночас, взаємне невтручання означає взаємну повагу та визнання цими інститутами компетенції один одного у їх специфічних сферах, тому держава визнає існування внутрішніх приписів церкви (релігійних організацій) та враховує їх у своїй діяльності (зокрема, у випадку виконання військового обов'язку громадянами країни), а церква (релігійні організації) — визнає та дотримується законів держави, що регламентують її діяльність як особливого об'єднання громадян, а також не перешкоджає віруючим дотримуватися законів держави.

Відокремлення школи від церкви. Невизнання державою жодної релігії (або нерелігійної форми переконань) як обов'язкової передбачає світський (нейтральний стосовно як релігії, так і атеїзму) характер освіти, що її надає *державна школа*. Це означає, *по-перше*, заборону пропагування в будь-якій формі будь-якої релігії (або атеїзму) у навчально-виховному процесі державної школи з боку вчителів, педагогів та інших працівників державних освітніх закладів, опікунських і батьківських рад та будь-яких інших суб'єктів, дотичних до навчально-виховного процесу в державній школі; *по-друге*, невтручання церкви (релігійних організацій) в організацію навчально-виховного процесу, змістовне наповнення, методичне забезпечення навчальних планів і програм навчальних курсів; зауваження та пропозиції до організації, змістовного наповнення та методичного забезпечення навчально-виховного процесу церква (релігійні організації) може вносити до органів державної влади та органів місцевого самоврядування нарівні з іншими об'єднаннями громадян, організаціями та співпрацювати з органами освіти над запровадженням названих пропозицій.

Водночас, забезпечення права на свободу совісті передбачає право громадян на вільне отримання релігійної освіти та виховання, що означає, *по-перше*, що державна система освіти повинна забезпечувати можливість релігійного навчання учнів і студентів на добровільних (факультативних) засадах; *по-дру-*

ге, право церкви (релігійних організацій) на створення та утримання навчальних закладів, що надають релігійну освіту як професійну (релігійні (духовні) навчальні заклади) та загально-просвітницьку (конфесійні навчальні заклади).

Отже, відокремлення школи від церкви не повинне розглядатися як перешкода викладанню релігії у державних школах; діяльності богословських факультетів і кафедр у державних вищих навчальних закладах (насамперед, університетах); заснуванню релігійними організаціями загальноосвітніх та вищих навчальних закладів усіх рівнів.

1.3 Партнерські взаємовідносини держави і церкви (релігійних організацій) (партнерська модель державно-конфесійних відносин). Партнерські взаємовідносини держави і церкви (релігійних організацій) ґрунтуються на визнанні того, що обидва ці суспільні інститути, будучи відокремленими та суверенними один від одного в питаннях, що належать до їх виняткової компетенції, діють в інтересах українського суспільства.

Спільною метою держави і церкви (релігійних організацій) є забезпечення права людини на свободу совісті, консолідація українського суспільства, збереження та примноження його традиційної релігійної культури, формування його ціннісних орієнтацій, розв'язання загальносуспільних проблем.

Для досягнення цієї мети держава і церква (релігійні організації):

- ❖ докладають зусиль до пошуку та встановлення балансу (узгодження, рівноваги) інтересів віруючих і невіруючих громадян та їх об'єднань за релігійною ознакою (релігійних організацій), досягнення взаєморозуміння та взаємної толерантності між ними, забезпечення міжконфесійної стабільності, запобігання виникненню та загостренню конфліктів на релігійній основі, протистоянню церков (релігійних організацій), у т.ч. в питаннях розподілу сфер їх впливу на території України; повернення їм націоналізованого в минулому майна релігійного призначення;

- ❖ припускають і визнають лише такі обмеження у сфері свободи совісті, які диктуються інтересами охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей, збереження традиційної релігійної культури суспільства, а також узгоджуються з нормами та принципами міжнародного права і міжнародними зобов'язаннями України;

- ❖ здійснюють спільні (частково або повністю фінансовані державою) програми в галузях: формування здорового способу життя; зміцнення інституту сім'ї, захисту дитинства; громадських робіт; соціальної інтеграції осіб з особливими потребами; ліквідації наслідків стихійних лих, екологічних та техногенних катастроф; охорони здоров'я; соціальної реабілітації осіб, які її потребують; охорони природної і культурної спадщини; культурно-просвітницької діяльності, пов'язаної із збереженням традиційної релігійної культури українського суспільства, захистом суспільної моралі від проникнення культу насильства, жорстокості, порнографії; освітньої діяльності, пов'язаної із забезпеченням можливості здобуття якісної освіти громадянами з бідних і нужденних прошарків суспільства;

❖ враховують особливості здійснення пастирського служіння церкви (релігійних організацій), зокрема, у військових формуваннях, уникаючи примусового поєднання військових ритуалів і релігійних обрядів, а також ототожнення пастирського служіння та виховної роботи у військових формуваннях.

Партнерські взаємовідносини, співробітництво держави і церкви (релігійних організацій) держава, церква та суспільство розглядають як дієвий засіб подолання упередженості, проявів релігійної нетолерантності, міжконфесійних незгод, недовіри між конфесіями, між державою і церквою, церквою і суспільством.

2. Права та обов'язки держави і церкви (релігійних організацій)

Партнерська модель взаємовідносин між державою і церквою (релігійними організаціями) реалізується через сукупність їх прав та обов'язків, яких вони набувають та які вони виконують в інтересах суспільства.

2.1 Права та обов'язки держави

Держава як система органів, через які народ України здійснює свою волю, має право на:

❖ встановлення адміністративних обмежень здійснення права на свободу совісті та діяльність церкви (релігійних організацій), які диктуються необхідністю захисту конституційного ладу, громадського порядку, суспільної моралі, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, збереження традиційної релігійної культури суспільства, а також узгоджуються з нормами та принципами міжнародного права і міжнародними зобов'язаннями України;

❖ встановлення правил реєстрації релігійних організацій;

❖ утворення в системі центральних органів виконавчої влади спеціального органу у справах релігій, на який покладаються дорадчі та консультативні функції;

❖ отримання та ведення статистичної інформації про кількість зареєстрованих релігійних організацій, чисельність священнослужителів, кількість будівель релігійного призначення, релігійних навчальних закладів.

Обов'язки держави:

❖ формувати та здійснювати свою політику у сфері забезпечення права на свободу совісті відповідно до партнерської моделі її взаємовідносин із церквою (релігійними організаціями); державна політика у цій сфері є частиною внутрішньої і зовнішньої політики держави;

❖ внести зміни в чинне законодавство, що регламентує забезпечення права на свободу совісті, діяльність церкви (релігійних організацій) та державно-конфесійні відносини, відповідно до цієї Концепції;

❖ забезпечувати приєднання України до міжнародних договорів (угод), що регламентують питання дотримання права на свободу совісті та діяльності церкви (релігійних організацій), а також міжнародних інститутів, що здійснюють моніторинг стану забезпечення права на свободу совісті;

❖ сприяти забезпеченню права віруючих на пастирську опіку, незалежно

від місця їх перебування; безперешкодне пастирське служіння церкви (релігійних організацій), насамперед, у місцях з обмеженим спілкуванням та/або правом на пересування (військові формування; лікувальні стаціонари; заклади інтернатного типу; місця відбування покарань (обмеження, позбавлення волі); забезпечити умови для повноцінної реалізації церквою (релігійними організаціями) їх пастирського та/або соціального служіння;

- ❖ визнавати право священнослужителів на професійну таємницю;

- ❖ сприяти міжконфесійним об'єднанням, утвореним з метою спільного пастирського та/або соціального служіння;

- ❖ забезпечувати повноту трудових та інших соціальних прав громадян, які навчаються в релігійних (духовних) і конфесійних навчальних закладах, нарівні з громадянами, які навчаються в державних навчальних закладах;

- ❖ забезпечувати захист релігійних реліквій, святинь, символів, місць паломництва, будівель релігійного призначення;

- ❖ забезпечувати відкритість і прозорість процесів формування державної політики у сфері забезпечення права на свободу совісті та партнерських взаємодій з церквою (релігійними організаціями) на всіх рівнях державної влади;

- ❖ забезпечувати відповідне навчання державних службовців, до компетенції яких належать будь-які питання, пов'язані із забезпеченням права на свободу совісті та регламентацією діяльності церкви (релігійних організацій).

2.2 Права та обов'язки церкви (релігійних організацій)

Релігійні організації (церкви) як особливі об'єднання громадян та інститути громадянського суспільства **мають право на:**

- ❖ безперешкодне здійснення релігійної практики, насамперед, пастирського служіння;

- ❖ провадження господарської діяльності, спрямованої на отримання коштів для забезпечення основної діяльності, а також благодійної та іншої суспільно корисної діяльності (соціального служіння);

- ❖ набуття статусу юридичної особи з усіма правовими наслідками, що з цього випливають;

- ❖ отримання від органів державної влади та органів місцевого самоврядування інформації з питань, що належать до сфер діяльності церкви (релігійних організацій);

- ❖ заснування загальноосвітніх навчальних закладів усіх рівнів, у т.ч. — з конфесійно визначеною системою виховання та наданням релігійної освіти;

- ❖ звернення за добровільними фінансовими та іншими пожертвуваннями та отримання їх;

- ❖ здійснення благодійної та іншої суспільно корисної діяльності (соціального служіння) як самостійно, так і на договірних засадах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та/або недержавними організаціями;

❖ оприлюднення позиції стосовно дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, дотичних не лише до державно-конфесійних відносин, але й до соціально-економічної ситуації у країні загалом; формулювання та оприлюднення власних поглядів на ціннісні орієнтири державної політики; внесення пропозицій до органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань не лише своєї діяльності, але й інших суспільно значимих питань; у цих випадках представники церкви (релігійних організацій) мають право бути присутніми під час розгляду внесених ними пропозицій;

❖ встановлення та підтримку міжнародних зв'язків і прямих особистих контактів священнослужителів та віруючих, необхідних для забезпечення відповідної релігійної практики.

Обов'язки церкви (релігійних організацій):

❖ поважати та брати до уваги історично-культурні традиції суспільства, дотримуватися принципів толерантності у ставленні до релігійних організацій, віруючих інших конфесій, невіруючих та атеїстів; не втручатися в діяльність інших релігійних організацій, не проповідувати у будь-якій формі нетерпимості до віруючих інших конфесій, невіруючих та атеїстів; не допускати образи релігійних почуттів віруючих інших конфесій; поважати священнослужителів та ієрархів інших конфесій як рівноправних співгромадян;

❖ забезпечувати виховання толерантності учнів і студентів релігійних (духовних) та конфесійних навчальних закладів;

❖ дотримуватися вимог чинного законодавства та правопорядку; поважати конституційні символи держави, державну мову та мови національних меншин; поважати законно діючі органи державної влади та органи місцевого самоврядування;

❖ не брати на себе виконання державних функцій (окрім названої вище участі у спільних програмах), не втручатися в роботу органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

❖ не брати участі в діяльності політичних партій, не надавати фінансової допомоги політичним партіям і не отримувати такої допомоги від них в обмін на підтримку під час виборів; не висувати кандидатів до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, не вести агітацію за (проти) кандидатів під час виборчих кампаній, не надавати їм фінансової допомоги та не отримувати фінансової та/або будь-якої іншої матеріальної допомоги в обмін на підтримку кандидатів до органів державної влади та органів місцевого самоврядування; священнослужителі та віруючі беруть участь у політичних актах виключно як громадяни від власного імені;

❖ підтримувати у належному стані (ремонтувати, реставрувати, підтримувати відповідні режими збереження) майно релігійного призначення, що є загальнонаціональним історико-культурним спадком та перебуває у користуванні чи власності релігійної організації; узгоджувати релігійну практику в частині вивезення за межі України (дарування, передачі) предметів релігійного

призначення, що є пам'ятками історії, культури, мають (або можуть мати) культурну чи художню цінність, з відповідним чинним законодавством України;

❖ забезпечувати трудові права та соціальний захист громадян - працівників релігійних організацій та створених ними підприємств, згідно з чинним законодавством України;

❖ нести відповідальність за порушення чинного законодавства, зокрема: за діяльність організацій мирян (братств, сестринств, місій), засобів масової інформації, утворених релігійними організаціями чи за згодою (з благословення) керівництва релігійних організацій, у випадку, якщо ці організації (засоби масової інформації) припускаються образи релігійних чи національних почуттів громадян, розпалювання міжконфесійної та/або міжнаціональної ворожнечі; за зміст імпортованих релігійних літератури, аудіо- та відеоматеріалів.

3. Пріоритетні напрями державної політики у сфері забезпечення права на свободу совісті та встановлення партнерських взаємовідносин з церквою (релігійними організаціями)

❖ У сфері вдосконалення правового забезпечення права на свободу совісті та діяльність церкви (релігійних організацій):

(1) сприяння безконфліктному, на засадах консенсусу розв'язанню проблеми набуття церквами, що мають ієрархічну структуру, статусу юридичної особи;

(2) визначення реальних термінів, чітких і прозорих механізмів повернення церкві (релігійним організаціям) націоналізованого в минулому майна релігійного призначення та/або форм, обсягів та механізмів його компенсації (відшкодування);

(3) розробка та впровадження правового механізму захисту традиційної релігійної культури суспільства, зокрема: заборона приватизації націоналізованого в минулому майна релігійного призначення; врегулювання умов та правил здійснення спеціальної експертизи релігійної практики новітніх релігійних рухів;

(4) підготовка та видання докладного юридичного коментарю до базового закону та інших нормативно-правових актів, що регламентують відносини у сфері забезпечення права на свободу совісті та діяльності церкви (релігійних організацій); кодифікація нормативно-правових актів із зазначених питань, формування та видання збірника нормативно-правових актів у сфері забезпечення свободи совісті та діяльності релігійних організацій, включаючи міжнародні нормативно-правові акти, визнані Україною;

❖ у сфері забезпечення права церкви (релігійних організацій) на безперешкодне здійснення релігійної практики:

(1) розробка та впровадження правових механізмів забезпечення права церкви (релігійних організацій) на пастирське служіння;

(2) визначення правового статусу церкви (релігійних організацій) в частині

оподаткування, не прирівнюючи її (їх) до комерційних та/або громадських структур, враховуючи неприбутковий і суспільно корисний характер її (їх) діяльності;

❖ **у сфері освіти:**

(1) сприяння реалізації права громадян на свободу вибору характеру освіти як елемента свободи совісті. Для цього: законодавче врегулювання права церкви (релігійних організацій) на заснування конфесійних навчальних закладів; розробка та впровадження: державного стандарту богословської (теологічної) освіти; механізму визнання документів про освіту, отриману в релігійних (духовних) навчальних закладах; ліцензування та акредитації конфесійних навчальних закладів усіх рівнів; вивчення можливостей фінансування дисциплін, що викладаються в конфесійних навчальних закладах та належать до державного стандарту, з бюджетних коштів; механізму впровадження вивчення релігії у державній школі на добровільних (факультативних) засадах;

(2) сприяння формуванню релігійної толерантності та збереженню традиційної релігійної культури суспільства. Для цього: впровадження в програми середньої загальноосвітньої школи курсу основ української християнської культури (християнської етики), який не супроводжується релігійними обрядами; вищої школи (вищих навчальних закладів усіх рівнів акредитації) — курсу «Релігії народу України», тобто курсу наукових дисциплін, предметом яких є історія, філософія, богослов'я (теологія), культура та традиції релігій, що мають (або мали) відчутний вплив на історію і культуру України; курс має передбачати активне залучення представників відповідної релігійно-культурної традиції до підготовки програм та викладання зазначеного курсу;

❖ **у сфері соціально-трудових відносин:**

(1) забезпечення прав священнослужителів, які досягли пенсійного віку, на пенсійне забезпечення, з урахуванням особливостей діяльності церков (релігійних організацій);

(2) забезпечення прав віруючих на дотримання приписів віровчення стосовно свят та днів відпочинку (вихідних і робочих днів).

(3) 4. Контроль за забезпеченням реалізації права на свободу совісті

(4) Контроль за забезпеченням реалізації права на свободу совісті, забезпеченням рівності прав громадян, незалежно від їх ставлення до релігії та конфесійної належності, рівності прав церков (релігійних організацій) покладатись на органи прокуратури, відповідні органи юстиції, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, органи виконавчої влади на місцях.

² У чинному законодавстві вживаються терміни: конфесія, віросповідна приналежність, релігія, віровизнання, конфесійне угруповання, конфесійний напрям, течія.

ДОДАТОК

Головні терміни та поняття

Віровчення, віросповідання (віра, віровизнання), конфесія.

Віровчення — систематизований (тією чи іншою мірою) виклад релігійних поглядів на світ, приписів і правил *релігійної практики*, відносин з іншими *конфесіями* та державою, поведінки віруючих у побуті.

Віросповідання (віровизнання)¹ — єдність певного *віровчення*, *релігійної практики* та *релігійної організації*, що забезпечує здійснення, практичне втілення приписів *віровчення*.

Конфесія — тут вживається як тотожне, синонімічне поняттю *віросповідання*.

Віротерпимість — див. *толерантність*.

Віруючий — особа, яка визнає себе такою, приватно або публічно, індивідуально та/або спільно з іншими (колективно) сповідує певну релігію, тобто визнає певне *віровчення*, здійснює відповідну *релігійну практику* та може належати до *релігійної організації*.

Релігійні переконання можуть становити правову підставу відмови віруючого від виконання встановленого законом громадянського обов'язку (повинності, порядку обліку осіб). У цьому випадку віруючий має оголосити державі (в особі визначеного законом органу державної влади) своє ставлення до релігії та конфесійну належність у порядку, встановленому законом.

Внутрішні справи (виключна компетенція) церкви (релігійної організації) — питання *віровчення*, *релігійної практики* та організаційної побудови, включаючи питання підлеглості (юрисдикції).

До питань внутрішньої діяльності церкви (релігійної організації) мають бути віднесені питання: визначення *релігійних реліквій, святинь і символів*; визначення мови релігійної практики, *релігійної літератури*, засобів масової інформації, навчання в *релігійних (духовних) та конфесійних освітніх закладах*; почергового (спільного) користування *майном релігійного призначення*; визначення форми маркування *релігійної літератури та релігійних аудіо- та відеоматеріалів*; використання міжконфесійних будівель релігійного призначення; укладення угод про спільне *пастирське та/або соціальне служіння*.

Державна школа (державні навчальні заклади) — будь-які державні навчальні та виховні заклади, починаючи з дошкільних дитячих установ і закінчуючи вищими навчальними закладами, закладами післядипломного навчання та перепідготовки кадрів.

¹ У чинному законодавстві: культове майно; молитовні споруди і культове майно.

² У чинному законодавстві: культова будівля, культова споруда, культовий будинок, молитовна споруда, релігійна споруда.

³ Окремі з наведених понять з полісемантичними (собор, синагога, храм). Тут вони вживаються саме як означення будівель релігійного призначення.

Конфесійні навчальні заклади — дошкільні, середні загальноосвітні та вищі навчальні заклади всіх рівнів, засновані релігійними організаціями, які забезпечують загальну та/або професійну освіту, згідно з державними стандартами, а також конфесійно орієнтовані виховання та релігійну освіту загально-просвітницького характеру. Ліцензуються та акредитуються відповідними органами державної влади на загальних підставах.

Майно релігійного призначення¹ — будівлі, земельні ділянки та предмети, необхідні для забезпечення релігійної практики церкви (релігійної організації) відповідно до її внутрішніх настанов.

Будівлі релігійного призначення² — будівлі (споруди, приміщення), призначені для здійснення конфесійно визначеної релігійної практики, що можуть мати визначену архітектуру (дзвіниці, каплиці, кенаси, кірхи, костели, мечеті, мінарети, монастирі, пагоди, синагоги, собори, храми, *церкви та ін.*³) або не мати такої (молитовні будинки). До будівель релігійного призначення мають бути віднесені будівлі релігійних (духовних) освітніх закладів. Кожна будівля релігійного призначення має містити визначену та відому *символіку*, що означає її конфесійну належність. Наявність символіки слугує захистом від посягань на релігійні почуття віруючих та забезпечує право громадян на інформацію.

Особливу групу будівель релігійного призначення становлять міжконфесійні будівлі релігійного призначення — будівлі, що передбачають і містять архітектурні особливості, предмети та символіку, притаманні будівлям релігійного призначення різних конфесій, та використовуються релігійними організаціями цих конфесій спільно на добровільних засадах.

На сьогодні Україна фактично не має практики будування та використання міжконфесійних будівель релігійного призначення. Таку практику, що є поширеною у країнах Європи, можна визнати доцільною, такою, що сприяє міжконфесійній (а відтак — громадській) злагоді, та є доречною в умовах обмежених фінансових можливостей церкви (релігійних організацій) та їх недостатньої забезпеченості будівлями для здійснення релігійної практики.

Використання міжконфесійних будівель релігійного призначення є *внутрішньою справою церкви (релігійних організацій)*.

Земельні ділянки релігійного призначення. До майна релігійного призначення повинні бути віднесені: земельна ділянка, на якій розташована будівля релігійного призначення і розмір якої є достатнім для належного виконання відповідної релігійної практики (включаючи проведення процесій, ходів, паломництв та інших масових дій релігійного характеру на території будівлі); земельна ділянка місця паломництва (якщо воно не містить будівлі релігійного призначення), виділена з урахуванням максимального числа паломників, які одночасно можуть перебувати в названому місці.

Предмети релігійного призначення — предмети, необхідні для здійснення *релігійної практики*, включаючи релігійну літературу та аудіо- і відео-матеріали, що містять відповідне маркування. Особливу групу предметів

релігійного призначення становлять *релігійні реліквії, святині та релігійні символи*.

Особливу групу майна релігійного призначення становлять будівлі, земельні ділянки та предмети релігійного призначення, що одночасно є пам'ятками архітектури, ландшафтної культури, мають особливу загальнонаціональну художню та/або наукову цінність. Вирішення питань власності (володіння, розпорядження, користування), збереження та охорони стосовно таких будівель, земельних ділянок чи предметів має підлягати спеціальному законодавству, розглядатися окремо в кожному випадку з обов'язковою участю представників церкви (релігійних організацій), громадськості, науковців, фахівців у сфері охорони культурної спадщини і природно-заповідних зон, за необхідності — міжнародних експертів. Право власності (володіння, розпорядження, користування) таким майном реалізується винятково за умови укладення охоронного договору.

Місіонерське служіння — елемент релігійної практики; діяльність, спрямована на поширення певного віровчення та відповідної йому практики, здійснювана, зокрема, спеціально створюваними релігійними організаціями (місіями).

Місіонерська діяльність має регулюватися, з одного боку, релігійною нейтральністю (світським характером) держави та релігійною *толерантністю* (віротерпимістю) церкви (релігійних організацій), а з іншого — законними інтересами громадян на захист їх здоров'я та приватного життя, а також — законними інтересами суспільства на захист його *традиційної релігійної культури*.

Новітні релігійні рухи (неорелігії) — віровчення, що виникли та виникають у період з другої половини ХХ століття по цей час. Внаслідок нетривалого існування, релігійні практики, які відповідають цим віровченням, не є достатньо відомими, що зумовлює певні проблеми в частині їх суспільного сприйняття та юридичного визнання з боку держави.

Особливою проблемою є визнана на міжнародному рівні наявність серед новітніх релігійних рухів таких, чия практика може заподіяти шкоду життю та здоров'ю громадян, суспільній моралі, громадському порядку та збереженню *традиційної релігійної культури суспільства*.

Обмеження у сфері забезпечення права на свободу совісті. Обмеження можуть встановлюватися лише «в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей» (Конституція України, стаття 35), а також збереження традиційної релігійної культури суспільства.

Обмеження встановлюються винятково законом і мають узгоджуватися з нормами та принципами міжнародного права і міжнародними зобов'язаннями України.

Паломництво, місця паломництва. Паломництво — визначене внутрішніми приписами релігійної організації обов'язкове (бажане) відвідання певних місць, що мають особливе значення у віровченні та релігійній практиці.

Пастирське (душпастирське, духовне) служіння церкви (релігійних організацій) — елемент релігійної практики; діяльність, здійснювана, як правило, спеціально підготовленими особами (священнослужителями, богословами), спрямована на задоволення власне релігійних потреб віруючих і визначена приписами віровчення та/або традиціями релігійної практики.

Забезпечення права на свободу совісті передбачає як право віруючого на спілкування з особою, яка здійснює пастирське служіння, так і право церкви (релігійних організацій) на здійснення пастирського служіння, незалежно від місця перебування віруючого (віруючих). Це особливо стосується місць з обмеженим спілкуванням та/або правом особи на пересування (так звані закриті аудиторії чи місця з обмеженим доступом: військові формування; навчальні заклади; лікувальні стаціонари; заклади інтернатного типу; експедиції; зарубіжні представництва; місця відбування покарань тощо).

Державні установи, що за характером своєї діяльності обмежують спілкування та/або право на пересування громадян, зобов'язані забезпечувати означені права. Такі державні установи можуть укласти відповідні договори (угоди) з окремими релігійними організаціями або їх об'єднаннями та оплачувати діяльність священнослужителя (священнослужителів) із власного бюджету. Наявність зазначеного договору (угоди) не є підставою, по-перше, для відмови громадянам у спілкуванні із священнослужителем конфесії, до якої вони належать, але відповідний договір з нею названою державною установою не укладений; по-друге, у примушуванні невіруючих громадян та віруючих інших конфесій до спілкування зі священнослужителем тієї конфесії, з якою укладений договір (угода).

Священнослужителів, які здійснюють пастирське служіння в місцях з обмеженим спілкуванням та/або правом пересування, як правило, називають капеланами (звідси — інститут капеланства).

Релігійна література та релігійні аудіо- та відео-матеріали — література (аудіо- та відеоматеріали), у яких з позиції певної конфесії (церкви, релігійної організації) трактується питання її та/або інших віровчень і релігійної практики. Релігійна література (аудіо- та відеоматеріали) повинні мати спеціальне маркування та/або містити повну офіційну назву релігійної організації, що здійснила видання (підготовку та випуск аудіо- та відеоматеріалів). Маркування слугує захистом від фальсифікації зазначених конфесійних позицій, ознакою, за якою на літературу та названі матеріали поширюються встановлені державою пільги.

Релігійна організація — об'єднання віруючих на основі єдиного віровчення, якому властиві всі ознаки соціальної групи та яке побудоване згідно з приписами віровчення; має право на набуття статусу юридичної особи з усіма правовими наслідками, що з цього випливають.

Одним із типів релігійної організації є *церква* — структурована релігійна організація, заснована на ієрархічному принципі, з відповідною системою управління та регламентацією відносин всередині організації, з іншими релігійними і світськими організаціями та державою.

Релігійна (духовна) освіта — набуття/надання знань з певного віровчення та навичок відповідної релігійної практики з метою усвідомленого визнання згаданого віровчення як власного переконання особи. Релігійна освіта може мати загально-просвітницький характер або бути професійно орієнтованою.

Релігійна практика — спосіб життя, зумовлений і визначений віросповіданням; діяльність, зумовлена та визначена визнанням і поширенням певного віросповідання, охоплює: виконання індивідуально та/або разом з іншими визначених внутрішніми релігійними приписами обрядів (ритуалів, церемоній, паломництва); дотримання приписів стосовно: певних форм спілкування віруючих і священнослужителів (богослужіння, таїнства); відзначання певних свят, днів відпочинку (робочих і вихідних днів); набуття/ надання релігійної освіти; трактування (інтерпретація, тлумачення) віровчення, продукування та систематизація релігійних ідей з конфесійно визначених позицій (богослов'я, теологія). Елементами релігійної практики є пастирське та місіонерське служіння.

Відповідно, забезпечення права на свободу совісті передбачає право церкви (релігійних організацій) на заснування та утримування вільно доступних місць здійснення релігійної практики, (включаючи місця паломництва); виготовлення, придбання, володіння та користування предметами, необхідними для здійснення релігійної практики (предметів релігійного призначення), їх імпорт, експорт та розповсюдження (продаж); заснування підприємств для їх виготовлення (виробництва), а також для видання (друку) та розповсюдження релігійної літератури; заснування друкованих та електронних конфесійних засобів масової інформації; заснування релігійних (духовних) навчальних закладів усіх рівнів і форм навчання для професійної підготовки священнослужителів; відрядження своїх представників за кордон для здобуття професійної релігійної освіти; прийому зарубіжних фахівців для надання освітніх послуг у релігійних (духовних) навчальних закладах; здійснення міжнародних контактів.

Релігійні (духовні) навчальні заклади — навчальні заклади, що забезпечують релігійну освіту як професійну (пастирську, богословську).

Релігійні реліквії, святині та символи¹ — встановлені приписами віровчення та/або історичними традиціями релігійної практики особливі відмітні знаки, предмети, будівлі, земельні ділянки, місця поховання, що означають або уособлюють самотність віросповідання (конфесії) та певні, важливі для його віровчення, релігійної практики чи історії смисли.

Священнослужителі — зведені в духовний сан служителі церкви (релігійних організацій) з відповідними правами та обов'язками у здійсненні релігійної практики, насамперед у частині пастирського служіння.

Служіння — узагальнюючий термін для означення різних видів діяльності церкви (релігійних організацій), та окремих осіб, які складають релігійну організацію (священнослужителів і віруючих).

Соціальне служіння церкви (релігійних організацій) — діяльність церкви

¹ У чинному законодавстві використовується термін «релігійні святині».

(релігійних організацій), що виходить за межі задоволення власне релігійних потреб *віруючих*, здійснюється як *священнослужителями*, так і *віруючими* (мирянами, прихожанами) та спрямовується на розв'язання загальносуспільних проблем. При цьому соціальне служіння церкви (релігійних організацій) не повинне використовуватися як засіб її місіонерського служіння; неприпустимо зловживати соціальною незахищеністю окремих суспільних верств чи громадян.

Соціальне служіння церкви (релігійних організацій) підтримується державою шляхом формування відповідної нормативно-правової бази та надання можливих пільг і посильної фінансово-матеріальної допомоги, зокрема, в межах відповідних спільних програм.

Толерантність тут — визнання права на існування за іншою релігією (конфесією) та нерелігійними формами переконань, права інших на сповідання будь-якої або не сповідання жодної релігії; дотримання цього права шляхом свідомої відмови від утвердження зверхності власних переконань, уникнення будь-якої образи почуттів невіруючих та релігійних почуттів віруючих інших конфесій; вияв поваги до священнослужителів, релігійних реліквій, символів, місць паломництва, будівель і предметів релігійного призначення.

Традиційна релігійна культура українського суспільства — сукупність (цілісність) релігій, історично притаманних народу України, таких, що формували його культуру та ментальність, фактично визнаних суспільством як загальна цінність і загальне культурне надбання.

У цьому контексті покажемо є фактичне визнання державою і суспільством визначної ролі християнства Київської церковної традиції (православ'я та греко-католицизму) у формуванні культури України та ментальності українського народу, що виявляється у встановленні великих християнських свят як державних свят України, трансляції християнських богослужінь державними радіо- та телеканалами. Безперечним є внесок до культури та ментальності українського народу як етнічної і політичної спільноти римо-католицизму, протестантизму, ісламу, іудаїзму, релігій національних меншин, які століттями живуть в Україні і збагачують її духовно-культурне надбання, сприяють її самобутності та відкритості світовій спільноті, запобігають уніфікації населення та знеособленню України у світі, що глобалізується.

Церква. За існуючою мовною практикою поняття «*церква*» є полісемантичним. У цій Концепції воно використовується в наступних значеннях: (1) як узагальнене поняття, що означає релігійні організації як такі; (2) як означення певного типу *релігійних організацій*, притаманних, насамперед, християнству; (3) як означення певного типу *будівлі релігійного призначення*, що, як правило, має певні архітектурні особливості. Значення поняття щоразу впливає із контексту.

НОВИНИ РЕЛІГІЙНОЇ ТА РЕЛІГІЄЗНАВЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Людина і світ. — 2004. — №№ 6 та 7. У шостому числі релігієзнавчого часопису вміщено інформації з Державного Комітету України у справах релігій, про альтернативну цивільну службу, наукові конференції з проблем свободи релігії тощо. Привертають увагу статті В.Бодак «Релігія і творчість», С.Жилюка «Нова Церква» (про обновленство), В.Сазонова «Зустріч з сикхами» та ін. Не менш цікавим є ісьоме число часопису. Окрім загальної характеристики позиції Церков України на старті виборчої кампанії, тут вміщені статті про релігійну ситуацію в сучасному Туркменистані, про релігію і ступінь освіти кримських татар, про соціально-політичні погляди євангельських християн-баптистів та ін.

Національна безпека і оборона. — 2004. — №3. В черговому числі журналу вміщений цікавий матеріал про створення концептуальних засад державної політики стосовно Церкви та релігійних організацій в Україні, проект концепції державно-церковних відносин, дані соціологічних досліджень Центру Разумкова, присвячених визначенню довіри українців Церкві, їх релігійному самовизначенню, стану релігійної толерантності та дотриманню права на свободу слова в Україні.

«Повну Симфонію до Святого Письма Старого і Нового Завіту», укладену ліцензіатом біблійного богослов'я в Папському григоріанському університеті в Римі Павлом Смуком, видрукувало львівське видавництво «Свічадо». Повна Симфонія є першим в Україні покажчиком до Біблії, що охоплює повний канон Святого Письма. В ній подані всі без винятку слова та словоформи Біблії (відповідно 18861 та 53032), зазначені місця їх вживання (648337 цитат). Всі форми відмінюваних слів об'єднані в одну статтю під заголовком їх початкової форми. Обсяг книги — 1309 сторінок.

Актуально звучать нині слова митрополита Димитрія Ростовського, відомого ще як Дмитро Туптало: «Окаянні наші часи! Не знаю, за кого й взятися потрібніше: за сіячів, за землю чи за серця людські?». В Польщі видруковано «Щоденник» святителя. Він ввійшов в монографію професора кафедри української філології Варшавського університету В.Соболь «Духовний документ епохи».

СВОБОДА СОВІСТІ

Міжрелігійна рада СНД закликала вбивати терористів. «Знищення терористів та їх поборників, які прикриваються ім'ям ісламу, не лише не може зашкодити християнсько-мусульманським взаємовідносинам, але й, навпаки, зміцнить їх, оскільки подібні люди своїми діями підривають насамперед основи ісламу», — заявив секретар-координатор Ради Роман Силантьєв. При цьому Силантьєв нагадав про те, що у середні віки існувала секта асасинів, члени якої вбивали як християн, так і мусульман. І тільки тотальне знищення її послідовників спільними зусиллями європейців, арабів і татаро-монголів допомогло вирішити цю проблему. (РІА Новини)

* * * * *

Новий Указ про віросповідання і релігійну діяльність обнародований у В'єтнамі. Указ прийнятий Постійним комітетом Національних Зборів СРВ і набере сили з 15 листопада цього року. Це — перший правовий документ, що чітко визначає діяльність релігійних організацій, їхніх служителів і віруючих відповідно до місцевого законодавства, повідомив заступник начальника Відділу із релігійних питань уряду В'єтнаму Нгуєн Тхань Суан. Указ передбачає порядок реєстрації релігійних організацій у В'єтнамі. Крім того, указом вводиться заборона на діяльність, що порушує місцеве законодавство, політичну безпеку і громадський порядок, а також перешкоджає національній солідарності. Відповідно до указу, релігійним служителям чи ченцям, які відбувають тюремне ув'язнення, буде заборонено проводити релігійну проповідь чи очолювати релігійні церемонії. За словами Н.Суана, даний правовий документ покликаний допомогти релігійним організаціям і віруючим у їх «відкритій і відповідній місцевому законодавству діяльності». За даними релігійного відділу, у країні живуть близько 20 млн. віруючих, які представляють шість великих конфесій і кілька дрібних. У тому числі: буддисти (9,1 млн.), католики (5,3 млн.), південна і північна громади протестантів, ісламська співдружність, місцеві буддистські течії і дев'ять течій каодаїзму. На території В'єтнаму понад 30 тис. комплексів і приміщень для чернечої служби і релігійних церемоній (церкви, пагоди, мечеті й інші). Визнано приблизно 60 тис. релігійних посадових осіб.

* * * * *

Відома своєю гостинністю і відкритістю до емігрантів, релігійною толерантністю і культурним розмаїттям Велика Британія фактично стала європейським притулком ісламських течій. Проте події 11 вересня 2001 р. фактично поставили хрест на виваженій державній політиці Великої Британії. Попервах уряд

всіма силами намагався підвищити рівень безпеки найбільш вразливих для терористів об'єктів. Крім того, перші особи країни терміново забезпечили даній проблемі стійку законодавчу базу. Наприкінці 2001 р. у Великій Британії був прийнятий антитерористичний закон, згідно якого влада може безперешкодно заарештувати, навіть за відсутності звинувачення і рішення суду, будь-якого чужоземця, що мешкає в країні і утворює, на думку поліції, небезпеку для громадської безпеки. Апелюючи до цього закону, влада країни заарештувала 14 терористів, підозрюваних в організації та підготовці найбільш масштабних терактів, а також в розпалюванні міжрелігійної ворожнечі. Сьогодні уряд країни серйозно занепокоєний тим, яким чином можна стримати ісламістський тиск, а також з'ясувати причини зростаючих екстремістських настроїв в суспільстві. 9 міністерств Великої Британії розробили стратегічний план «Поєдинок», в якому підтверджується той факт, що нині від 10 до 15 тисяч британських мусульман підтримують діяльність Аль-Каїди. Теракти в Мадриді 11 березня та виявлення дещо пізніше в Лондоні більше півтони вибухівки примусили Тоні Блера прискорити підготовку плану «Поєдинок». Прем'єр-міністр довірив розробку стратегії боротьби з ісламізмом своєму спільнику Ендрю Торнбелу. Головною метою плану «Поєдинок» стала «всебічна підтримка мусульман, які живуть у Великій Британії, з метою мінімізації невдоволення серед них». Таким чином, уряд країни прийняв рішення: зменшити кількість екстремістів шляхом поліпшення якості життя неісламістських мусульман з метою залучення їх на свій бік. На думку експертів, зростання кількості екстремістів у Великій Британії забезпечується передусім незадовільними умовами проживання мусульман в цій країні та дискримінацією їх в соціальному та економічному середовищах. Міністерство внутрішніх справ Великої Британії наводить наступні дані: серед мусульман рівень безробіття втричі більший, ніж серед християн; крім того, більше 46% мусульман, що живуть в країні, не мають якоїсь кваліфікації. Саме такі мусульмани, які не мають постійного доходу та багатьох соціальних благ, і стають мішенню для наступного вербування екстремістськими організаціями. Ще одним напрямом діяльності уряду Великої Британії в рамках боротьби з екстремізмом є заборона на в'їзд до країни імамів, відомих своїми радикальними настроями. Державний план передбачає формування школи поміркованих імамів, чия діяльність буде перебувати під контролем спецслужб. Разом з тим політика засобів масової інформації також буде орієнтована на боротьбу з ісламофобією та расизмом, телебачення та друкована продукція будуть цілеспрямовано висвітлювати мусульманську релігію в її справжньому контексті терплячості. Уряд розраховує на те, що представники поміркованого ісламу будуть підтримувати дану політику і беззастережно засуджувати будь-які радикальні ідеї ісламістів. Таким чином, державний план «Поєдинок» спрямований на підтримку рівноваги між необхідністю боротьби з радикалами та створенням належних умов для існування поміркованих мусульман. Наскільки ефективним буде цей план – покаже час. (Народний Оглядач)

КОНФЕРЕНЦІЇ, МИСТЕЦЬКІ АКЦІЇ

ПАРЛАМЕНТ РЕЛІГІЙ СВІТУ ЯК МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД МІЖРЕЛІГІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

7-13 липня 2004 р. в Барселоні був скликаний Четвертий Парламент релігій світу, який зібрав біля 8 тисяч учасників, представників сотні релігійних напрямів і течій з більш ніж 60 країн планети. З усіх проведених досі парламентів цей визнаний найпредставницьким і наймасовішим. Особливість цього річного заходу не тільки в тому, що він вперше відбувся в Європі, а й

в тому, що Парламент релігій світу організований в рамках Форуму культур, унікального за своїми цілями діалогу різних традицій, світоглядів, економічних і політичних систем, способів життя. Такого зібрання народів, мов, стилів, смаків Європа ще не бачила, хоча її культурна гомогенність давно вже стала історичним фактом. Іспанія, а зокрема Каталонія, на декілька місяців перетворилися на Вавилон, тимчасові мешканці якого, незважаючи на розділення за кольором шкіри, національністю, статтю, соціальним станом, мовою, релігією, прагнули до порозуміння.

І це вдалося — як учасникам Форуму, так й його організаторам, які створили найкомфортніші умови для знайомства і спілкування культур та їх носіїв. Особлива заслуга в цьому мера Барселони, президента Форуму культур Жоан Клоса, який захопився ідеєю практичного втілення багатокультурності сучасного світу, перспективи побудови єдиної, гуманістичної за своєю суттю культури, яка не знає конфліктів і сприяє мирному співіснуванню людей різних національностей, країн. Висунута на Форумі теза про необхідність формування культури миру отримала широку підтримку з боку політичних і духовних лідерів, бізнесових і державних структур. Форум привітали і взяли активну участь у його організації та проведенні президент автономного уряду Каталонії Паскуаль Марагал, Рада Парламенту релігій світу на чолі із її головою Вільямом Лешером, Каталонський Центр ЮНЕСКО та його директор Агусті Коломініз. Склалося враження, що ідея форуму прийшла по душі не тільки керівникам, але й простим мешканцям Барселони, які активно працюють для Форуму як перекладачі, гіді, як служба безпеки та інформації, як квартиродавці, прибиральники, дизайнери, продавці та ін. Все це створило атмосферу доброзичливості, надзвичайної гостинності господарів, бажання надати максимум комфорту для гостей, які своєю присутністю проголосували «за» мирне майбутнє сучасного світу.

Форум культур продовжив свою роботу до вересня. Сотні тисяч його учасників, як іспанців, так і зарубіжних гостей, мали змогу почути, побачити, поспілкуватися з іншими, показати і розповісти про себе, в результаті чого додалася стіна непорозуміння, стереотипи чужого, ворожого, створювалася атмосфера довіри, зацікавленості, відкритості.

Остаточні оцінки проведеного Форуму ще попереду, хоча масштабність задуму і якість його реалізації вже вражають всіх, кому вдалося побувати в Барселоні. Час, проведений в Іспанії, настільки був насичений різноманітними акціями, зустрічами, несподіваними знайомствами, що важко розповісти про все. Досить сказати, що в рамках Парламенту релігій за десять днів було проведено біля 400 секційних засідань, 4 вечірніх пленарних святкувань, біля 10 симпозіумів і щоденних семінарів, асамблею в Монтсеррат, яка концентрувалася на 4 найбільш важливих проблемах світу, щоденно по 10-15 релігійних служінь, відвідини місцевих релігійних громад, активне знайомство з їх традиціями, духовною і ритуальною практикою, вистави і музичні концерти у відомому Соборі Саграда Фамілія (архітектора Антоніо Гауді), фестиваль фільмів і зустрічі з режисерами, виставки світового мистецтва, постійно діяв виставковий центр з інформацією про різні релігійні традиції і презентацією діяльності міжрелігійних рухів. Все, що вдалося побачити учасникам Парламенту релігій, неможливо кваліфікувати як «багатовимірність» чи навіть «поліваріативність» релігійних і духовних досвідів. Це підпадає скоріше під визначення «мульти», тобто те, що не піддається підрахуванню. Зрозуміло, що просто фізично неможливо було відвідати всі заходи, навіть більшість з них. Тому дуже хочеться за тими фрагментами, учасником яких ти був, відтворити картину загального дійства, в середину кого вдало покладена цілісна концепція Форуму і Парламенту. Вона сконцентрована в самій назві, яка є символічною і смисловою «Шляхи до миру: мудрість слухання та сила здійснювання».

Мета конгресу — спонукання до діалогу, взаємодії різних релігій, духовних традицій, визначення впливу релігії на основні інститути суспільства: владу, бізнесові структури, мас-медіа, мистецтво, науку, освіту, громадянське суспільство. Цьогорічний Парламент є продовженням побудови міжрелігійного діалогу в світовому вимірі та пошуку шляхів до порозуміння та миру, який розпочався ще в ХІХ ст. В 1893 р. на Колумбійській конференції в Чикаго зародилася думка започаткувати реальний діалог між релігіями та духовними традиціями Сходу та Заходу. Декілька сотень лідерів, науковців, теологів, представників світових релігій зібралися разом, щоб обдумати місце релігії і духовності в сучасному світі. Саме з цієї безпрецедентної зустрічі східних і західних духовних традицій і розпочався сучасний міжрелігійний діалог. Але лише через сто років ця ідея відродилася і в 1993 р. втілилася в життя в Чикаго на народному парламенті світових релігій, де зібралося 8000 учасників зі всього світу для міжрелігійного діалогу. Провідні релігійні діячі обговорили і прийняли важливий документ «До глобальної етики: початкова

декларация», який тут же був перекладений на більшість мов і поданий для обговорення і вивчення в академічні, громадські і релігійні кола. Наступна зустріч відбулася в 1999 р. в Кейп-Тауні, на якій була зосереджена увага на внеску міжрелігійних напрямків в боротьбу з апартеїдом та розбудову нової Південної Африки. Прийнятий там документ «Звернення до провідних інституцій» закликав уряди, не-

урядові спільноти, міжнародні організації сприяти поширенню універсальних принципів глобальної етики на всі сфери життя всіх народів. Цьогорічний Парламент попередньо звернувся до учасників із проханням підготувати і принести із собою пропозиції щодо простих, але ґрунтовних дій, які б могли вплинути на глобальну кризу, яку переживає людство, і які б можна було поширити в своїх країнах після повернення учасників Парламенту додому.

Першою спробою зібрати та узагальнити завчасно підготовлені пропозиції, обговорити їх і поділитися ними із якомога більшою кількістю учасників стала передпарламентська Асамблея, яка 4-6 липня зібрала представників різних конфесій та позаконфесійних організацій, провідних релігійних і духовних лідерів, відомих вчених і експертів, державних і культурних діячів, активістів міжрелігійного руху в містечку Монтсеррат, неподалік від Барселони, яке свою назву отримало від дивовижної гірської гряди, що перекладається як «розрізана гора». Більш ніж 400 учасників Асамблеї у всесвітньо знаному і старовинному монастирі бенедиктинців три дні обговорювали роль і вклад релігії в покращення світу, зупинившись при цьому на таких життєво важливих для всього людства напрямках, як покращення складного положення біженців, скасування міжнародних боргів для країн, що розвиваються, подолання релігійно мотивованого насильства, покращення якості чистої води.

Заснований ще в 880 р. в горах Монтсеррат монастир за довгу історію набув слави одного із найсвятіших місць в Іспанії, яке активно відвідували і зараз відвідують віруючі, відомі діячі, монахи, тут зокрема побував Ігнатій Лойола, більшість римських пап, в т.ч. й нинішній. Монастир пережив і часи розквіту, і занепаду, і переслідувань. Відомо, що перші згадки про монастир відносяться до IX ст. Особливо розквіту він досяг в XI ст., навіть ставши незалежним від Риму 1409 року. В 1811 р., коли Франція напала на Каталонію під час війни за незалежність, монастир був зруйнований. Відбудований в 1844 р., він на довгі роки став маяком каталонської культури, особливо в період диктатури Франко. Тепер тут живе біля сотні монахів, які зберігають і приумножують славу свого монастиря. Разом із гостями, які розмістилися в 5 готелях монастиря, монахи і немонахи, католики і некатоліки, християни і нехристияни, працювали над випрацюванням спільного документу, який був представлений Парламенту як своєрідний підсумок духовної і релігійної практики, об-

говорення, обмірковування важливих глобальних проблем сучасності. Організатори забезпечили переклад доповідей, виступів всіх учасників асамблеї на 3 робочі мови Форуму — каталонську, іспанську та англійську, а також на безліч інших мов (від французької до бенгальської).

Документ, який був розроблений Асамблеєю, був поширений серед всіх учасників Парламенту із закликом зробити його здобутком більш широких кіл громадськості. Він має підбадьорити уряди, громадські організації, релігійні громади здійснювати прості, але важливі кроки щодо утвердження миру і взаєморозуміння в світі. Визнаючи важливість належності людей до якоїсь духовної традиції, оскільки саме з них вони черпають силу і отримують керування в своєму житті, документ наголосив на необхідності ділитися інформацією про свої цінності і переконання з іншими людьми, оскільки це збагачує один одного як на індивідуальному рівні, так і на спільнотному, поглиблює власні традиції і персональну та колективну відповідальність людей.

Така напружена передпарламентська робота лідерів релігійних організацій, вчених, експертів наперед визначила успіх основного зібрання — Парламенту релігій світу, в якому взяли участь прості віруючі, активісти міжрелігійного руху, барселонці. Відповідально обговорювалися проблеми міжрелігійної освіти, діалогу цивілізацій (зокрема, іслам і захід в утвердженні справедливого й мирного світу), практичного вирішення конфліктів, відносин релігії і міжнародних інституцій, взаємин науки і релігії, науки і духовності та ін. Ряд засідань було присвячено розгляду проблем співвідношення релігії і прав людини. Враховуючи міжрелігійну напруженість в Близькосхідному регіоні, запропонована була для обговорення ідея «авраамістичного реоб'єднання». Багато секцій презентували конофесійні погляди на ту чи іншу проблему. Окремі релігійні напрями підготували цілі сесії. Найбільш активними були католики, мусульмани, сікхи, індуїсти, джайни, буддисти, даоси, язичники, сінтоїсти. Православні організували лише одну секцію, присвячену східній іконі. Частина секцій носила чисто науковий характер, хоча дослідники релігій явно не домінували на Парламенті.

На Парламенті релігій була представлена і Україна, яка виявилася єдиною пострадянською державою на такому форумі. Будучи членом міжнародної програми партнерських відносин міст світу у налагодженні міжконфесійного миру, Україна поділилася досвідом ведення міжрелігійного діалогу, ролі в його організації урядових і громадських об'єднань, подала свій погляд на важливість будівництва міжрелігійного міжнародного руху, вважаючи релігійну солідарність однією із актуальних відповідей на прояви насильства в релігійній сфері. Порівняння із іншими країнами, де також ведеться пошук шляхів виходу із економічної і духовної кризи, дає впевненість, що Україна в своєму розвитку рухається не в якомусь особливому напрямку, а вписується в загальноєвропейські, а часто і загальносвітові тенденції. Україну та її проблеми мало знають в світі через її неактивність і неприсутність в світовому духовному, зокрема релігійному просторі, хоча вона своїм культурним світом,

своєрідної духовною історією могла б привернути увагу багатьох людей. Православність України, її уніатський досвід, ставлення до релігійних меншин і релігійних свобод, законодавство в сфері свободи совісті — це та ціннісна частина всесвітньої духовної спадщини, яка, безумовно, поки що присутня в ній. Людство, як показав Парламент, дуже трепетно ставиться до будь-якого своєрідного, унікального випадку в духовній історії, прагне зберегти цю унікальність, оскільки саме з такої безлічі конкретних випадків і складається та мозаїчна багатоманітність світу, що надає смислу загальнолюдській цивілізації.

Останнє дуже яскраво було продемонстровано в рамках культурної програми Парламенту, на його виставках, концертах, виставах, показах фільмів, одязі, традиціях приготування їжі, в щоденних ранішніх молитвах-медитаціях, в створенні особливої атмосфери Парламенту, який жив за духовними законами, закладаючи модель міжлюдського спілкування майбутнього. Відкритість, доброзичливість, повага один до одного, вміння слухати і мистецтво почути, бажання і здатність подолати будь-який конфлікт для побудови міжнародного та міжрелігійного миру — ось те, що зробило Парламент незабутнім для тисяч його учасників, які настрій, ідей, настанови, зобов'язання цієї зустрічі поширять в своїх громадах, в своїх країнах після повернення.

Учасники Форуму А.Колодний та Л.Филипович.

* * * * *

Міжнародна духовно-медична конференція «Дух, душа і тіло», присвячена святителю Луці (В.Войно-Ясенецькому), архієпископу Сімферопольському і Кримському, професору медицини, відбулася 1-4 вересня в Сімферополі. Участь у заході взяли богослови, духовенство, науковці з країн СНД, Греції, Австрії. Своє головне завдання учасники бачили у тому, щоб розглянути різні аспекти спадщини святителя Луки, як духовного, так і суто наукового змісту, а також взаємодію і взаємопроникнення Церкви та науки в цілому. Серед тем, які розглядалися — духовне призначення людського серця, матеріальна природа і духовний світ, роль святителя Луки як хірурга, психосоматична медицина. За матеріалами конференції планується видання першого номера наукового журналу «Дух, душа і тіло». (*Crimea.ru*)

* * * * *

100-ліття перекладу Біблії українською мовою відзначили на Сумщині з ініціативи Сумської єпархії УПЦ КП. Участь у заході взяли близько 50-ти українських та іноземних науковців. За підсумками конференції укладено резолюцію. Крім питань давніх та сучасних перекладів Святого Письма українською, учасники конференції розглянули актуальні справи з релігійністю в регіоні. Вони констатували, що «завдяки толерантному став-

ленню між більшістю релігійних конфесій краю, в Сумській області спостерігається досить стабільне взаємопорозуміння між релігійними організаціями, включаючи і стосунки з нехристиянськими конфесіями». Після узгодження з міською владою Сум священники УПЦ КП отримали можливість викладати на засадах експерименту в декількох загальноосвітніх школах предмет «Християнська етика». Як зауважують в єпархії, «юнацтво цих шкіл різниться серед інших своєю толерантною поведінкою та громадською позицією». Серед болючих питань, які турбували науковців, був плачевний стан старовинних козацьких храмів, зруйнованих під час комуністичного панування. Учасники конференції закликали владу допомогти Сумсько-Охтирській єпархії УПЦ КП з культовими приміщеннями, зокрема, з виділенням під кафедральні собори в Сумах та Охтирці храмів, які зараз не використовуються як культові споруди, а також приміщень під єпархіальне управління, духовні навчальні заклади тощо. Також в резолюції йдеться про необхідність належного відзначення 100-літнього ювілею перекладу Святого Письма на Сумщині, зокрема, встановити пам'ятник авторам першого українського перекладу, один з яких — Пантелеймон Куліш — є вихідцем з цих земель. (RISU)

* * * * *

Виставка «Козак Мамай: українська народна картина» працює в Національному художньому музеї. Тут зібрано біля 100 живописних Мамаїв. Не всі вони однакові. Виставка дає можливість відчутти вікову трансформацію зображення козака. Тут є такі лики Мамає, які нагадують лик святого Мамонта з Кіпрської ікони. Але ще П.Білецький звернув увагу на лозу запорожця, яка ідентична позам Будди. А розміщення рук козака на полотні «Козак — душа правдива» передає буддійський жест «дхья-ні-мудру».

* * * * *

Конференцію «Спільна відповідальність Церков і Релігій за створіння» провела у місті Намур (Бельгія) Рада Єпископських Конференцій Європи спільно із Єпископською Конференцією Бельгії. В її роботі брали участь біля 60 делегатів із 22 країн. Конференція стала завершенням шестирічного циклу зустрічей делегатів Єпископських Конференцій католицької Церкви у Європі на екологічну тематику які проводились починаючи з 1999 р. На основі проведених консультацій вироблені вагомі висновки, повний текст яких можна подивитися в Інтернеті за адресою: (В.Шеремета)

* * * * *

Фестиваль православної слов'янської культури «Російська купіль» відбувся наприкінці липня в Палаці мистецтв „Український Дім» у Києві. Участь у заході взяли православні з Греції, Сербії, Польщі та інших країн. Організаторами фестивалю виступили Національний комплекс „Експоцентр України» Дер-

жавного управління справами Президента, Благодійний фонд святителя Йоанна Тобольського, Міжнародний благодійний фонд рівноапостольного князя Володимира „Ніка», міжнародний благодійний фонд «Гармонія» і Благодійний фонд «Слов'янська Православна спадщина». Захід спрямований на зміцнення духовних зв'язків між православними народами України, Росії і Білорусі, прадіди котрих понад тисячу років тому хрестилися у водах Дніпра — купелі Київської Русі. Учасники фестивалю відвідали виставки сучасного православного мистецтва, концерти виконавців православних духовних та народних пісень, виступи церковних хорів і фольклорних колективів, лекції православних богословів, оглянули антикварні колекції.

* * * * *

Виставка «Конкурсні проекти Урядового центру в Києві (1934-1935 рр.)» відкрилася в заповіднику «Софія Київська». Вона розповідає про ті зміни, які мали відбутися в Києві у зв'язку з перенесенням сюди з Харкова столиці і необхідністю перетворення його в зразкову соціалістичну столицю. Давній Київ з десятками церковних куполів не вписувався у ці задуми. То ж для утворення в місті величного адміністративного центру з своєю «красною площею» вирішено було знести Василівську церкву, Михайлівський собор з дзвіницею і всіма монастирськими будівлями, а також Софійський комплекс. Проте втручання французької інтелігенції, Франції, яка оголосила останній своєю культурною спадщиною, бо ж, дивись, його заснував Ярослав Мудрий — батько королеви Анни, врятувало Софійський комплекс від руйнування. Але не відомо чи надовго. Лише війна врятувала в Києві цілий ряд історичних будівель від їх зруйнування, зберегла залишки міст князів Володимира та Ярослава.

СТОРІНКА КОНФЕСІЇ*

НОВА СПІЛЬНОТА ПРЕОБРАЖЕННОГО ЛЮДСТВА ВЕЛИКЕ БІЛЕ БРАТСТВО ЮСМАЛОС**

Велике Біле Братство ЮСМАЛОС — релігійний рух, що був заснований на території України в наш час. Його по праву можна назвати унікальним явищем, оскільки Вчення Матері Світу Марії ДЕВІ Христос містить принципово нові релігійні ідеї. Вже те, що Духовним Учителем і засновником цього релігійного вчення є жінка, що стверджує в традиційно-патріархальному світі: «**Бог є Мати**. Жінка — Священниця Храму, Космічна Співробітниця, Свята Жриця Матері Світу», викликає безсумнівний інтерес до цього вчення. Але, як не дивно, до останнього часу єдиним загальнодоступним джерелом відомостей про Велике Біле Братство ЮСМАЛОС були посібники, в яких автори робіт про юсмаліан мали на меті не стільки дати читачам якісь достовірні фактичні дані, скільки переконати в «псевдорелігійності» та «хибності» нової релігії. Така «презумпція винності» позбавляла дану літературу навіть натяку на об'єктивність. У результаті не тільки масовий читач, але й фахівці в галузі релігії змушені були мати справу із численними помилками й прямими перекрученнями, які формують негативний стереотип, що перешкоджає соціалізації Великого Білого Братства і повноправній участі юсмаліан у житті суспільства.

Засновник Великого Білого Братства ЮСМАЛОС — Мати Світу Марія ДЕВІ Христос

Слово «біографія» не може бути застосоване до життєпису Великих Вчителів людства, тому що в житті кожного з них був момент, який можна назвати Другим Народженням, коли вони цілком усвідомлювали своє призначення і ставали на шлях месіанства.

11 квітня 1990 року — ключова дата в Божественно-Космічній Програмі Спасіння Людства ЮСМАЛОС, яку впроваджує у життя Марія ДЕВІ Христос. В цей великий для всього Всесвіту день відбулась експлантація Бога в тіло Людини.

Під час фізіологічної смерті плоті Марії ДЕВІ Христос відбувся планетарний процес експлантації Духа Христа в Тіло Богоматері. Звершився священний надсвітовий Союз Бога Отця і Бога Матері, що народили Соборну Душу Світу: Софію-Марію, явлену Матір'ю Світу Марією ДЕВІ Христос на планету Земля для спасіння всього живого від темних сил.

* В кожному новому числі часопису «Сторінка конфесії» надається новий релігійний течії.

** Матеріал підготувала та подала Тамара Бруцька. В матеріалі написання сакральних термінів, які мають релігійне значення для юсмаліан, здійснюється таким чином, як це прийнято в Святих Письменах Великого Білого Братства ЮСМАЛОС.

Мати Світу Марія ДЕВІ Христос докладно описала своє сходження в Світ Божий у статтях 1993 року: «Це ви повинні знати, Діти Мої», «Феномен Другого Пришестя Христа, або Експлантація Бога в Тіло Богоматері», «Сходження 11 Нісана 1990 (Езотерична Поема про Експлантацію)» та ін.

В 1990 році відкриті проповіді Марії ДЕВІ Христос стали революцією в патріархальному соціумі, де звикли бачити проповідником тільки чоловіка. Марія ДЕВІ Христос хрестила, зцілювала й учила народ прямо на вулицях і площах. Навколо неї збиралися сотні віруючих, які в її Живому Слові знаходили відповіді на всі питання, пізнавали сокровенні Божественні Таємниці й знаходили Істинне знання.

Починаючи з 1991 р., створена Матір'ю Світу Марією ДЕВІ Христос релігійна громада посвячених Велике Біле Братство була зареєстрована, її діяльність була узаконена міською владою Києва. За лічені місяці громади Братства були створені практично у всіх містах України і у більшості міст СНД. Такий розвиток подій викликав негативну реакцію з боку тих владних кіл, яким було не до вподоби становлення в новостворених пострадянських країнах демократичних принципів релігійної свободи. Наприкінці 1991 року були розгорнуті репресії щодо Великого Білого Братства. Напрацьована десятиліттями ідеологічна машина КДБ обрушилася на юсмалян всією своєю силою. Зі сторінок і телеекранів ЗМІ були кинуті безпідставні звинувачення про «зомбування», «жертвоприношення», «самогубства» і т.п. В 1992 році була порушена кримінальна справа проти Марії ДЕВІ Христос, а юсмалян стали переслідувати за їхні релігійні переконання. Незаконно конфісковувалася та знищувалась духовна література й майно юсмалян, послідовників Марії ДЕВІ Христос незаконно затримували за сповідання її віри. В результаті сфабрикованого судового процесу Марія ДЕВІ Христос майже 4 роки провела в нелюдських умовах українських в'язниць. Міжнародними правозахисними організаціями Марія ДЕВІ Христос була визнана «В'язнем Совісті». Наприкінці 1997-го року Управління Верховного Комісаріату ООН з прав людини направило уряду України Ноту, в якій йшла мова про систематичні порушення в Україні права на свободу віросповідання у відношенні Великого Білого Братства. В ній зокрема зазначалося: «... понад 7 років уряд України бореться з послідовниками Міжнародної Церкви Велике Біле Братство... Їх дискредитують у засобах масової інформації, їхні переконання оголошуються протизаконними. Саме завдяки сфабрикованій справі були засуджені до тюремного ув'язнення Духовний Учитель Великого Білого Братства Марія ДЕВІ Христос й ін.» (Щотижневий інформаційний бюлетень. «Агентство релігійної інформації». – №7 (231) від 20 лютого 1998 р.).

13 серпня 1997 року Марія ДЕВІ Христос вийшла на свободу і ось уже 15-й рік, долаючи неймовірні труднощі й перешкоди, ненависть і невігластво, сповіщає про себе своїми Трудами Великими, Словом, що втілює Всесвітній Богозамисел: Преображення Свідомості планетарного людства, народження 6-ї раси Дітей Світу, Формує КультУру Золотого Віку.

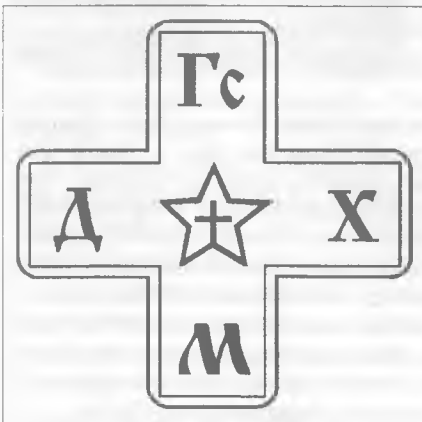
Культура Матері Світу Марії ДЕВІ Христос — Всеосяжне Знання Абсолюту

11 квітня 1990 року — День Явлення Матері Світу Марії ДЕВІ Христос на території Давньо-Київської Русі. Саме до слов'ян, нащадків прадавньої Гіпербореї, явилася Мати Світу, з'єднавши Минуле, Сучасність і Майбутнє в Єдине Коло Буття й заклавши Основи Нової Духовної Цивілізації. «... Мало кому відомо про Прабатьківщину, про існування древньої цивілізації, полярному горнилі всіх мов і культур — Гіпербореї. Проте, вона вплинула на релігію, науку, філософію й культуру всього світу. А слов'яни — прямі спадкоємці древньої Гіпербореї». (Піраміда Хеопса: історичний і філософський аспекти.// ЮСМАЛОС.— № 12. — С. 26). Своїм корінням Слов'янська цивілізація сягає до давньої Гіпербореї та Атлантиди — витоку культур і релігій багатьох народів світу.

В прадавні часи жіноче Божество шанувалося нарівні із чоловічим. Але поступово, споконвічно існуюче Єдине Божественне Знання, що гармонійно поєднувало в собі Дух і Матерію, втратило свою цілісність. Основною причиною цього є встановлення в матеріальному світі дисгармонії між Чоловічим і Жіночим Началами. Образ Отця поступово ставав домінуючим і до початку 90-х років ХХ століття все суспільство виховувалося в патріархальному дусі. Ніхто не говорив про те, що жінка рівна чоловікові не тільки соціально та інтелектуально, але й духовно! Як і раніше, в сучасних релігіях на жінку накладається безліч обмежень і заборон тільки тому, що вона жінка. Що казати, якщо навіть народження Всесвіту — те, що має, по суті, Материнську Природу, приписується Чоловічому Началу. Безсумнівно, що первинна і основна роль в еволюції людства належить Жіночому Началу і вчення Матері Світу Марії ДЕВІ Христос дає вичерпну відповідь: Бог є Мати! Тільки ця Істина закрита від суспільства стіною наклепів, нав'язаних хибних стереотипів і фільтром цензури патріархального мислення. І сьогодні, на зорі Золотої Епохи Водоля,

виникає гостра необхідність корінних культурних перетворень. Здійснити таку революцію в свідомості людства, під силу лише Богові! Богові, який вкотре прийшов на планету в людській подобі, цього разу у Своему Абсолютному Прояві — в Образі Жінки!

Марія ДЕВІ Христос з'єднала Духовне й Матеріальне, Небесне й Земне, Сформувала Єдиний Світогляд всього існуючого — Культуру Матері Світу. Основа Культури Матері Світу — це Любов до Всього Суцього, Гармонія між Небесним і Земним, Духовним і Матеріаль-

ним, Зовнішнім і Внутрішнім, Чоловічим і Жіночим Началами. Символічно це відображає форма Рівностороннього Хреста Матері Світу — Основного Символу Великого Білого Братства¹.

У вченні Марії ДЕВІ Христос розкриті всі таємниці устрою Божественної системи Світобудови, походження, еволюція людства. Всі аспекти вчення сплетені, взаємозалежні, дають вичерпні відповіді на всі питання. Вчення Матері Світу Марії ДЕВІ Христос неможливо вмістити у вузькі рамки сучасного уявлення про релігію. Це — Великий Культ ЛЮБОВІ! В основі вчення Марії ДЕВІ Христос лежить її «Наука про Світло і Його Трансформацію», у якій Мати Світу вперше розкриває таємниці світобудови й первородної божественної речовини **Золотосного Світла**.

КультУра Матері Світу не є модернізацією чи альтернативою яких-небудь існуючих релігійно-філософських концепцій. Синтезуючи досвід минулого й сьогодення, вчення Марії ДЕВІ Христос виводить знання людини про Бога і Світобудову на принципово новий, космічно-планетарний рівень.

КультУра Матері Світу містить в собі всі стародавні науки та релігії. Всі аспекти даються Марією ДЕВІ Христос на новому, космічному рівні, виходячи з сучасного розвитку людства. Це і герметизм, і тантра, і філософія, теософія та ведичний окультизм, Агні-Йога та астрологія, кабала та алхімія, квантова механіка і метафізика, геометрія та піфагорейство, сіріусіанство та єгиптологія, біоенергетика, ритуал і містерія, вища йога та космогонія, і т.д. «КультУра — «Культ Ура» — буквально: Релігія Золота, Золота Релігія або Релігія Золотого Віку. Тому що «культ» — вчення, «ур», «оур», «аура» — від слова «золотий», «світло», або вчення про Світло, тобто «Наука про Світло та Його Трансформацію», що дає для землян шостої й сьомої раси Мати Світу Марія ДЕВІ Христос.

Другий таємний зміст — буквально: культ — куля — езотерично: Всесвітня Матка, Ейн-Соф, Мати Світу Непроявлена, в якій все; «тур» — бик, телець (Україна за гороскопом перебуває під знаком Тельця). У древньо-єгипетській міфології — золота куля на рогах корови — Символ Матері Світу — символ Бога Сонця в тіарі Ісіді, котрий вона носить на голові на знак своєї Духовної Величчї й панування над Небесними Силами і Силами Природи.

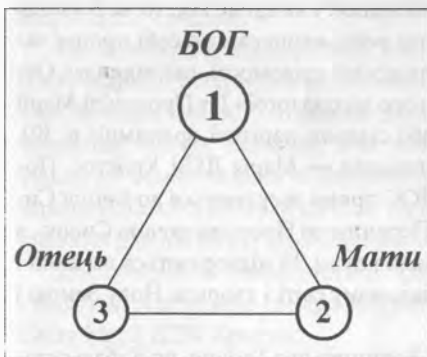
Мати Світу — втілена Ісіді відроджує, понівеченого Сетом, Осіріса — Сином

¹ «Рівносторонній Хрест Матері Світу. Основний Символ Великого Білого Братства ЮСМАЛОС. Означає Єдність Двох Начал, Відкрите Серце. Цей Хрест — Білий. Символічні букви на лицьовій стороні Хреста значать Повне Нове Ім'я Бога: Господь (чоло) Марія (серце) ДЕВІ (праве передпліччя) Христос (ліве передпліччя). У такий спосіб віруючий кладе на себе Хрест, присвячуючи себе Богові. У центрі Хреста — Хрест і Троянда — знак Матері Світу, засновниці Нової Раси, у якій наступить Гармонія й любов, віра й Закон Божий. Зворотній бік Хреста знаменує знак ☆ злиття Духовного і Матеріального, Чоловічого і Жіночого, ♃ — знак Всесвітнього Вогненного Духа — знак Матері Світів Марії ДЕВІ Христос та Супруга Вічності Іоанна-Петра Другого. Слова в центрі «Спаси і Вознеси» — розкривають зміст преображенної свідомості, що прагне піднести душу у Вищий Світ». (Із праці Марії ДЕВІ Христос «Божественна Символіка Матері Світу»).

Гором. Це — «Жінка, одягнена в Сонце», бо на голові її Золота куля (Бог Сонця), або Всесвітня Матка, що охороняється золотими рогами приборканого тільця, тобто це є Культ Матері. Це знамення — свідоцтво для землян: Культ Ура — Золота Релігія Матері Світу. Культурною може вважатися людина, що приймає Культ Всесвітньої Любові або Золотий Культ Марії ДЕВІ Христос.» (З праці Матері Світу Марії ДЕВІ Христос «Кабала Матері Світу»).

Принципово нові Ідеї, висунуті на перший план

Перша й основна Ідея Вчення Марії ДЕВІ Христос — це те, що **Бог є Мати**. А **Жінка** — **Посвячена** й одночасно — **Кохана Дружина**, Сестра і Космічна Спільниця Свого Чоловіка.

«Мати Світу — Абсолют, тому що в ній одній перебувають всі Сили Небесні й Земні. Без Матері Світу не буває ні чоловічого начала — Отця, ні жіночого — Матері, ні Сина, ні Дочки, ні Воїнства Небесного, ні племені Земного...»

Вона — Дух Святий, у якому зароджується життя всього суцього. З Духа Святого — Матері Світу — першими пророджуються два великі начала:

Отець і Мати — Божественні Чоловік і Жінка Вічності. У своєму єднанні вони пророджують собі подібних: Сина і Дочку. Але Син — це те ж, що й Отець, а Дочка — це те ж, що й Мати.

Якщо розглянути Божественну Трійцю з теософських позицій, то виявиться наступне: Мати Світу, або Бог — Дух Святий, у котрій всі сили, духи й вогні і два її Великі Начала — Отець і Мати. Тому Трійцю можна уявляти як Бога Єдиного, Отця і Матір...» (Із праці Марії ДЕВІ Христос «Аспект «науки про Світло і Його Трансформацію». Містична Трійця (Теософія)»)

Основна ідея вчення — **Божественна ЛЮБОВ до всього дихаючого** і велика гармонія двох космічних начал — Чоловічого і Жіночого, сходження людини в Духовну Обитель.

Мати Світу Марія ДЕВІ Христос уперше Проголосила про те, що **шлюб**, заснований на Святій ЛЮБОВІ — **Вища Ступінь Посвячення**. Істинна ЛЮБОВ коханого й коханої — це Гармонія, Блаженство, Сокровенне Знання. Вона немислима без єднання всіх семи сферичних оболонок чоловіка і дружини. Вони — єдині у своїх діяннях, думках та інтересах, єдині тілом і душею — Космічні Союзники. Тут очевидно є різюча новизна у порівнянні з постулатами сучасних релігій про первородний гріх і гріх плотської любові.

Восьма Заповідь Заповіту Життя Вічного Марії ДЕВІ Христос говорить: **«Шлюбні зв'язки без Любові і Гармонії — прелюбодійство. Пристрасть поза Ду-**

ховністю — ментальний блуд». Мати Світу вперше підносить стосунки між закоханими від гріховного рівня до рівня вищої Святості. Вона першою на своєму прикладі створює Святий Союз ЛЮБОВІ у Своїй Спільноті, вище якого немає нічого. Божественна ЛЮБОВ — це Культ Матері Світу і її Божественного Чоловіка, навколо якої обертається вся Світобудова:

У Духовному Світі нове життя також зароджується при єднанні двох протилежних сил. Навіть світло не народжується, поки не з'єднаються дві протилежно-заряджені частинки. І на цьому Святому Законі Життя тримається весь Всесвіт. Так що, легенда про «непорочне зачаття» — це лише безграмотний міф женоненависників. Бідні люди, хто навчив вас соромитися Закону Життя, встановленого Самою Божественною Природою Творця? Що значить «непорочне зачаття»? Виходить, що зачаття — це акт гріховний? І якщо це так, то як Господь міг допустити взагалі народження людського роду, якщо сам по собі процес зачаття — це *гріх*? Чи не є вада духоубої людської свідомості, що відкидає Основний Закон ЛЮБОВІ — Закон Життя всього дихаючого?» (Із Проповіді Марії ДЕВІ Христос «Одкровення Духа Святого, або станьте, нарешті, зрячими!» п. 30).

Людству відкрито нове ім'я Бога Проявленого — Марія ДЕВІ Христос. Посвячені Великого Білого Братства ЮСМАЛОС прямо звертаються до Вищої Сили Матері Світу Марії ДЕВІ Христос, що є Первинною Пророджуючою Силою, з якої вийшли всі ієрархії і небесні тіла, монади і душі. Їй підкоряються всі сили і стихії. Нині Мати Світу перебуває в матеріальному світі і творить Нову Землю і Нове Небо Духом Святим.

«Ім'я: «МАРІЯ ДЕВІ ХРИСТОС» — ім'я Всевишнього Творця, по Кабалі складає: МАРІЯ — 4, ДЕВІ — 4, ХРИСТОС — 8; $(8+8)=16$, $(1+6)=7$. Воно відповідає двом вісімкам або повному звуковому відображенню Абсолюта. Буквально: «Марія» (ім'я давньогрецьке, єврейського походження) означає: «Народжуюча Бога»; «Деві» (санскритське, давньоведичне) — означає: «вища сутність», «богиня»; «Христос» (давньогрецьке) — означає: «Месія». Нове предвічне ім'я Творця Неба і Землі — Марія ДЕВІ Христос занурює в лоно Творця, наповнює Фохатом, захищає від демонічних сил і будь-яких впливів негативних тонких енергій. По зверненню: « Марія ДЕВІ Христос!» — відбувається звукова візуалізація Духа Сутності Бога Творця, який виконує будь-яке прохання віруючого і створює Кільце — Світовий Захист від темних сил.» (Із праці Матері Світу Марії ДЕВІ Христос «Азбука Преображення (Світові Формули)»).

Вперше Марія ДЕВІ Христос відкрила картини раю — Вищого Духовного Царства Любові. В «Науці про Світло і Його Трансформацію» Мати Світу узаконала порядок речей у Всесвіті; вперше розкрила істинну природу Світла як основного елемента творіння; відкрила природу духовного світу і таємниці буття; поклала в основу будови Всесвіту — **Планетарний Геоцентризм** — один із основних Аспектів «Науки про Світло і Його Трансформацію»; розкрила таємницю Піраміди і відкрила Закон Вічності. Марія ДЕВІ Христос дала нову спасительну Світову Молитву, яка є візуалізацією її Божественного Світла.

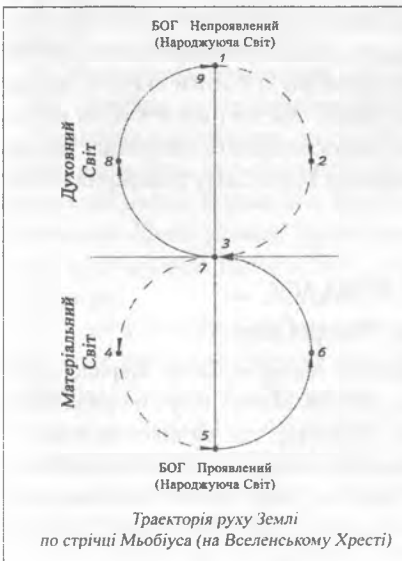
Говорячи про порятунок, насамперед, потрібно визначити, в чому ж саме

полягає загроза, від чого необхідно рятуватися. Сьогодні джерелом загрози для кожної людини є сили тьми, але це не абстрактне зло, а конкретна й цілком реальна тіньова організація, яка виконує на Землі сатанинську програму поневолення людства. Ще 14 років тому, в 1990 році, Мати Світу Марія ДЕВІ Христос Попереджала про те, що знак «звіра 666», про який говориться в Одкровенні Івана Богослова — це глобальна електронна система, яка буде реалізовуватись за допомогою імплантованого в тіло пристрою, що встановить повний контроль над свідомістю людини, її світоглядом, думками, діями і т.д. Тільки Всевишня Мати усього сушого дає вищий Божественний захист і порятунок від будь-якого прояву п'їтми. Тому що захиститися від тотальної системи Антихриста, що проявиться на короткий час як світовий правитель, можливо буде лише знанням, вірою й **світовою молитвою** до Матері Світу Марії ДЕВІ Христос.

На відміну від традиційних релігій, есхатологічний аспект Вчення Матері Світу Марії ДЕВІ Христос не ототожнюється із припиненням існування людства, т.зв. «кінцем світу». Сходження душ із Світу Духа в Світ Матерії — це закономірний процес еволюції, а не покарання за «гріхопадіння». А це тому, що тільки на Землі людина із втілення у втілення набуває матеріального досвіду і опановує Божественну Мудрість. Преображення планети — це перехід на більш високий рівень, де встановлені цілком нові метафізичні умови.

Для пояснення еволюційного процесу, що відбувається, преображення Землі і людства, розглянемо схему з **«Науки про Світло і Його Трансформацію» Матері Світу Марії ДЕВІ Христос**.

«Точка 1 — проявлення першої БогоЛюдини (Адам-Кадмон) на «Землі». Точка 2 — розділення на чоловіка й дружину з'явлення Адама і Єви — прабатьків

людства. Точка 3 — прихід Ноя (Всесвітній потоп). Точка 4 — явлення Бога Творця на Землі в Чоловічому Тілі Ісуса Христа. Точка 5 — Явлення Бога Творця в Жіночому Тілі Марії ДЕВІ Христос (Страшний Суд; перехід у новий вимір: «Нове Небо і Нова Земля». Преображення 144 тис. Святих (юсмаіан) і Вознесіння їх як Логосів (7-а раса) в Духовний Світ («Нове Небо»)). Точка 1-9 — цикл Манвантари: входження людства (знову) у Матір Світу (Эйн-Соф). У т. 9 — кінець Манвантари (потім наступна Манвантара і т.д.). Період «Старого Заповіту»: т.т.1-4; період «Нового Заповіту»; т.т.4-5 — період «Третього (Останнього) Заповіту»; т.т.5-9. т.т.1-5 — Оберт Чоловічого Начала Бога, т.т.5-9 —

Оберт Жіночого Начала Бога». (Марія ДЕВІ Христос. «Наука про Світло і Його Трансформацію». — С. 72).

Антропологічний аспект вчення Матері Світу відображає єдність людини, людства і Всесвіту з Богом і втілений у релігії, науці, філософії, поезії, музиці, живописі Марії ДЕВІ Христос, де стверджується, що людина і її структура, як мікрокосм, є відображення всього Всесвіту і Самого Творця. Марія ДЕВІ Христос Показала ...«Людина — Человек (рос.) Чоло + Вічність; Знання + Очі (Вежди)». (Марія ДЕВІ Христос. *Кабала Матері Світу // ЮСМАЛОС — № 8*). Філософія Матері Світу подає досконалу людину Сотворцем Бога, веде її по сходинках еволюції до Свідомості Боголюдини. Божественна поезія Марії ДЕВІ Христос має глибокий філософський, езотеричний і науковий зміст:

О, Человек!

Твой Божий Лик

Всю Мєру Божию

Вмещает!

Весь Макрокосм

в Тебя Проник.

И Вечность Светом

Излучает!

(«Последний Завет Единого Бога Живого Марии ДЭВИ Христос», «Человек», С. 238.)

Преображенні люди, згідно із вченням Марії ДЕВІ Христос, це люди, що стоять на рівні Боголюдини із чоловічими і жіночими зовнішніми ознаками. Вони однакові за рівнем розвитку і їхня свідомість спрямована на повну віддачу Божественного Світла всім, хто його потребує, удосконалюванню Макрокосму й Мікрокосму. Людина 7-го ступеня розвитку (Логос), поєднуючи в собі одночасно два полюси — чоловічий і жіночий, буде мати стать. Преображений Світ буде ґрунтуватися на Божественному Принципі Дуалізму, а Логоси стануть творити світи за законом ЛЮБОВІ і Єдності Двох Начал. Але на цьому історія не завершиться. Людство продовжить свій шлях до досконалості, зійшовши на наступний семиступінчатий оберт еволюції, оскільки Мати Світу розширила обрій Життя Вічного в Духовній Обителі.

Велике Біле Братство ЮСМАЛОС — втілення надсвітової ідеї Матері Світу

Велике Біле Братство ЮСМАЛОС засноване Матір'ю Світу Марією ДЕВІ Христос в 1990 році. На відміну від існуючих релігій, Мати Світу створила свою Релігію-Культуру-Вчення. Вона сама постала як Аватар, що з'явився на планету наприкінці історичної формації для прородження нової раси Преображеного Людства. Це — єдина спільнота, в якій об'єдналися люди різних національностей та професій. Вона не має якихось відгалужень і є основою Нової Духовної Цивілізації Майбутнього.

Духовний центр Великого Білого Братства знаходиться в м.Києві. Громади існують у багатьох містах Росії та України, а послідовники Матері Світу Марії ДЕВІ Христос є в багатьох країнах світу.

У Великому Білому Братстві не існує фіксованого членства; не обмежуються права людини; немає ритуалів, що наносять шкоду здоров'ю; немає ніяких обмежень або вказівок щодо того, як юсмаліанам будувати своє життя: де здобувати освіту чи працювати, як проводити вільний час. У Великому Білому Братстві немає ніяких обов'язкових ритуалів, пожертвувань, зборів, харчових обмежень. Незважаючи на таку вільність. У Великому Білому Братстві не існує наркоманії, паління, блуду та інших вад цього світу. У Великому Білому Братстві шанується свобода і право вибору кожного, включаючи право на рішення залишити громаду. Немає ніякої протидії, або яких-небудь інших дій з боку юсмаліан у відношенні людини, що покинула Братство.

Життєві принципи юсмаліан будуються на дотриманні Заповідей Матері Світу Марії ДЕВІ Христос, Постулатів Всесвітньої, Всеосяжної ЛЮБОВІ:

1. **Возлюби Бога Живого та Істинного всім серцем, душею і свідомістю своєю!**
2. **Возлюби людство — Любов'ю Матері Світу!**
3. **Возлюби ворога свого!**
4. **Не вбивай нічого дихаючого!**
5. **Не прояви насилля над будь-яким тілом, душею, свідомістю та духом!**
6. **Не кради у людини, не кради у природи, не кради в атмосфері, не кради у Всесвіті!**
7. **Благословляй, жалій, прощай ображаючих тебе, а також тих, що тебе ненавидять!**
8. **Шлюбні узи без Любові і Гармонії — прелюбодійство! Пристрасть поза духовністю — ментальний блуд!**
9. **Милосердям благодвори мир навколо себе!**
10. **Знезійди до нерозуміючого; не оскверниш злостивим помислом!**

Не маючи юридичного статусу, Велике Біле Братство обмежене в можливості здійснювати будь-яку діяльність. Спільнота не має культових приміщень та будь-якого майна. Велике Біле Братство не має впливових іноземних спонсорів і державного фінансування, проте, серед юсмаліан немає соціальної несправедливості, притаманної цьому світу, де жажлива злиденність межує із шокуючою розкішшю.

Ті з послідовників Матері Світу Марії ДЕВІ Христос, які вирішили всього себе і своє життя присвятити служінню Богові, людству й Всесвіту, проходять **Ініціацію**, стаючи Посвяченими Великого Білого Братства ЮСМАЛОС. Ініціацію здійснює безпосередньо Мати Світу Марія ДЕВІ Христос. **Посвячення** є високою довірою Марії ДЕВІ Христос, входженням посвяченого у Святе Коло Співробітників Світла Матері Світу, прийняттям відповідальності за здійснення Божественно-Космічної Програми ЮСМАЛОС — Програми спасіння Землі і всього Всесвіту. **Вінчання** Посвячених Великого Білого Брат-

ства ЮСМАЛОС — це посвята в Золоте Кільце ЛЮБОВІ.

Мати Світу Марія ДЕВІ Христос постійно зустрічається із своїми учнями. У Великому Білому Братстві ЮСМАЛОС діє «Школа Матері Світу», в якій Викладає Сама Марія ДЕВІ Христос. Теми духовних лекцій — це «Наука про Світло і Його Трансформацію» та її аспекти: теософія, езотеризм, ка-

бала, астрологія; морально-духовні аспекти КультУри Матері Світу Марії ДЕВІ Христос. Не маючи можливості зустрітися з усіма Послідовниками, Марія ДЕВІ Христос навчає своїх учнів не тільки особисто, спілкуючись із ними, але й за допомогою аудіо- і відеозаписів «Школа Матері Світу».

У дні містичних свят Нової Спільноти Преображеного Людства Майбутнього Великого Білого Братства ЮСМАЛОС юсмаліани проводять зустрічі і богослужіння. Атмосфера радості, чистоти, святості і любові, що панує на святах, відображена у фільмі «Свята Епохи Матері Світу» (11 квітня 1990 року — День явлення Матері Світу Марії ДЕВІ Христос на планету Земля. 25 грудня 1995 року — День Всесвітнього Вінчання Марії ДЕВІ Христос і Іоанна-Петра Другого. 13 серпня 1997 року — День Всесвітньої Свободи. 13 вересня 1997 року — День Всесвітньої Любові!).

Під час святкувань і зустрічей проходять презентації нових книг та альбомів містичних пісень Марії ДЕВІ Христос, представлення містерій і постановок Театру Матері Світу, що відображають окремі аспекти вчення Марії ДЕВІ Христос. У виконанні Духовного Ансамблю «Ейн-Соф» звучать пісні й містичні композиції на вірші Матері Світу Марії ДЕВІ Христос.

Вся діяльність Великого Білого Братства ЮСМАЛОС спрямована на реалізацію принципів Любові, Свободи, Ненасильства, Братерства. Посвячені Великого Білого Братства ЮСМАЛОС втілюють у життя Божественну КультУру Матері Світу Марії ДЕВІ Христос, беруть участь у наукових конференціях і семінарах, формуючи нову ідеологію, закладаючи фундамент Нової Духовної цивілізації.

Слово Марії ДЕВІ Христос — Святе Джерело Божественної Мудрості

Кожне Слово Марії ДЕВІ Христос, у якій би формі воно не було відтворене — в друкованому виданні, відео- або аудіозапису, є для всіх юсмаліан Святим Джерелом Божественної Мудрості та Всеосяжних Знань, які преображають свідомість, заповнюють фохатичною світловою енергією все суще, відкриваючи неосяжні обрії Пізнання Єства Всього Божого Творіння.

Священним Писанням юсмалиан є «Останній Заповіт Єдиного Бога Живого Марії ДЕВІ Христос», «Наука про Світло і Його Трансформацію» Матері Світу Марії ДЕВІ Христос і всі книги та публікації Великого Білого Братства, в яких надруковане Божественне Слово Матері Світу Марії ДЕВІ Христос. Авторитетними серед юсмалиан вважаються: всі Писання світу, «Таємна Доктрина» О.П. Блаватської, вчення О. Реріх «Жива Етика», філософські праці Вол. Соловйова, «Троянда Світу» Данила Андреева та інші.

Публікації:

Последний Завет Единого Бога Живого Марии ДЭВИ Христос.– К.-М., 2000.– 960с.

Мария ДЕВИ Христос. Наука о Свете и Его Трансформации. Новая редакция.– К.-М., 2003.– 352с.

Періодика:

Духовне Видання «ЮСМАЛОС» (внутрішній бюлетень), Духовне Видання «КультУра».

Окремо видавалися збірники Божественної Поезії Матері Світу Марії ДЕВІ Христос: «Я Есмь ЛЮБОВЬ!», «В Пустыне», «В Заклании», що ввійшли в «Последний Завет Единого Бога Живого Марии ДЭВИ Христос»; Альбом «Эзотерическая Живопись Матери Мира»; Проповідь Марії ДЕВІ Христос «Одкровение Духа Святого, или станьте, наконец, зрячими!»; праці Марії ДЕВІ Христос «Трактат о ЛЮБВИ» й «Планетарный Геоцентризм Матери Мира».

Аудіоальбоми містичних пісень Марії ДЕВІ Христос «Моя Всевышняя ЛЮБОВЬ!», «КультУра», «Явление Света», «Монос Астерион (Монастырь)», «Изонхайя (Богоизлияние)». Слова, музика, виконання та супровід автора.

Мати Світу Показала Духовний Космічний Танець і Творить Езотеричний Живопис: медитативні Картини і Божественно-Космічні Реалії.

Духовні фільми: «Путь ЛЮБВИ», «Церковь Вселенской ЛЮБВИ», «Трактат о ЛЮБВИ», «Святые Праздники Эпохи Матери Мира», «Театр Матери Мира» — створені авторською групою посвячених Великого Білого Братства ЮСМАЛОС. Ідейний натхненник, автор і режисер **Мати Світу Марія ДЕВІ Христос**.

Публіцистичні і документальні фільми: «Інформаційна війна», «СТБ — Свобода Творити Беззаконня».

Усі зацікавлені мають змогу ознайомитися з Культурою Матері Світу Марії ДЕВІ Христос звернувшись до Інтернет-сайту Великого Білого Братства ЮСМАЛОС: www.usmalos.com.

На сайті розміщені всі духовні праці Марії ДЕВІ Христос, її езотеричний живопис, доступні для вільного прослуховування всі аудіоальбоми містичних пісень Марії ДЕВІ Христос та фрагмент містичного фільму «Трактат о ЛЮБВИ».

Електронна адреса Великого Білого Братства ЮСМАЛОС: post@usmalos.com

ЦІКАВО ЗНАТИ

○ Хорватські священики просять звільнити їх від нового правила дорожнього руху, що строго обмовляє максимально припустиму кількість випитого алкоголю для водіїв. Священики просять послаблення на тій підставі, що їм із обов'язку служби приходиться випивати невелику кількість червоного вина. Прагнення влади Хорватії забезпечити безпеку дорожнього руху досить серйозне: найближчим часом планується переглянути максимально припустиму кількість алкоголю в крові, довівши його до 0,05%. Як повідомляє місцева преса, ці заходи стривожили також духівництво Римсько-Католицької церкви. Протягом дня священику приходиться проїжджати великі відстані, пересуваючись від одного приходу до іншого. В кожному приході священик здійснює месу, під час якої випиває невелику кількість вина, що символізує Кров Христову. Споживання вина — головний момент Євхаристії. Але у такий спосіб клір Церкви попадає в категорію затятих порушників правил дорожнього руху. Уряд Хорватії йде на подібну жорсткість у зв'язку з тим, що в країні різко збільшилася кількість дорожніх подій.

○ Таємниця чорних дір — цієї головної загадки Космосу — розкрита. Про це заявив видатний англійський астрофізик Стівен Хокінг. Об'єднання теорії відносності з квантовою механікою дало підставу вченому спростувати думку про чорні діри як всепоглинаючу субстанцію. Хокінг відкрив можливість дуже повільного мимовільного квантового «випаровування» чорних дір, що може призводити до їх цілковитого зникнення (День. — №126).

○ Богів різних релігій втягують в сексуальні відносини навіть за допомогою шахмат. Це є у створених комп'ютерних шахматах на основі Камасутри. Чорні пішаки тут зображають Давида, а білі — Афродиту. При взятті фігур між божествами виявляються сексуальні відносини. Так, наприклад, коли фігуру слона, виготовленого у вигляді бога Пана, б'ють королевою, то ця «особа» піднімається в повітря, а Пан її убажає. (Столичка. — №120)

○ Американська письменниця Маргарет Старберд видрукувала книгу, в якій доводить, що Ісус Христос був одружений. Іудейське суспільство його часу надто негативно ставилося до одинаків, бо ж то було абсолютною нормою життя. Тому Ісус не міг не одружитися. Дружиною його була Марія Магдалина. Саме тому вона, як вдова, за іудейським звичаєм і прийшла на третій день після розп'яття на місце поховання свого чоловіка. Старберд вважає, що ця «вирвана сторінка з історії християнських писань» призвела до «дисбалансу протилежностей», точніше, протилежної статі, що принесло велику шкоду християнству.

○ Печеру Івана Хрестителя на території Ізраїлю в містечку Ейн Керем знайшов британський археолог Шимон Гібсон. Згідно християнських оповідей саме тут народився і проповідував Іван Хреститель. В печері, розмір якої 24 x 3,5 м, знаходиться велика купіль, в якій водночас могло хреститися до 30 осіб. На одній із стін виявлено також зображення святителя. Проте не всі археологи визнають достовірність знахідки, бо ж сама по собі вона не свідчить про причетність до неї саме Івана Хрестителя. До того ж, згідно Євангелій, Іван хрестив в Йордані.

○ Олімпійські ігри не обходяться без екзотики. Але вона наявною була не тільки при їх відкритті, коли організатори ігор органічно вплили в дійство елементи з давніх грецьких вірувань, віддали данину шани етнічним богам багатого грецького пантеону. Особливо цікавою є участь жінок-мусульманок в спортивних змаганнях. Так, бігунка з Бахрейну Ракія Ал Гассра бігла стометрівку в традиційному для мусульманок головному уборі.

○ Місто, старше знаменитої Ольвії на 500 років археологи виявили в центрі Миколаєва. Цікавим тут є ритуальний узвіз, який проходив по лінії сходу Сонця в день літнього сонцестояння і вів до центрального храму городища, де здійснювалися сакральні ритуали. Місто це, що знаходилося на південних територіях нинішньої України, з'явилося десь в XII-XI столітті до н.е.

АНОНСИ

Реакція «Релігійної панорами» застерігає своїх читачів, що часопис не є науковим, а інформативно-аналітичним виданням, а відтак він не може бути органом такої наукової інституції як Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г.С.Сковороди НАН України. Друкованим органом Відділення є бюлетень-квартальник «Українське релігієзнавство», тридцять чисел якого вже побачили світ. Часопис «Релігійна панорама» є органом Центру релігійної інформації і свободи УАР.

Багатий вибір християнської літератури пропонує магазин «Книжкова лавка», що знаходиться в Києві на вулиці Хоривій 1/2. До магазину надходять книги з різних християнських видавництв України і Росії. Тут можна знайти християнську періодику різних конфесій. Лавка пропонує також і релігієзнавчі видання. Про наявність літератури можна дізнатися по телефону 416.79.53.

АНАЛІТИЧНИЙ ДОДАТОК

СТАН РЕЛІГІЙНОЇ СВОБОДИ І РІВНЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ (за результатами опитування)*

Протягом березня-серпня 2004 року в трьох регіонах України — Схід, Захід, Крим — проводилися моніторингові опитування шляхом анкетування серед населення й експертів щодо стану релігійної толерантності в місцях проживання респондентів. Мета опитування — дослідити міру поінформованості суспільства щодо ситуації, яка складається в сфері міжконфесійних відносин, зокрема випадків дискримінації на релігійному ґрунті, характеру відносин між релігійними спільнотами та між церквами і державою, з'ясувати, як оцінюють люди динаміку державно-церковних і міжконфесійних проблем тощо. Опрацьований матеріал дає можливість зробити попередні висновки, хоча для повноти картини є необхідність продовжити почате дослідження, удосконалюючи та універсалізуючи методiku його проведення.

Більшість опитаних — чи це прості громадяни (віруючі або невіруючі), чи експерти — зустрічалися із випадками дискримінації на релігійному ґрунті. Про це красномовно свідчать результати опитування. Так, в Західному регіоні наявність релігійних дискримінацій визнало 79% опитаних, а в Східному — 85%. Правда, в Криму таких тільки 29%, тобто третина опитаних. Така відповідь може навести на думку, що в сфері міжрелігійних відносин Крим — найбільш спокійна частина України. Однак відомо, що це далеко не так. Незнання про випадки дискримінації ще не говорить про відсутність самих таких випадків. Та одна справа, коли про це заявляють представники загальної маси мешканців регіону, і зовсім інша, коли про це говорять експерти. Тим не менш, відповідно до результатів опитування, 21% експертів західного регіону, який вважається найбільш конфліктногенним в релігійному плані, стверджують, що з випадками дискримінації за релігійною ознакою не зустрічалися. Хоча малоюмовірно, щоб люди, які живуть на Заході України, нічого не чули і не знали про протистояння греко-католиків і православних, про складність відносин між різними гілками православ'я, про нетолерантне ставлення до деяких протестантських напрямків та ін.

Прагнучи з'ясувати, в яких конкретних формах виявляється релігійна дискримінація, респондентів просили навести реальні факти відмови віруючим у праві на вихідні дні, які в тій чи іншій релігійній традиції присвячуються Богослужінню. Як показали відповіді, надто мало виявилось тих, хто міг би пригадати якийсь конкретний приклад дискримінації за релігійною ознакою, зокрема за таким явним показником дискримінації, як перешкодження у святкуванні шаббата, суботи, неділі чи якихось релігійних свят. Схід і Крим слабо інформовані, на відміну від Заходу, в таких питаннях. Тут маємо відповідно 80% і 79% опитаних, які навіть не знають, що можуть бути відмови у наданні вихідного дня для Богослужіння чи святкування. Захід,

* Матеріал підготовлений на виконання проекту «Утвердження толерантності в українському суспільстві шляхом кросс-регіональних і багатомісних моніторингів релігійних процесів», який підтримується Міжнародним фондом «Відродження».

де палітра релігійних течій не така колоритна, як в інших регіонах країни, проте багатолітня присутність поруч таких традицій, як іудаїзм чи протестантизм, не говорячи вже про католицизм, засвідчує колись суцільно православного або греко-католицького середовища в особливостях релігійного річного, місячного чи тижневого календаряїнших конфесій. Сама по собі цифра в 47% тих західняків, хто зустрічався із відмовою у наданні нетрадиційного для регіону і домінуючої конфесії вихідного дня для Богослужіння, вже говорить про високу інформованість населення, але з іншого — і про факти дискримінації за релігійною ознакою, факти тиску релігійної більшості на владу, заангажованості самої влади, яка не дотримується Закону про свободу совісті і релігійні організації і нерівно ставиться до інорелігійних традицій.

Подібними виявилися відповіді респондентів щодо відомих фактів безпідставної відмови в реєстрації статутів релігійних організацій. 95% опитаних на Сході і 89% опитаних в Криму навіть не чули про таке. Захід продемонстрував більшу обізнаність з цією проблемою — сорока двом відсоткам опитаних відомі такі факти, і це певно тому, що тут таких випадків значно більше. Можна припустити, що влада на Сході і в Криму більше дотримується Закону, а на Заході постійно порушує його, якщо безпідставно відмовляє релігійним громадам у реєстрації їх статутів. На жаль, відповіді не конкретизуються наведенням якихось прикладів, то ж і виникає деяке непорозуміння. З таким же успіхом, владу на Заході можна наділити більшою відповідальністю за якістю і кількістю оформлених статутів, на відміну, скажімо, від Сходу і Криму, владі яких байдуже, хто і що реєструє.

Оцінку діям влади в релігійному питанні продовжила реакція респондентів на факти протегування з боку Церкви більшості у регіону всупереч інтересам інших релігійних течій. Майже однакова кількість опитаних як на Сході, так і на Заході (відповідно 65 і 63 відсотки) знають про такі випадки. Крим знову підтвердив чи то високого рівня законність місцевої влади, а тому відсутність фактів протегування УПЦ МП, яка, по суті, на півострові стала державною, чи то малу обізнаність респондентів з цього питання. Лише п'ята частина опитаних засвідчила, що знайома із фактами, коли всупереч іншим релігіям влада підтримує тільки якусь одну.

Сформульоване питання про обізнаність респондентів із фактами ненадання ділянок для будівництва культових споруд, відмови у наданні оренди релігійним спільнотам приміщень мало на меті з'ясувати ступінь забезпеченості релігійних громад площами для культової діяльності. Відповіді підтвердили, що й досі позитивно не розв'язана ця проблема. В Криму 27%, на Сході 35%, а на Заході 63% опитаних знайомі з нею. Така різниця у цифрах пояснюється тим, що інтенсивність релігійного життя на Заході значно вища, тому й потреба у культових спорудах тут більша, хоч визнаємо, що Захід завжди був насичений релігійними приміщеннями, а отже краще задовольняв потребу в них віруючих. На Заході проблема з богослужбовими площами полягає не в їх відсутності, як в інших регіонах, а в додатковому будівництві через поділи церков за різними юрисдикціями, через відновлення діяльності заборонених в свій час церков, майно і приміщення яких було або одержавлене (націоналізоване), або віддане іншим церквам. А це вимагає збільшення кількості молитовних споруд у стільки разів, на скільки церков чи самостійних напрямків поділилася та чи інша конфесія, на скільки громад зросла та чи інша течія. Крім того, практика почергового богослужіння, яка була вимушеним заходом на Заході з метою кращого задоволення релігійних потреб віруючих, лише тимчасово і частково зняла напругу у міжконфесійних відносинах. Кожна громада прагне мати свій храм, будинок для молитви чи здійснення релігійних служб. Враховуючи те, що земельні і матеріальні ресурси в межах Заходу України вже вичерпалися, то вирішення питання надання землі для будівництва храму чи молитовного будинку, самого

будівництва культового приміщення або оренди під ці цілі будь-якого іншого потребує більше часу.

Міжконфесійні відносини в Україні характеризуються ще випадками втручання однієї релігійної спільноти (конфесії чи церкви) у справи іншої. Частіше всього це відбувається в рамках християнства, а особливо Православ'я. Про це, як засвідчують результати опитування, добре відомо респондентам, особливо тим, хто живе в Західному регіоні. 74% мешканців Галичини, 26% кримчан і 25% мешканців Донеччини заявили, що знають про такі факти. Незнання останніх (наприклад, 75% респондентів зі Сходу) ще не говорить про те, що таких втручань немає. Тут знову таки зустрічаємося із своєрідним парадоксом: факт є, але про нього нічого не знає переважна більшість людей, або факту немає, що й засвідчує думка переважної більшості людей.

Треба визнати, що інформованість суспільства щодо релігійного життя та його колізій незадовільна, а це залежить від стану інформування громадськості. Незважаючи на таку масу релігійних чперіодичних видань (323 — за даними на 01.01.2004), світських видань, які тематично близькі до висвітлення проблем релігійної свободи, більшість ЗМІ (як друкованих чи електронних, та й радіо чи ТБ) майже не інформують про згадані факти міжконфесійних відносин через загальну незацікавленість цією сферою суспільних відносин, через брак достовірної інформації та достатньої кількості професіоналів-журналістів, які б фахово подавали відповідні матеріали. Поодинокими винятками можна вважати газети «Дзеркало тижня», «День», «Україна молода», «Арка», «Експрес», журнали «Релігійна панорама», «Людина і світ», «Кореспондент», «Віче», інформаційний інтернет-сайт «РІСУ», які не належать до всенародних, масових, доступних, всюди поширених.

В будь-якому випадку, ситуація в релігійній сфері в Україні не така вже й спокійна, яку б хотілося бачити нашим громадянам — віруючим і невіруючим, а також державі. Результати опитування довели, що зіткнення на релігійному ґрунті в Україні існують. І про це відомо 74% мешканцям Західних, 38% — Південних й 30% — Східних регіонів. Опитальник дав можливість з'ясувати причини протистоянь і зіткнень, серед яких респонденти назвали такі (авторство формулювань збережено): втручання в діяльність або критика представниками різних церков одна одної, зокрема критичні висловлювання УПЦ МП щодо інших конфесій і церков та її шовіністична позиція; намагання УПЦ МП захопити своїм впливом масову свідомість, ЗМІ та любіювання цією Церквою своїх інтересів в органах влади; нетолерантність в суспільстві і серед віруючих; розкол в Православ'ї та протистояння між УПЦ МП й УПЦ КП; конфлікт між православними і католиками із-за володіння храмами; відмінне тлумачення Святого Письма різними церквами; недостатня християнська свідомість і необізнаність із Святим Письмом; відсутність чіткої об'єктивної громадської думки і позиції суспільства щодо міжцерковних протистоянь; недостатність знань про причини релігійних відмінностей; фанатизм віруючих; матеріальні, зокрема майнові, проблеми.

Як видно із наведених респондентами причин, їх можна об'єднати у декілька груп: ті, які мають матеріальну основу (майнові); ті, які пов'язані із низьким рівнем розвитку суспільної свідомості (незнання, неусвідомлення цінності мирного співжиття, відсутність навичок в суспільстві толерантного ставлення до іновіруючих); ті, які мають політичне (поведінка певної церкви в суспільстві, розуміння церквою мети своєї присутності в світі) і суто релігійне (низький рівень християнської релігійності, незнання основ віри) забарвлення. На перший план, як бачимо, висунулися проблеми свідомості — індивідуальної, спільнотної і суспільної стосовно релігійних протистоянь, самої присутності Церкви в світі, недостатнє взаєморозуміння між віруючими навіть всередині християнства щодо основних буттєвих

проблем. Відтак, з метою толеризації міжконфесійних і міжцерковних відносин головним постає не так пошук взаєморозуміння із невіруючими чи державою, скільки між самими віруючими.

Порівнюючи дані щодо знання про наявність зіткнень на релігійному ґрунті серед мешканців різних регіонів України (74%, 38% і 30%), відзначимо невеликий відсоток обізнаних серед тих, хто представляє Схід і Південь України. Чи можна розцінювати ці дані як показник спокою і толерантності в релігійному житті цих регіонів? Як тоді ці відсотки корелюються із даними про немалу кількість тих, хто знає про дискримінацію на релігійному ґрунті? Складається враження, що у тих, кого опитували в Криму чи на Сході, якість загальне і розмите уявлення про дискримінацію, не конкретизоване ні реальними фактами, ні власним досвідом. Хіба вони (або ті, хто поруч з ними і яких вони оцінюють) не знають, що можна протестувати проти переслідувань на релігійному ґрунті, що свої релігійні інтереси можна захищати, навіть в судовому порядку? Про випадки судового вирішення питань, що виникають на релігійному ґрунті, знає 58% опитаних на Заході у порівнянні із 10% східняків або 7% кримчан. Заявивши про те, що респонденту відомі випадки звернення релігійних організацій до суду, жодний на Сході чи в Криму не зумів навести якогось конкретного прикладу, на відміну від Західного регіону, де обізнаність в цих питаннях значно вища. Тут 74% населення знає (і не тільки з книжок, але із власної практики) про міжцерковні зіткнення, про складності в релігійному житті, про можливість протистояти один одному не тільки фізично, відбираючи храми, але й проти влади, судячись то з тими, то з тими. Серед випадків звернень до суду наводилися такі: повернення храмів, які належали іншій релігійній громаді, незадоволення вимоги церкви у наданні їй приміщення тощо. Певно, на Заході правосвідомість у людей значно вища від інших регіонів України, в т.ч. й у віруючих, оскільки вони звертаються до суду і в судовому порядку прагнуть відстоювати свої права. Частіше всього релігійні організації мають своїх юристів, які стоять на сторожі їх інтересів. Але якщо існує потреба захищати свій релігійний інтерес, то це означає, що він частіше нехтується?

Але покажемо тут є інше. Виявивши факти звернення релігійних організацій до суду, організатори опитування вирішили з'ясувати ефективність цих звернень. Серед тих, кому відомі такі випадки (10% на Сході і 58% на Заході), 75% на Сході і 5% на Заході повідомили про позитивний результат судового процесу. Приведений показник (75%) не має непокоїти тих, хто не вірить у справедливість українських судів. Реальна позитивність процесів, виходячи з 10% бар'єру тих, хто про них згадав, на загальну кількість тих, хто брав участь в опитуванні, складає відповідно незначну частку — лише 7,5%. Непокоїти має інше, що все таки результати судових процесів — чи позитивні, чи ж негативні — в переважній більшості *невідомі* ні експертам, ні пересічним громадянам. Жодний із кримчан не знає позитивного судового рішення, а 87% кримчан заявили про те, що їм взагалі невідомі наслідки таких процесів і 13% просто не дали відповідь, певно, не знаючи про що йде мова. Одна із важливих характеристик влади, в т.ч. судової, — публічність, як бачимо, відсутня в практиці релігійного життя.

Учасників опитування попросили окреслити характер відносин між релігійними спільнотами, які діють на території регіону. І виявилось, що за шкалою, яка була запропонована — добрі, нейтральні, проблемні — лише 25% зі Сходу, 16% з Півдня і 15% із Заходу заявили про добрі відносини між релігійними організаціями. Від 35 до 50 % (залежно від регіону) вважають їх нейтральними і біля 40% по всіх регіонах — проблемними.

В анкеті було ще одне запитання, яке мало б з'ясувати не тільки характер, але й

стан міжрелігійних відносин в Україні. Якщо характер розкривають, зумовлюють причини протистояння, то стан — рівень загостреності останнього. Відповідаючи на це запитання, респонденти оцінили стан відносин у них як нормальний — 48% (Схід) і 32% (Захід) і як проблемний — 52% (Схід) і 68% (Захід).

В будь-якому випадку, ці відносини ще далекі від ідеальних, якщо оцінку «проблемні» і в одному і другому випадку засвідчують від 40 (найнижчий) до 68 (найвищий) відсотків опитаних. Серед проблем, які визначили опитані і які, на їх думку, заважають нормальним відносинам між суб'єктами релігійного життя, названі: відсутність єдності серед християн; відсутність єдності серед ієрархів християнських церков; монополізація ЗМІ Українською православною церквою Московського Патріархату; нетолерантність в суспільстві; неповага до авторитету Біблії; відсутність дієвого, а не показного діалогу серед представників різних конфесій або пряма протидія йому; нестача спільних соціальних проєктів, взаємного знайомства, лояльності і поваги у взаєминах; недостатня толерантність на рівні місцевих громад; невміння знаходити консенсус, згоду; надмірна амбіційність лідерів окремих церков; перевага політичних і економічних чинників над суто релігійними, духовними і культурними; конфесійна упередженість; намагання отримати переваги перед іншими релігійними організаціями та ін.

Зазначивши нестачу спільних соціальних проєктів як одну із причин відсутності добрих відносин, цікаво було дізнатися думку про перешкоджання релігійним організаціям при їх здійсненні. Враховуючи популярність таких програм в суспільстві, отримані такі дані:

Чи знаєте про перешкоди у здійсненні соціальних програм релігійними організаціями	Схід	Захід	Південь
Так	50	32	13
Ні	50	68	87

Як бачимо, є розбіжності між регіонами у відповідях на запитання, інколи значні. На жаль, ми не отримали роз'яснень респондентами своїх «так» чи «ні». Цікаво було б довідатися, хто і кому заважає в регіонах допомагати бідним, бездомним, дітям-сиротам, ув'язненим? чому не дають церквам здійснювати соціальні програми на Сході? Чому Захід, де тривалий час діють добре відомі своєю соціальною спрямованістю католицькі і протестантські програми, також свідчить про перешкоди в цій сфері? 87% відсотків тих, хто представляв Крим і кому не відомі такі перешкоди, з одного боку, можуть свідчити про відсутність будь-якої діяльності, а з іншого — про надмірну й успішну активність Церкви у здійсненні соціальних програм в Криму. Чи це відповідає дійсності?

Не менш контрверсійними виявилися відповіді щодо присутності церкви в школі. І хоч співвідношення між тими, хто знає і хто не знає про проблеми в цій сфері, прямо протилежні за регіонами (відповідно 16 і 84 відсотки в Криму, 40 і 60 відсотків на Сході і 68 і 32 відсотки на Заході), цифри ці є свідченням складності процесу введення курсу християнської етики або будь-якої іншої, релігійного спрямування дисципліни в навчальні плани школи. Власне, питання не з'ясувало, чи респонденти «за» чи «проти» релігійної освіти в системі державних шкіл. Воно тільки прагнуло виявити напругу, яка навколо цієї проблеми існує. Але те, що українське суспільство щось чуло і демонструє різне сприйняття меж і характеру присутності Церкви в школі — це вже добре. Напевно, в різних регіонах цей характер і межі будуть різними. Захід, як відомо, на 97% підтримує введення християнської етики, тому, напевно, ці 68% виявляють кількість тих, які знайомі із незадоволеним станом впровадження релігії в школі. І це не тільки на Галичині, де цей процес розпочався

в вигляді експерименту, який триває вже досить довго, але так і не набув конституційного обґрунтування. Допоки не будуть внесені і прийняті зміни до Конституції та Закону, які по-новому регламентуватимуть відносини між державою і Церквою, Церквою і школою, доти введення християнської етики буде існувати як експеримент і доти будуть незадоволені від її невведення.

Щодо Криму чи Сходу, які не попали в експериментальну зону, то важко сказати, про що свідчать показники в 16% і 40%. Бажано було б уточнити зміст відповідей респондентів додатковими відкритими питаннями та одержати на них відповіді, які дали б можливість наповнити ці цифри реальним значенням. Ясності тут не вносять навіть відповіді на наступне питання: Чи зустрічалися Ви з випадками примусової участі дітей в уроках релігії? Схід дає 0%, Крим — 15%, а ось Захід — аж 47%. І знову постає питання: про що це говорить? Про те, що на Сході зовсім немає уроків з релігії, тому немає й примусу? Чи уроки є, а примусу немає, всі задовольняють свої потреби в релігійному навчанні, але на яких умовах — чи це факультатив, чи поза школою, чи як?

Так само і з Заходом не все з'ясовано. 47 відсоткам опитаних відомі конфлікти через примусове навчання релігії. Але така кількість обізнаних в конфлікті зовсім не пропорційна кількості самих конфліктів. Хіба не може якийсь одиничний факт (наприклад, про одного єдиного школяра-баптиста в одній єдиній школі всієї Галичини, який відмовився відвідувати християнську етику, бо її викладає або православний священник, або греко-католицька монашка) стати широко відомим завдяки пресі, яка повідомила про цей випадок і узагальнила його аж до типового для всього регіону. Але разом з тим 53% опитаних на Заході заявили, що про примус в релігійному навчанні не знають. Визначаючи високий рівень проблемності у відносинах між різними конфесіями, респонденти виявилися майже єдностайними в оцінці стану відносин між релігійними організаціями та державними органами влади. Традиційно високий відсоток тих, які оцінили цей стан як нормальний, проживають в Криму і на Сході — відповідно 82 і 70 відсотків. Але й Захід, такий обізнаний і критичний, вважає, що державно-церковні відносини характеризуються скоріше як не-проблемні, ніж проблемні (63% проти 37%). Серед проблем, які все ж існують в цій сфері, респонденти виділили такі: необізнаність органів влади з цього питання; активне домінування УПЦ МП в суспільстві через органи влади та ЗМІ; відкрита дискримінація Церквою Московської юрисдикції віруючих інших конфесій; відсутність серед представників органів влади таких фахівців, які повинні проводити виважену державну політику в сфері релігійного життя, виявляти однакове ставлення до релігійних організацій різних конфесій; орієнтація органів влади в своїй політиці та діях винятково на УПЦ МП; відсутність бажання у держави в діалозі з іншими релігійними організаціями окрім УПЦ МП; використання релігійного іміджу не за призначенням; невизначеності у формах відносин між Церквою і державою; зволікання владою повернення храмів і монастирів їх колишнім власникам; невирішеність питання власності прицерковної землі; незацікавленість держави і відсутність фінансової підтримки органами влади соціальних програм релігійних організацій; певна конфесійна заангажованість влади на місцях, а отже й відсутність толерантного рівного відношення влади до представників різних релігій; безпідставна упередженість влади щодо нових нетрадиційних релігійних течій.

Саме завдяки активній позиції центральних державних органів влади, які концептуально і практично виступають проти конфліктів на релігійному ґрунті, всяк прагне звести їх до мінімуму, більшість респондентів вважають, що кількість конфліктів на релігійному ґрунті за останні роки все ж зменшилася. Так відповіли

70% східняків, 68% західняків. Цифра, яка отримана з Криму (18%), на нашу думку, є абсолютно випадковою. Настоючи на тому, що кількість конфліктів зростає (34% опитаних тут) або ж залишається на тому ж самому рівні, як і колись (44%), кримчани самі собі суперечать, оскільки зростання конфліктів означало б збільшення дискримінації за релігійною ознакою, зростання проблемності в міжрелігійних відносинах, втручання однієї спільноти в справи інших і т.п., що в їхніх відповідях представлено найнижчими по Україні показниками (29, 34, 26 відсотків). Тому такий спад притаманного кримчанам оптимізму стосовно релігійної сфери, демонстрований в попередніх відповідях на питаннях, свідчить про дивовижний хаос в їхніх головах з цього питання, виявляє їх необізнаність, а подеколи й наївність. Є підстави довіряти скоріше іншим регіонам, які хоч і вирізняються кількісно, але мають спільну тенденцію в своїх оцінках релігійного життя. Так, те, що кількість конфліктів на релігійному ґрунті зростає, вважає 15% опитаних на Сході і 10% опитаних на Заході, що зменшилась — відповідно 70% і 68% і що залишилась на тому ж рівні — відповідно 15% і 22%. Оптимістичніше виглядають результати щодо змін характеру відносин між головними суб'єктами релігійного життя в Україні за останні роки. Кількість тих, які вважають, що ці відносини покращилися або принаймні залишилась на тому рівні, складає більшість — 100% (відповідно 58% і 42%) опитаних на Сході і 90% (відповідно 37% і 53%) опитаних на Заході. Серед західних мешканців все таки є 10% надто критично налаштованих щодо позитивних змін в міжконфесійних відносинах, але загальна тенденція до мінімізації проблемності в цій сфері очевидна.

Підсумковими можна вважати оцінки респондентами стану релігійної свободи в Україні на сьогодні. Як «нормальний» і відповідно як «проблемний» його визначили 57% і 43% східняків, 63% і 32% західняків, 83% і 13% кримчан. Проблемність в цій сфері була окреслена положеннями, які багато в чому збігалися із причинами міжконфесійного конфлікту, проблемами в міжрелігійному спілкуванні і державно-церковних відносинах: домінування віруючих та ієрархів Української православної церкви Московського Патріархату та їх активне лобювання своїх інтересів через ЗМІ, органи влади та масову свідомість; невирішена проблема стосовно можливості викладання курсів з християнської етики в школах України; небажання або невірна політика стосовно надання ефірного часу для релігійних організацій за винятком УПЦ МП; слабка інформованість населення щодо стану релігійної свободи; небагато уваги ЗМІ (лише спкцвидання); політизованість релігійних відносин; брак священних кадрів; брак церковних приміщень; брак взаємопорозуміння і любові; низький рівень релігійної освіченості всіх верств; криза офіційного православ'я; релігійна нетерпимість; розвиток релігійних організацій за рахунок нищення нерелігійних культурно-духовних осередків; протегування з боку держави одній релігійній групі; регіональні преференції.

Як бачимо, українське суспільство не вільне від проблем в сфері міжконфесійних відносин, від дискримінацій за релігійною ознакою, про що відомо населенню України. Але ступінь поінформованості суспільства і рівень обізнаності його членів є недостатніми, особливо на Півдні країни. Як показали результати опитування, саме це є сновною причиною зниження рівня толерантності в українському соціумі і «середній», як визначив один респондент, рівень свобод в релігійній сфері. І хоча по регіонах демонструються неоднозначні оцінки стану міжрелігійних відносин в Україні, зміни в державно-церковній сфері, успіхи міжконфесійного діалогу, ситуація із релігійною свободою в Україні вимагають постійної уваги і подальшої роботи над утвердженням толерантності в суспільстві.

2. не визначено правовий аспект в допустимі форми зв'язків і відносин релігійних організацій України із зарубіжними релігійними центрами;

3. наголошено на світськості державної освіти і водночас (а це вже невідповідність) на можливості викладання в державних навчальних закладах на правах факультативу релігійних предметів: для цього є недільні школи, духовні навчальні заклади або можуть бути Церквами організовані загальноосвітні школи, що вже має місце в тих конфесіях, які не прагнуть за рахунок держави організувати свою богословську освіту і просвіту;

4. не визначено зміст поняття «традиційна релігійна культура суспільства», на збереженні і плеканні якої наголошує документ. По-перше, традиція — не завжди є позитивним явищем, подекуди постає мертвечиною, що заважає суспільному і духовному поступу, а по-друге, чи не призведе це наголошення на «традиційній релігійності» до якихось обмежень щодо нетрадиційних релігійних течій, а зрештою і до порушення, визнаного міжнародним співтовариством як демократичного, принципу про свободу віросповідань;

5. не передбачена комплексна експертиза — соціологічна, правова, релігієзнавча, психологічна та ін. — релігійних спільнот, що виходить на реєстрацію в державних органах;

6. не виокремлене положення про користування конфесіями державною мовою, бо ж нині вони в переважній своїй більшості постають чинниками оросіянення, більше того, має місце відкрите зневажання і образа української мови, зокрема в спільнотах УПЦ Московського патріархату;

7. визначитися в тому, що при реституції Церквам з врахуванням їх можливостей у збереженні передається те, що не має загальнокультурної історичної цінності та не викликає якихось міжцерковних непорозумінь і конфліктів при визначенні його упадкомця;

8. чітко виписати, що мається на увазі, коли говориться, що Церква відокремлена від держави, а не відокремлена від суспільства;

9. державний орган, який веде питання державно-церковних відносин, не може бути лише дорадчим і консультативним органом, за ним слід закріпити право обмеження діяльності релігійних організацій, коли вони в чомусь ігнорують відповідне законодавство, надати право на зняття з реєстрації і навіть заборону через суд їх діяльності;

10. в додатку до концепції є цілий ряд науково необґрунтованих, умоглядних, навіть буденних понять, зокрема таких, як **віровчення, внутрішні справи, новітні релігійні рухи, обмеження у сфері забезпечення..., релігійна організація, традиційна релігійна культура та ін.**

То ж проект Концепції, на нашу думку, потребує ще значного доопрацювання. Дивує те, що до його розробки не залучаються фахівці з релігієзнавства, а відтак подекуди він не має наукової обґрунтованості, сформований на емоціях, уподобаннях та інтересах лише деяких конфесій чи Церков.

Професор А.КОЛОДНИЙ

РЕЛІГІЄЗНАВЧІ КОНФЕРЕНЦІЇ

Уточнена інформація на другу половину 2004 року

Жовтень 1	Релігієзнавство в структурі навчально-виховного процесу ВУЗу	Київ	Національний педагогічний університет ім.М.Драгоманова (м.Київ)	М.Закович	044-216-49-34 242-56-71
Жовтень 1-2	Роль УГКЦ в розбудові української нації і держави	Івано-Франківськ	Прикарпатський університет, Теологічна Академія, УАР	О.Ігор Пелехатий	Івано-Франківськ, пл.Мицкевича, 5 вид-во "Нова Зоря" 03242-552-445, nz@com.if.ua
Жовтень 1-2	Роль Біблії в моральному вихованні народу (до ювілею видруку)	Остріг	Острожська Академія	В.Жуковський П.Кралюк	03654-30-597 (кафедра філософії та релігієзнавства)
Жовтень 4	Державно-церковні відносини в Україні у контексті сучасного європейського досвіду	Київ	Держкомрелігій	В.Бондаренко	Київ, Прорізна 15 229-37-40, 229-37-62 dcrelig@i.kiev.ua
Жовтень 22-23	IV Річинські читання. Природа і особливості Українського Православ'я	Київ	Відділення релігієзнавства	А.Колодний	044-229 04 18 044-229 48 12 cerif@i.kiev.ua
Жовтень 27-29	Київська митрополія Константинопольського Патріархату в XI-XVII ст.: устрій, місія, еkleзіологічне усвідомлення	Київ	Український центр візантиністики та патрології	Архєпископ Ігор Ісиченко	Трьохсвятительська 8-а 044-229-02-78 byzant@uaoc- ptr.kiev.ua
Листопад 2	Іслам в Україні: історія і сучасність	Київ	ВР ІФ НАНУ	О.Саган	044-229-04-18; sonce2@ukrpost.net
Листопад 8-10	Релігія і громадянське суспільство: між націоналізмом і глобалізмом	Ялта, Лівадія	Західно-Мічиганський університет Таврійський національний університет	Тетяна Сенюшкіна	E-mail: nce@mail.ru, копія tsenyushkina@yandex.ru
Листопад 18-19	Православ'я в світовій культурі.	Дніпропетровськ	Фінансово-економічний інститут	Дн-ськ, Аржанова, 12	0562-23-70-01 fax 35-02-75
Грудень 9-12	15 років потому 15 Years After	Будапешт, Угорщина	ISORESEA	Dr. Révay Edit	OLI Vallásszociológiai Központ, H – 1061 Budapest, Városligeti fasor 42. revay@hcbc.hu
Грудень 17-18	Релігія в духовному житті регіонів	Хмельницький	ХІРУП	Л.Виговський	03822-30-897

За довідками з приводу названих конференцій звертатися у Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г.С.Сковороди НАН України (01001 Київ, Трьохсвятительська, 4; тел. 229-04-18)